

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยและพัฒนาอัจฉริยภาพของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์เครือข่ายการมีส่วนร่วม โรงเรียนอมาตย์พานิชนุกูล ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การพัฒนาอัจฉริยภาพ

- 1.1 ความหมายของอัจฉริยภาพ
- 1.2 ความสำคัญของอัจฉริยภาพ
- 1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอัจฉริยภาพ
- 1.4 คุณลักษณะของนักเรียนที่มีแว่อัจฉริยภาพ
- 1.5 ความต้องการของนักเรียนที่มีแว่อัจฉริยภาพ
- 1.6 ปัจจัยการพัฒนาอัจฉริยภาพของนักเรียน
- 1.7 การเสาะหาเด็กที่มีอัจฉริยภาพ
- 1.8 การพัฒนาอัจฉริยภาพของนักเรียน
- 1.9 ประโยชน์ของการพัฒนาอัจฉริยภาพ
- 1.10 การนำหลักการไปสู่การปฏิบัติ

2. เครือข่ายการมีส่วนร่วม

- 2.1 ความหมายของเครือข่ายการมีส่วนร่วม
- 2.2 ความสำคัญของเครือข่ายการมีส่วนร่วม
- 2.3 กระบวนการมีส่วนร่วม
- 2.4 ประโยชน์ของเครือข่ายการมีส่วนร่วม
- 2.5 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการมีส่วนร่วม
- 2.6 เครือข่ายการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอัจฉริยภาพของนักเรียน โรงเรียนอมาตย์พานิชนุกูล

3. การบริหารจัดการเชิงทฤษฎีระบบ (System Theory)

- 3.1 ความหมายของทฤษฎีระบบ
- 3.2 องค์ประกอบของทฤษฎีระบบ
- 3.3 การบริหารจัดการตามแนวคิดทฤษฎีระบบ

4. ความพึงพอใจ
  - 4.1 ความหมายของความพึงพอใจ
  - 4.2 ความสำคัญของความพึงพอใจ
  - 4.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การพัฒนาอัจฉริยภาพ

1.1 ความหมายของอัจฉริยภาพ

ในการศึกษาความหมายของอัจฉริยภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของเด็กที่มีความสามารถพิเศษและเด็กอัจฉริยะจากเอกสารต่าง ๆ ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน มีข้อค้นพบสอดคล้องกับ มลิวัดย์ ลับไพรี (2549: 4) ที่กล่าวว่า คำว่าความสามารถพิเศษในต่างประเทศใช้คำว่า ผู้มีพรสวรรค์ (gifted) และผู้มีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง (talented) หรือรวมเรียกว่า the gifted and talented จึงเสนอความหมายของความสามารถพิเศษและอัจฉริยภาพดังต่อไปนี้

ความสามารถพิเศษ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (<http://rirs3.royin.go.th/dictionary.asp> เข้าถึง 6 กุมภาพันธ์ 2548) ให้ความหมายคำว่า สามารถ หมายถึง มีคุณสมบัติที่จะทำได้โดยเฉพาะทางความรู้หรือความชำนาญ ความสามารถพิเศษ จึงหมายถึงคุณสมบัติพิเศษที่จะทำได้ โดยเฉพาะทางความรู้หรือความชำนาญ

ยูดี หิรัญยไพศาลสกุล (2544: 14-15) ได้ให้ความหมายของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ หมายถึง เด็กซึ่งผู้เชี่ยวชาญในวงการที่เกี่ยวข้องได้รับรองแล้วว่า เป็นเด็กที่มีความสามารถดีเยี่ยมเป็นที่ประจักษ์ เป็นผู้ที่ต้องการแผนการศึกษาพิเศษและบริการ ซึ่งนอกเหนือไปจาก เด็กปกติ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม เด็กเหล่านี้ได้แก่ เด็กที่มีความสามารถสูง มีแววแสดงออกในความสามารถด้านต่าง ๆ ด้านใดด้านหนึ่งหรือรวมกันหลายด้าน ได้แก่ ความสามารถทางด้านเชาวน์ปัญญาโดยทั่วไป ความสามารถทางการเรียนเฉพาะด้าน ในสาขาใดสาขาหนึ่ง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามารถในการเป็นผู้นำความสามารถในทางศิลปะและ ดนตรี เด็กที่มีความสามารถพิเศษแต่ละคน จะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปและอาจจะไม่ได้มี ลักษณะดังกล่าวมาแล้วทั้งหมด ซึ่งเด็กเหล่านี้อาจจะจะมีลักษณะทั่วไปเหมือนหรือคล้ายคลึงกับเด็กปกติ

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2546: 8) ได้ให้ความหมายของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ คือ เด็กที่แสดงออกซึ่งความสามารถโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน ในด้านสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ การใช้ภาษา การเป็นผู้นำ การสร้างงานทางทัศนศิลป์และศิลปะการแสดง ความสามารถด้านดนตรี ความสามารถทางกีฬา ความสามารถทางวิชาการในสาขาใดสาขาหนึ่งหรือหลายสาขา ความสามารถดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่จะพัฒนาความสามารถได้อย่างเป็นที่ประจักษ์ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเด็กอื่นที่มีอายุระดับเดียวกัน สภาพแวดล้อมหรือประสบการณ์ระดับเดียวกัน

สรุปได้ว่า ความสามารถพิเศษ หมายถึง คุณสมบัติพิเศษที่จะทำได้ โดยเฉพาะทางความรู้หรือความชำนาญ เป็นความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้าน

อัจฉริยภาพ

John P. Brodley and others (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2544: 12) ได้ให้ความหมายของอัจฉริยภาพ (genius) ไว้ว่าหมายถึงความสามารถอย่างสูงสุดในการรับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ หรือสิ่งที่ยาก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความสามารถอย่างสูงสุดของคนในการจัดการกับปัญหา อุปสรรค หรือสิ่งที่ยากในสถานการณ์ นั้น ๆ ได้อย่างยาวนานเท่าที่ความอัจฉริยะยังคงอยู่

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (<http://rirs3.royin.go.th/dictionary.asp> เข้าถึง 6 กุมภาพันธ์ 2548) ได้กำหนดว่า อัจฉริยภาพ หมายถึง ความเป็นผู้มีปัญญาความสามารถเกินกว่าระดับปกติมาก

Wikipedia, the free encyclopedia (<http://en.wikipedia.org/wiki/Genius> เข้าถึง 6 กุมภาพันธ์ 2548) ให้ความหมายของอัจฉริยภาพ ไว้ว่า หมายถึง สติปัญญาความสามารถในการเข้าใจ เชาวิน ความเฉลียวฉลาด ไหวพริบ ความรู้จักคิดขั้นสูงของคน ผู้ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรู้ ความสามารถด้านสติปัญญาขั้นสูง ซึ่งบุคคลได้แสดงออกตามธรรมชาติ และได้รับการยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการ มีคุณลักษณะเฉพาะที่เป็นตัวของตัวเอง มีความสามารถพิเศษในหลายสาขาวิชา เช่น ด้านศิลปะ ด้านการประพันธ์ ด้านดนตรี ด้านวิทยาศาสตร์และด้านคณิตศาสตร์

จากการศึกษาความหมายของอัจฉริยภาพข้างต้น สรุปได้ว่า อัจฉริยภาพหมายถึง ความเป็นผู้มีปัญญาความสามารถมากกว่าระดับปกติมาก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เป็นผู้มี ความสามารถพิเศษและมีศักยภาพสูง ปรากฏเป็นแนวที่โดดเด่นมากกว่าบุคคลอื่น เมื่อเปรียบเทียบกับผู้มี ความสามารถพิเศษที่มีอายุระดับเดียวกัน สภาพแวดล้อมเดียวกัน

1.2 ความสำคัญของอัจฉริยภาพ

การพัฒนามนุษย์ให้เป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม มีหลากหลายวิธีและวิธีการต่าง ๆ นั้นจะต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับความต้องการ ความถนัดและความสนใจของผู้รับการพัฒนา เพื่อเรียนรู้และแสดงความสามารถอย่างมีความสุข เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคลดัง เช่น สดศรี วงศ์ถ้อยทอง (อ้างถึงใน อุษณีย์ โพธิสุช. 2543: 7) ที่กล่าวความตอนหนึ่งว่า มนุษย์สามารถพัฒนาได้ มนุษย์ที่มีศักยภาพเหมือนผู้อื่นในทางใดก็แล้วแต่ ถ้าได้นำมาจัดการศึกษาฝึกฝนให้ถูกทางแล้ว จะเป็นทางลัดพาประเทศชาติสู่ความเจริญได้อย่างง่ายดาย ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากประเทศอื่น ๆ สำหรับประเทศไทยนั้น คุณภาพประชากรโดยเฉพาะระยะเยาว์วัยก็ไม่ได้ด้อยไปกว่าประเทศพัฒนาแล้ว แต่เด็กไทยยังไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้นและให้มีจำนวนมากขึ้นด้วย ถ้าเรามีวิธีการที่จะค้นหาและพัฒนากันอย่างจริงจังแล้ว เยาวชนเหล่านี้จะเป็นพลังสำคัญที่สุดของประเทศและจะเป็นผู้นำประเทศไทยของเราต่อไปในแขนงต่าง ๆ จะเป็นการพัฒนาในหลายด้านซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและมั่นคงตลอดไป

ดังนั้น การสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยให้ความสำคัญอย่างสูงต่อเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เพื่อให้เด็กเหล่านี้มีความเก่ง ควบคู่ไปกับความดี มีความสุขกับการเรียนรู้ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือผู้อื่น โดยมีสมมติฐานว่า เด็กไทยเรามีความสามารถทัดเทียมกับเด็กชาติอื่น ๆ เราจำเป็นต้องพัฒนาอัจฉริยภาพของเด็กและเยาวชนไทยผู้มีความสามารถพิเศษให้มีความก้าวหน้าต่อไป

ในนานาประเทศที่มีการพัฒนาทางการศึกษาอย่างจริงจัง ได้สร้างกลไกทั้งทางสิทธิและการปฏิบัติไว้ในกฎหมายรวมทั้งการดำเนินการ ในภาคปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับประเทศไทย มีการส่งเสริมเด็กเก่งอย่างเป็นระบบที่ชัดเจนมาเป็นเวลานานแล้ว เช่น การให้ทุนการศึกษาแก่เด็กที่เรียนดีและการจัดการให้มีการแข่งขัน หรือประกวดความสามารถพิเศษในรูปแบบต่าง ๆ แต่การให้ทุนการศึกษาและการแข่งขัน หรือการประกวดความสามารถพิเศษส่วนใหญ่จำกัดด้วยทรัพยากรและเงื่อนไขผูกมัดต่าง ๆ กระบวนการจัดเด็กเก่งรับทุนหรือรางวัล ทำให้เด็กเก่งจำนวนมากถูกคัดทิ้งนอกจากนี้ ยังทำให้เด็กขาดโอกาสพัฒนาตนตามศักยภาพ สู่อัจฉริยภาพที่มีอยู่ นอกจากนั้นในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งของประเทศชาติ ยังประสบปัญหาและอุปสรรคบางประการ อาทิเช่น ปัญหาเชิงปรัชญาและนิยามระบบการศึกษาค่านิยมของสังคม ความจำกัดของทรัพยากร องค์กรความรู้ ความต่อเนื่อง ความร่วมมือและความเข้าใจของหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544: คำนำ) กล่าวอย่างสอดคล้องกันว่า องค์กรความรู้ในเรื่องการจัดการศึกษา สำหรับผู้มีสามารถพิเศษในประเทศไทย ยังไม่เป็นที่

แพร่หลายและยังไม่มี การดำเนินงานอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเท่าใดนัก ทั้งในเรื่องของการบ่งชี้ กระบวนการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ แต่หลังจากที่ประเทศไทยมีกฎหมาย รองรับในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงมี การวิจัยหารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ที่เหมาะสมเพื่อค้นหาคำถาม หลายคำถาม นับตั้งแต่เรื่องกระบวนการเสาะหา การใช้เครื่องมือ การจัดกระบวนการเรียนการสอน กลยุทธ์ในการสอน การประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาที่ได้ออกแบบเฉพาะกิจ รวมถึง การพัฒนาสื่อการสอนและการสร้างสภาพแวดล้อม ตลอดจนกิจกรรมเสริมต่าง ๆ ที่ทำให้ประกัน ได้ว่า เด็กได้รับการดูแลทั้งด้านความสามารถพิเศษ ด้านกาย จิต อารมณ์และสังคม ซึ่งผลการวิจัย ทั่วโลก ได้ข้อสรุปว่าวิธีการที่ดีที่สุด ในการค้นหาแววจนริยภาพของผู้มีความสามารถพิเศษ คือ การใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างถูกวิธีพร้อม ๆ กับการใช้กระบวนการตรวจสอบและเครื่องมือที่ เหมาะสม นอกจากนั้น ยังพบว่าความเป็นเลิศไม่อาจเกิดขึ้นได้ โดยปราศจากความช่วยเหลือที่ เหมาะสม ผู้มีความสามารถพิเศษต้องการปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งรวมไปถึงวัสดุ อุปกรณ์ทางการศึกษา การจัดสถานการณ์ที่ท้าทายและการกระตุ้นที่เร่งเร้าให้ ฉายแววจนริยภาพ ของพวกเขาให้บรรลุตามเป้าหมายสูงสุดของตนเองได้

อุษณีย์ โพธิ์สุข (2543: 25 - 26) กล่าวว่า เด็กเก่งมักถูกเรียกด้วยคำต่าง ๆ เช่นเด็ก ฉลาด เด็กปัญญาเลิศ เด็กที่มีพรสวรรค์ เด็กอัจฉริยะและมักมีความสับสนว่า เด็กเก่งหมายถึง อย่างไรกันแน่ มักทำให้เกิดความเข้าใจผิดระหว่างความเก่งที่แสดงให้เห็นชัดเจนกับความเก่งที่แฝง เร้นอยู่แล้ว มักจะลงเอยด้วยการให้ความสำคัญกับความเก่งที่แสดงออกมา เด็กเก่ง ๆ มักจะถูก เรียกว่าเด็กอัจฉริยะ ซึ่งนักวิชาการหลายท่านมีความเห็นว่า คำว่าอัจฉริยะ เราควรจะใช้กับบุคคลที่มี ชื่อเสียง และผลงานเป็นที่ยอมรับระดับสากล ซึ่งเป็นผลงานที่เป็นประโยชน์กับสังคมและ มนุษยชาติ คำว่าอัจฉริยะ จึงเป็นคำที่คนทั่วไปเรียกเด็กที่มีแววเด่นมาก ๆ ซึ่งเด็กที่ถูกเรียกเช่นนี้ มีทั้งผลดีและผลเสียต่อตัวเด็ก เนื่องจากคนในวงการศึกษาก็ยังมีความเข้าใจผิด ๆ เกี่ยวกับเด็กที่อาจ มีแววเด่นกว่าเด็กอื่น ๆ ทำให้มีการปฏิบัติที่ผิด ๆ นอกจากนี้ เด็กที่ถูกเคี่ยวกรำอย่างหนัก จนมี ผลงานคล้าย ๆ เด็กที่เก่งมาก อาจถูกเรียกว่าเด็กอัจฉริยะ ศัพท์ทางวิชาการเรียกว่า อัจฉริยะเทียม ส่วนเด็กที่มีพรสวรรค์จริง เมื่อฉายแววออกมา หลายคนอาจไม่เข้าใจ หรือที่พบบ่อยคือ การไม่เคย มีโอกาสได้ฉายแววที่แท้จริงออกมา ทำให้ไม่มีโอกาสพัฒนาความสามารถที่มีอยู่ได้ การพัฒนา ศักยภาพสู่อัจฉริยภาพของเด็ก เพื่อให้เด็กทุกคนได้มีโอกาสพัฒนาความสามารถ ให้เต็มตาม ศักยภาพสู่อัจฉริยภาพของแต่ละคน จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่โรงเรียนแต่ละโรงเรียน จะต้องปรับ โครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษาทั้งระบบและยุทธวิธีในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก โดยเน้น วิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้เด็กได้มีโอกาสแสดงออกอย่างหลากหลายตามศักยภาพ สู่อัจฉริยภาพของ

ตนเองและชาวซึ่งในคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งที่เรียน ตลอดจนเพิ่มพูนปัญญาของตนให้สูงขึ้นในเชิงสร้างสรรค์และมีประโยชน์ต่อสังคม ในขณะที่เดียวกัน โรงเรียนก็ปรับปรุงและหรือพัฒนาวิธีการค้นหาแววจนริยภาพ เพื่อให้ได้กลุ่มนักเรียนที่มีอัจฉริยภาพในแต่ละด้านอย่างแท้จริง ทั้งนี้ โรงเรียนจะต้องจัดให้มีกระบวนการส่งเสริมศักยภาพสู่อัจฉริยภาพในเชิงปฏิบัติ ประกอบด้วยกระบวนการหรือยุทธวิธีที่เหมาะสม ประสานสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ได้แก่ การจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริมอัจฉริยภาพของนักเรียน การจัดแหล่งเรียนรู้ และการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ ให้นักเรียนได้มีความรู้ แสดงความสามารถและทักษะตามความถนัดและความสนใจอย่างเต็มศักยภาพ เรียนรู้อย่างมีความสุข เป็นคนดีและเป็นคนเก่ง ตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545

1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอัจฉริยภาพ

1.3.1 ทฤษฎีทางพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พระศาสดาแห่งศาสนาพุทธ (ตำรา หิริญฺบุรณะและคณะ 2544: 48 – 49) 2 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีอิทธิบาทและทฤษฎีสุ จิ ปุ ลี ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีแววจนริยภาพ ดังนี้

1. ทฤษฎีอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความพึงพอใจในการเรียน ความรัก วิริยะ คือ ความเพียร ความพยายาม จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ ความมุ่งมั่นติดตามพัฒนางานให้ไปถึงความสำเร็จ วิมังสา คือ การไตร่ตรอง และวิเคราะห์อย่างรอบคอบโดยในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษและมีแววจนริยภาพ มีการเสาะหา คัดเลือก เด็กที่มีความสามารถพิเศษและมีแววจนริยภาพของเด็กแต่ละคนที่มีแววจนริยภาพ มาเข้าร่วมทำกิจกรรมโดยสมัครใจไม่มีการบังคับ (ฉันทะ) ขณะเดียวกัน กิจกรรมที่ใช้ตลอดจนการวัดผลโดยการประเมินโครงการ (วิริยะ) จะมีการสนับสนุนให้นักเรียนเกิดความมานะอดสาหะ เอาใจใส่ติดตามงานเพื่อให้งานดำเนินไปสู่ความสำเร็จและความสมบูรณ์แบบ(จิตตะ) การวิเคราะห์สังเคราะห์ ประเมินค่าและสร้างสรรค์ความคิด จะฝึกให้นักเรียนเรียนอย่างวิเคราะห์ไตร่ตรอง และพิจารณาวิธีการคิดให้ลึกซึ้งสูงขึ้น(วิมังสา)

2. ทฤษฎี สุ จิ ปุ ลี ทฤษฎีนี้ ประกอบด้วย สุ คือ สุตหรือโสต คือ การฟังมาก อ่านมาก จิต คือ จิต ความเอาใจใส่ มุ่งมั่นติดตาม ครุ่นคิดในสิ่งที่อ่าน ปุ คือ ปุจฉา คือ การไม่ยอมรับข้อมูล แต่จะตั้งคำถามเสร็จกับสิ่งที่ฟังหรืออ่านจนเกิดความเข้าใจกระจ่าง ลี คือ ลิขิต คือ การจดบันทึกองค์ความรู้ที่เราเข้าใจ ซึ่งผู้วิจัยนำไปใช้ในการพัฒนาอัจฉริยภาพด้านภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.3.2 ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligence – M.I.) Howard Gardner (Thomas Armstrong โดยอารี สันทรวี. 2543: 2–4 มลิวัลย์ ลับไพรี. 2549: 11–12 และ <http://www.infed.org/thinkers/gardner.html> เข้าถึง 6 กุมภาพันธ์ 2548) กล่าวว่า ความฉลาดหรือเชาวน์ปัญญาของมนุษย์มีอยู่อย่างน้อย 8 ด้าน และเรียกทฤษฎีของเขาว่า “ทฤษฎี พหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligence – M.I) ต่อมาในปี ค.ศ. 2004 Gardner ได้เพิ่มความฉลาดทางด้านการดำรงชีวิต อรรถกวีนิพนธ์หรือจิตนิพนธ์ขึ้นมา รวมทั้งสิ้น 9 ด้าน ดังนี้

1. ความฉลาดด้านภาษา (Linguistic Intelligence) คือ มีความสามารถสูงในการใช้ภาษา ไม่ว่าจะเป็นการพูด เช่น นักเล่านิทาน นักพูด นักการเมืองหรือการเขียนเช่น กวี นักเขียนบทละครบรรณาธิการ นักหนังสือพิมพ์ ยังรวมหมายถึง ความสามารถในการจัดกระทำเกี่ยวกับโครงสร้างภาษา เสียงความหมายและเรื่องเกี่ยวกับภาษา เช่น สามารถใช้ภาษาในการหว่านล้อม อธิบาย และอื่น ๆ

2. ความฉลาดด้านตรรกะ/คณิตศาสตร์ (Logical-mathematical Intelligence) เป็นความสามารถสูงในการใช้ตัวเลข เช่น นักบัญชี นักคณิตศาสตร์ นักสถิติและผู้ให้เหตุผลดี เช่น นักวิทยาศาสตร์ นักตรรกศาสตร์ นักจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ รวมถึงความไวในการเห็นความสัมพันธ์แบบแผนตรรกวิทยา การคิดเชิงนามธรรมและการคิดที่เป็นเหตุเป็นผล (cause-effect) และการคิดคาดการณ์ (if-then) วิธีการที่ใช้ได้แก่ การจำแนกประเภทการจัดหมวดหมู่ การสันนิษฐานสรุป คิดคำนวณ และตั้งสมมติฐาน

3. ความฉลาดด้านดนตรี (Musical Intelligence) คือ มีความสามารถสูงทางด้านดนตรี ได้แก่ นักดนตรี นักแต่งเพลง นักวิจารณ์ดนตรี รวมถึงความไวในเรื่องจังหวะทำนอง เสียงตลอดจนความสามารถในการเข้าใจและวิเคราะห์ดนตรี

4. ความฉลาดด้านเคลื่อนไหว (Bodily - kinesthetic Intelligence) คือ ความสามารถสูงในการใช้ร่างกายของตนแสดงความคิด ความรู้สึก ได้แก่ นักแสดง นักแสดงใบ้ นักกีฬา นาฏกร นักฟ้อนรำและความสามารถในการใช้มือประดิษฐ์ เช่น นักปั้น ช่างแกะรอยนต์ ศัลยแพทย์ ปัญญาทางด้านนี้รวมถึงทักษะทางกายเช่น ความคล่องแคล่ว ความแข็งแรง ความรวดเร็ว ความยืดหยุ่น ความประณีตและประสาทสัมผัส

5. ความฉลาดด้านพื้นที่ (Spatial Intelligence) คือ มีความสามารถสูงในการมองเห็นพื้นที่ ได้แก่ นายพราน ลูกเสือ ผู้นำทางและสามารถปรับปรุงและคิดวิธีการใช้เนื้อที่ได้ดี เช่น สถาปนิก มัณฑนากร ศิลปิน นักประดิษฐ์ รวมถึงความไวต่อสี เส้น รูปร่าง เนื้อที่และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเหล่านี้ นอกจากนี้ยังหมายถึงความสามารถที่จะมองเห็นและแสดงออกเป็นรูปร่างถึงสิ่งที่เห็นและความคิดเกี่ยวกับพื้นที่

6. ความฉลาดด้านการรู้จักตนเอง คือ มีความสามารถสูงในการรู้จักตนเอง และสามารถประพาดิตนได้จากความรู้จักตนนี้ ความสามารถในการรู้จักตนเอง ได้แก่ รู้จักตนเองตามความเป็นจริง เช่น มีจุดอ่อน จุดแข็งเรื่องใด มีความรู้เท่าทันอารมณ์ ความคิด ความปรารถนาของตน มีความสามารถที่จะฝึกตนเอง เข้าใจตนเองและความนับถือตนเอง

7. ความฉลาดด้านการเข้าใจคนอื่น (Interpersonal Intelligence) คือ มีความสามารถสูงในการเข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึก ความคิดและเจตนาของผู้อื่น ทั้งนี้ รวมถึงความไวในการสังเกต น้ำเสียง ใบหน้า ท่าทาง ทั้งยังมีความสามารถสูงในการรู้ถึงลักษณะต่าง ๆ ของสัมพันธภาพของมนุษย์ และสามารถตอบสนองได้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเช่น สามารถทำใ้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติตาม

8. ความฉลาดด้านธรรมชาติวิทยา(Naturalist Intelligence) คือความสามารถในการมองเห็นความงาม ความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งในธรรมชาติ รักธรรมชาติ

9. ความฉลาดด้านการดำรงอยู่ของชีวิต อัตถวานิยม หรือจิตนิยม (Existentialist Intelligence) ผู้วิจัยนำทฤษฎีพหุปัญญา ของ Gardner ไปใช้ในการพัฒนาอัจฉริยภาพของนักเรียนทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านภาษาไทย ด้านภาษาอังกฤษ ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านคณิตศาสตร์ ด้านดนตรี ด้านกีฬา และด้านผู้นำ

1.3.3 ทฤษฎีโครงสร้างทางเชาวน์ปัญญา (The Structure of Intelligence Theory)

ทฤษฎีโครงสร้างทางเชาวน์ปัญญาของ J.P.Guilford(C.June Maker โดย อารี สันหลวี, 2540: 28 – 32) มีผลต่อการศึกษาคณิตปัญญามากที่สุดทฤษฎีหนึ่ง Guilford กล่าวว่า ลักษณะทางปัญญาของมนุษย์มี 3 มิติ คือ เนื้อหา (Content) กระบวนการคิด (Operation) และผล (Product) ดังรายละเอียดดังนี้

1. มิติที่หนึ่ง เนื้อหา (Content of Information) แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1) เนื้อหาประเภทรูปภาพ (Figural Content) เป็นเนื้อหาที่รับรู้ด้วยประสาทสัมผัสที่รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสต่าง ๆ เช่น เนื้อหาที่รับรู้ด้วยประสาทตาอย่างมีคุณสมบัติต่าง ๆ ทั้งขนาด รูปแบบสี ตำแหน่ง ฯลฯ เนื้อหาที่รับรู้ทางการได้ยิน เช่น เสียงต่าง ๆ เป็นต้น

2) เนื้อหาประเภทสัญลักษณ์ (Symbolic Content) ประกอบด้วย อักษร ตัวเลขและเครื่องหมายต่าง ๆ

3) เนื้อหาประเภทภาษา (Semantic Content) ประกอบด้วยถ้อยคำที่มีความหมาย

4) เนื้อหาประเภทพฤติกรรม (Behavioral Content) ประกอบด้วยกริยาอาการของมนุษย์ รวมทั้งการรู้และเข้าใจ

2. มิติที่สองกระบวนการคิด (Mental Operation) หมายถึง ความสามารถ 5 ประเภท คือ

1) การรู้และเข้าใจ (Cognition) หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลในการที่จะรู้จักและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เคยมีประสบการณ์มาแล้ว และสิ่งที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์

2) การจำ (Memory) หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่สามารถทรงไว้ซึ่งเรื่องราวต่าง ๆ ได้ และสามารถระลึกในรูปเดิมได้ตามต้องการ

3) การคิดแบบอนกนัย (Divergent Thinking) หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ ได้ไม่จำกัดจำนวนหลายทิศหลายทางและแปลกใหม่จากสิ่งเร้าที่กำหนดให้

4) การคิดแบบเอกนัย (Convergent Thinking) หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่สามารถสรุปคำตอบที่ดีที่สุด ถูกต้องที่สุด จากคำตอบหลาย ๆ คำตอบ

5) การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลในการที่จะตัดสินเกี่ยวกับความดี ความถูกต้องหรือความเหมาะสม จากข้อมูลที่กำหนดให้ หรือจากการคิดค้นของตน

3. มิติที่สาม ผล (Products) แบ่งออกตามลำดับ ดังนี้

1) หน่วย (Units) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่แยกกันได้อย่างอิสระ มีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากสิ่งอื่น ส่วนมากอยู่ในรูปของคำนาม เช่น แมว คน

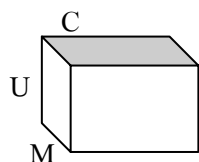
2) จำพวก (Classes) เป็นสิ่งที่ลักษณะหรือมีความหมายร่วมกัน เช่น ดินสอ ปากกา ซอเล็ก เป็นจำพวกเครื่องเขียนด้วยกัน

3) ความสัมพันธ์ (Relations) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างของสองสิ่ง เช่น “บุตรของ.....” “แข็งกว่า.....”

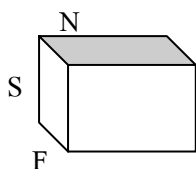
4) ระบบ (System) เป็นกระบวนการหรือรูปแบบของส่วนย่อย ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งที่ใดสิ่งหนึ่ง เช่น โจทย์คณิตศาสตร์ คำโครงการเขียนรายงาน

5) การแปลงรูป (Transformation) เป็นการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงใหม่ ให้คำจำกัดความใหม่ ซึ่งจะช่วยให้เรื่อนั้นเปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปเป็นอีกสภาพหนึ่ง

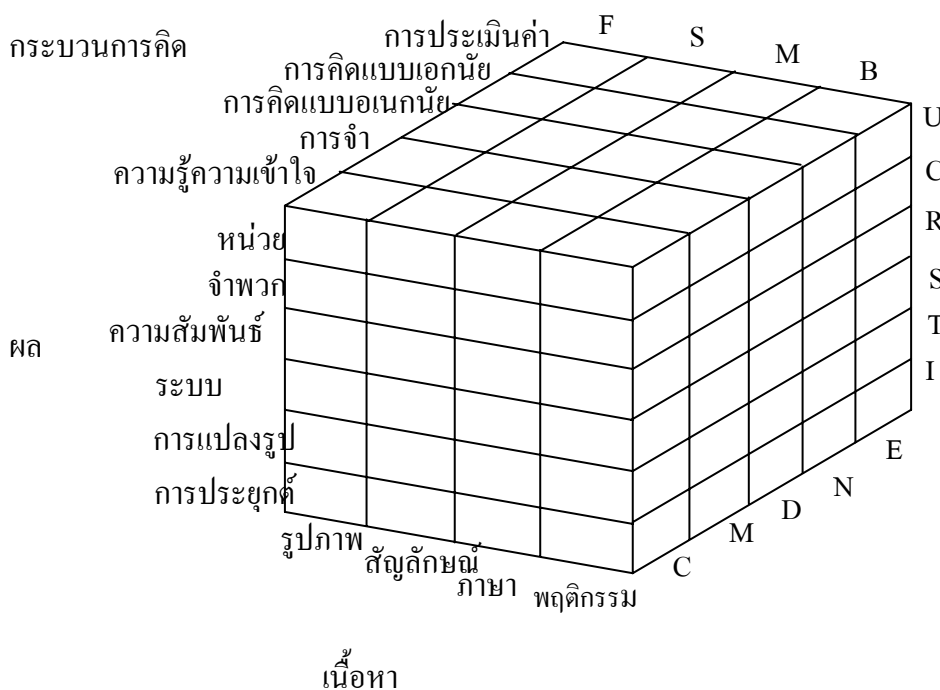
6) การประยุกต์ (Implications) เป็นการสรุปสิ่งที่คาดหวัง คาดคะเน หรือทำนายจากเรื่องราวที่กำหนดให้เมื่อทั้ง 3 มิติ เข้าด้วยกันแล้ว แบบจำลองแสดงโครงสร้างทางเขาวนัญญาตามทฤษฎีของ Guilford จะประกอบด้วย 120 แบบ แบบจำลองจุลภาค (Micro Model) แต่ละแบบจะแทน 3 มิติที่แตกต่างกัน

แทนแบบจำลองจุดภาคด้านการรู้และเข้าใจที่ได้ผลเป็นหน่วย
(CMU = Cognition – Semantic – Units)

แทนแบบจำลองจุดภาคด้านการคิดแบบเอกนัยทางรูปภาพ
ได้ผลเป็นระบบ
(NFS = Convergent – Figural – Systems)

ภาพ 1 โครงสร้างทางเชาวน์ปัญญาของ Gilford The Structure of Intelligence Model

แต่แต่ละบุคคลอาจจะไม่มีความสามารถตามที่ระบุนี้ทั้งหมด แต่ Gilford เชื่อว่าสามารถทดสอบเพื่อให้ทราบว่า บุคคลมีความสามารถด้านใดอย่างไร และผู้ใหญ่ที่พัฒนาทางปัญญาเต็มที่แล้ว จะมีความสามารถหลายลักษณะหรือทั้งหมด สำหรับเด็กอาจจะยังไม่มี ความสามารถครบหมดตามโครงสร้าง

แนวคิดของ Guilford คือ ลักษณะความสามารถของสติปัญญาจะมีมากมายหลายด้าน Guilford ไม่เชื่อในลักษณะปัญญาที่เป็นกลุ่มก้อนเดียว และมีลักษณะทั่วไป

Guilford มีความเห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นส่วนหนึ่งของปัญญา ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์จะเป็นกระบวนการคิดแบบอเนกนัย และผลที่ได้คือ การได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสร้างของใหม่จากของเดิม (Transformation) ตามรูปแบบของ Guilford ผลของการคิดแบบอเนกนัยจะไม่สัมพันธ์กับการรู้ (Cognition) และผลจากการคิดแบบอเนกนัย (Convergent Thinking)

ถึงแม้ Guilford จะไม่ได้กล่าวถึงเรื่องการสอนเด็กปัญญาเลิศ หรือเด็กที่มีแววจนริยภาพโดยตรง แต่ก็อาจนำแนวคิดของ Guilford ไปใช้ในการสอนเด็กกลุ่มดังกล่าวได้ โดยการส่งเสริมความสามารถพิเศษของเด็ก เช่น เด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านสังคม ซึ่งมีศักยภาพที่จะเป็นผู้นำสังคม Guilford ให้ข้อคิดว่าเด็กเหล่านี้ควรได้รับการฝึกฝนทางด้านการสื่อสารและทักษะในการจัดการกับผู้อื่น ซึ่งจะเป็นเรื่องของการฝึกทั้งเนื้อหา และการกระทำ หรือเนื้อหาทางพฤติกรรม

ในกรณีที่เด็กมีความสามารถพิเศษทางความคิดสร้างสรรค์สูง ครูควรฝึกให้พัฒนาผลงานที่เป็นผลจากความคิดอเนกนัย หรือจากการคิดดัดแปลงและการประเมิน อนึ่งผลงานจากความคิดอเนกนัยและการประเมิน ควรจะเป็นกระบวนการที่แตกต่างหากจากกัน เพราะการประเมินมักจะขัดต่อการผลิต คิดสร้าง คนที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงมักจะไม่นสนใจยึดต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่น เพราะฉะนั้นจึงควรจะต้องได้รับการฝึกฝนถึงกระบวนการ และคุณค่าของการประเมินตนเอง

สำหรับเด็กที่มีระดับเขาวนปัญญาสูงนั้น Guilford เสนอแนะว่า ควรส่งเสริมความสามารถที่ขาดไป แทนที่จะส่งเสริมความสามารถพิเศษที่มีอยู่ Guilford ให้ข้อสังเกตว่าเด็กส่วนใหญ่ที่ระดับ (IQ) เขาวนปัญญาสูง มักจะมีความคิดแบบอเนกนัยต่ำ ซึ่งทำให้ความสามารถที่จะผลิตผลงานสร้างสรรค์ด้อยลง Guilford กล่าวว่า เด็กที่ระดับสติปัญญาสูงเหล่านี้ ถ้าได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และความคิดอเนกนัย เด็กเหล่านั้นจะเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อสังคม เป็นอย่างมาก เพราะฉะนั้นในกรณีเช่นนี้ ครูจึงควรพัฒนาความสามารถที่มีจุดเด่นของเด็ก

ข้อเสนอแนะของ Guilford ข้างต้น จะขัดแย้งกับแนวคิดที่เขาเองเป็นผู้เสนอว่า “บุคคลมีความสามารถสูงด้านใด มักจะมีแรงขับที่จะใช้ความสามารถนั้น” เพราะฉะนั้น การที่ Guilford แนะนำให้ครูส่งเสริมเด็กที่ระดับเขาวนปัญญาสูงให้มีความสามารถในด้านที่ยังด้อยอยู่ จึงน่าจะมีปัญหาเรื่องแรงจูงใจ แต่ Guilford ให้ความเห็นที่ว่าถ้าครูสามารถพัฒนาความสามารถทางการคิดอเนกนัยที่เด็กยังขาดอยู่ เมื่อเด็กมีความสามารถก็จะมีแรงจูงใจที่ใช้ความสามารถนี้ต่อไป

ในการนำทฤษฎีของ Guilford ไปใช้ในการเรียนการสอนนั้น Meeker ซึ่งเป็นศิษย์และผู้ร่วมงานของ Guilford ได้นำทฤษฎีของ Guilford ไปใช้ในการวิเคราะห์จุดแข็งและ

จุดอ่อนของความสามารถของนักเรียนเป็นรายบุคคล และจัดโปรแกรมการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน โดยช่วยซ่อมเสริม แก้ไขจุดอ่อนของความสามารถ โดยอาศัยความสามารถที่เป็นจุดแข็งของนักเรียนผู้นั้น เช่น เด็กมีจุดอ่อนในเรื่อง การจัดประเภท (Classes) ครูก็สอนซ่อมเสริมโดยอาศัยพื้นฐานจุดแข็งของเด็กผู้นั้นทางการคิดอเนกนัยภาษา และเนื้อหาเชิงรูป เด็กมีจุดอ่อนในเรื่องการคิดแบบเอกนัย ก็ซ่อมเสริมจากจุดแข็งของเด็กผู้นั้นทางด้านภาษา รูป การนำไปใช้ การตัดแปลง (Transformation) เด็กมีจุดอ่อนทางการประเมินผล (Evaluation) ก็ซ่อมเสริมจากจุดแข็งทางด้านภาษา รูป การนำไปใช้ การตัดแปลง เด็กมีจุดอ่อนทางการจำก็ซ่อมเสริมจากจุดแข็งของเด็กผู้นั้นทางด้านภาษา รูป การนำไปใช้ และการตัดแปลง

1.3.4 ทฤษฎีการเสริมสร้างทวีปัญญา 3 ชั้น (The Enrichment Triad Theory)

Joseph S. Renzuli (C. June Maker โดย อารี สันทหวิ. 2540: 72 – 90) เป็นผู้กำหนดทฤษฎีการเสริมสร้างทวีปัญญา 3 ชั้น (The Enrichment Triad Theory) เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่ตั้งใจจะใช้สำหรับเด็กปัญญาเลิศ หรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษผู้มีแววจริยภาพโดยตรง มีจุดมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาที่มีคุณภาพที่แตกต่างจากแบบอื่น ๆ

ความแตกต่างเชิงคุณภาพนี้ Renzuli หมายถึง การให้มีเสรีในการเลือก ไม่มี การบีบบังคับ กดดัน ไม่มีการให้คะแนน และจัดการสอนให้ตามระดับของแต่ละบุคคล ที่จริงการจัดการสอนให้แก่เด็กปัญญาเลิศโดยทั่วไป หรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษผู้มีแววจริยภาพ ก็จะมีลักษณะความแตกต่างเชิงคุณภาพที่ Renzuli กล่าวถึง แต่ Renzuli เน้นถึงการที่นำลักษณะความแตกต่างเชิงคุณภาพนี้ไปปรับกับเนื้อหาวิชา วิธีการเรียนรู้ของนักเรียน และยุทธวิธีการสอนของครูRenzuli จึงพัฒนารูปแบบการสอนที่จะช่วยให้นักเรียนผ่านขั้นต่าง ๆ จากการตระหนัก เกิดกระบวนการเรียนรู้และการทำให้เกิดผลผลิต โดยจัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนสามลักษณะที่มีกิจกรรมเกี่ยวเนื่องกันกิจกรรมเสริมสร้างที่ 1 และที่ 2 จะนำไปสู่กิจกรรมเสริมสร้างที่ 3 ซึ่งเป็นกิจกรรมสำหรับเด็กปัญญาเลิศหรือเด็กผู้มีความสามารถพิเศษและมีแววจริยภาพ

สำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบเสริมสร้างทวีปัญญา 3 ชั้น ของ Renzuli มีแนวทางดังนี้

1. การใช้เวลาส่วนใหญ่จะเป็นการให้เด็กปัญญาเลิศ หรือเด็กผู้มีความสามารถพิเศษและมีแววจริยภาพ เรียนเนื้อหาเรื่องราวที่สนใจอย่างกว้างขวาง และใช้วิธีการเรียนของตน

2. บทบาทของครู คือ ช่วยเด็กปัญญาเลิศแต่ละคน โดยจัดปัญหาที่จริงและแก้ไขได้ ซึ่งตรงกับความสนใจของเด็กให้เด็กแต่ละคน ให้ความรู้ความชำนาญในทักษะการศึกษา

ค้นคว้าและแหล่งความรู้ที่จะช่วยให้เด็กปัญญาเลิศ หรือเด็กผู้มีความสามารถพิเศษและมีแววจนวิญญานสามารถแก้ปัญหาได้

3. ให้เด็กปัญญาเลิศหรือเด็กผู้มีความสามารถพิเศษ และมีแววจนวิญญานของแต่ละคน ได้มีวิธีการสร้างผลงานของตน

4. ในการจัดเลือกนักเรียนเข้าโปรแกรมปัญญาเลิศ หรือโครงการพัฒนาอัจฉริยภาพของนักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษ เดิมมักจะใช้แต่แบบทดสอบเขาวงกตปัญญาเท่านั้น ผู้เข้ารับการทดสอบซึ่งมีระดับเขาวงกตปัญญาสูงก็จะได้รับการคัดเลือกเข้าโปรแกรมปัญญาเลิศ หรือโครงการพัฒนาอัจฉริยภาพ แต่ Renzuli จะมีเกณฑ์ในการเลือกเพิ่มขึ้นอีก Renzuli กล่าวว่า ลักษณะของนักเรียนที่จะได้ประโยชน์จากรูปแบบการสอนของเขาจะต้องมีลักษณะ 3 ด้าน คือ เขาวงกตปัญญาที่สูงกว่าระดับปกติ มีความสร้างสรรค์อยู่ในเกณฑ์สูง มีความมุ่งมั่นในการทำงาน (มีแรงจูงใจในการทำงานที่คงทน) ลักษณะทั้ง 3 อย่างในตัวนักเรียน จะช่วยให้มีผลการกระทำสูง

Renzuli มีความเห็นว่าเด็กปัญญาเลิศหรือเด็กผู้มีความสามารถพิเศษและมีแววจนวิญญาน ควรจะร่วมเรียนในหลักสูตรปกติด้วย เพียงแต่มีโปรแกรมสร้างเสริมเพิ่มขึ้นและสถานที่ในการเรียน โปรแกรมสร้างเสริมนั้นไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นในห้องเรียนเท่านั้น อาจจะเป็นการเรียนตามลำพัง การเรียนในห้องสมุด ในห้องวิทยาคารหรือในชุมชน เพื่อให้เด็กสามารถแสวงหาความรู้โดยไม่จำกัด เพราะฉะนั้นการบริหารโปรแกรมสร้างเสริมจึงจะต้องมีความยืดหยุ่นพอสมควร

รูปแบบการสอนทวีปัญญาของ Renzuli มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่หนึ่ง (Type I) เป็นกิจกรรมสำรวจทั่วไป ขั้นที่สอง (Type II) เป็นกิจกรรมฝึกหัดเป็นกลุ่ม และขั้นที่สาม (Type III) เป็นการศึกษาค้นคว้าแก้ปัญหาจริง ๆ เป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มเล็ก กิจกรรมในสองขั้นแรกจะเหมาะสมกับผู้เรียนทุกคนรวมทั้งเด็กปัญญาเลิศ หรือเด็กผู้มีความสามารถพิเศษและมีแววจนวิญญาน เพราะเป็นการวางพื้นฐานกระบวนการคิด ความรู้สึก และสร้างความสนใจที่กว้างขวางให้แก่ผู้เรียน เป็นกิจกรรมเสริมสร้างทวีปัญญาให้แก่เด็กนักเรียนทุกคน และเป็นพื้นฐานนำทางให้แก่กิจกรรมขั้นที่สามที่ให้เด็กปัญญาเลิศ หรือเด็กผู้มีความสามารถพิเศษ และมีแววจนวิญญานเข้าไปเรียน

ในกิจกรรมเสริมสร้างทวีปัญญาขั้นที่หนึ่ง ครูจะเลือกหัวข้อการเรียนหลาย ๆ วิชาที่คาดว่าจะเป็นที่สนใจของนักเรียน แล้วให้เด็กนักเรียนทุกคนได้มีโอกาสศึกษา สำรวจเนื้อหาวิธีการเรียน บางหัวข้อเรื่อง นักเรียนอาจจะนำไปใช้ในกิจกรรมขั้นที่สามได้ต่อไป ในกิจกรรมทวีปัญญาขั้นที่หนึ่งนี้ครูจะให้เสรีภาพแก่นักเรียนในการศึกษา สำรวจหัวข้อเรื่องต่าง ๆ โดยเพียงแต่ให้เป็นที่ตกลงในตอนต้นว่านักเรียนแต่ละคนจะเลือกเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อศึกษาอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเรื่องที่นักเรียนเลือกนี้ก็จะเป็แนวทางให้แก่ครูในการสอนกิจกรรมทวีปัญญาขั้นที่สอง

ในกิจกรรมทวิปัญญาขั้นที่สอง ครูจะใช้สื่อการสอน เทคนิควิธีสอน เพื่อพัฒนากระบวนการคิดและความรู้สึกในหัวข้อวิชาที่นักเรียนเลือก จะมีการฝึกทักษะให้ทำแบบฝึกหัด เพื่อให้ นักเรียนมีความเข้าใจในวิชานั้น สำหรับโปรแกรมการสอนทวิปัญญานี้ จะเน้นกระบวนการคิดและความรู้สึก เพราะจากผลงานวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า ทักษะการคิดและความรู้สึก ความรู้สึกในแต่ละวิชา จะช่วยให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ หรือนำทักษะและความรู้สึกไปใช้ในสถานการณ์ใหม่และวิชาอื่นได้ ทักษะและกระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญในโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นักเรียนควรจะได้รับเสริมตัวให้สามารถเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาใหม่ ๆ ได้การเรียนรู้ทักษะและความรู้สึกจะช่วยให้ในการแก้ปัญหาใหม่ ๆ หนึ่ง ทักษะการคิดและความรู้สึกที่เรียนรู้ี้ ควรเป็นไปเพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และคำตอบใหม่ ๆ มิใช่เป็นผลหรือเนื้อหาในการเรียนการสอน และการสอนทักษะการคิดและความรู้สึกนี้ ควรจะสอนโดยมีเนื้อหาวิชาเป็นพาหะด้วย มิใช่เน้นแต่เพียงด้านใดด้านหนึ่ง

การสอนในกิจกรรมทวิปัญญาขั้นที่สองนี้ จะเหมาะกับนักเรียนทุกคน สำหรับนักเรียนปัญญาเลิศหรือนักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษและมีแววอัจฉริยภาพ ก็จะได้ประโยชน์เพิ่มเติม คือ

1. ช่วยใ้บรรลุถึงขั้นสูงสุดในทักษะกระบวนการคิดและความรู้สึกในวิชานั้น ๆ
2. ได้แนวทางที่จะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมให้กว้างขวางลึกซึ้งในวิชานั้น ๆ
3. สามารถนำทักษะกระบวนการคิดในวิชานั้น ไปใช้ในวิชาอื่นหรือใน

สถานการณ์ใหม่

ส่วนกิจกรรมทวิปัญญาขั้นที่สาม ซึ่งเน้นการศึกษาค้นคว้าเพื่อแก้ปัญหาในแต่ละวิชา เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มเล็กนี้จะเหมาะกับเด็กปัญญาเลิศหรือเด็กผู้มีความสามารถพิเศษ และมีแววอัจฉริยภาพ เด็กควรมีเวลาในกิจกรรมแบบนี้ประมาณครึ่งหนึ่งของเวลากิจกรรมทวิปัญญาทั้งหมด

1.4 คุณลักษณะของนักเรียนที่มีแววอัจฉริยภาพ

การพิจารณาว่า เด็กคนใดคนหนึ่งมีความสามารถพิเศษ หรือไม่เป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนเนื่องจากความสามารถพิเศษ มีความหลากหลาย เด็กแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะด้าน และมีแบบแผนการพัฒนาเป็นของแต่ละคน เป็นความเข้าใจผิดอย่างมากที่ว่า เด็กที่มีความสามารถพิเศษต้องรอบรู้ทุกด้าน ความสามารถพิเศษ อาจครอบคลุมหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ เขาวินปัญญา ศิลปะ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะทางร่างกายและทางสังคม หรืออาจจะจำกัดอยู่ด้านใดด้านหนึ่งหรือสองด้านเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีความเข้าใจผิดอย่างมากว่า เด็กที่มีความสามารถพิเศษหรือมีพรสวรรค์ เป็นเพราะพันธุกรรมเพียงอย่างเดียว และความสามารถพิเศษนี้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดชีวิต

แต่ผลการศึกษาวิจัย จากนักวิชาการทั่วโลกเห็นตรงกันว่า สถานการณ์ไม่ได้เป็นเช่นนั้น เด็กเหล่านี้ยังจำเป็นต้องได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้านจนถึงระดับสูงกว่าปกติ ในสภาพแวดล้อมที่มีการจัดสรรทรัพยากรและในการที่จะเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม มิฉะนั้นความสามารถพิเศษที่เด็กเคยมีอาจเปลี่ยนแปลงไปเป็นเด็กที่มีศักยภาพเช่นเดียวกับเด็กธรรมดาทั่ว ๆ ไปได้ เด็กอาจเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการเรียนไม่ตั้งใจเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอาจต่ำกว่าความเป็นจริง การที่เด็กมีความสามารถพิเศษมีพัฒนาการทางอารมณ์ที่รุนแรงหรือผิดปกติไปจากเด็กปกติทั่วไป สาเหตุสำคัญเนื่องจากการอบรมเลี้ยงดู และสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กมากกว่า เป็นลักษณะของเด็กที่มีความสามารถพิเศษเอง

อุษณีย์ โพธิสุข (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544: 25 – 29)

ได้กล่าวถึงสาเหตุความเข้าใจผิดบางประการของคนทั่วไปที่เกี่ยวกับเด็กความสามารถพิเศษ และกล่าวถึงความจริงดัง ตาราง 1

ตาราง 1 ความเข้าใจผิดบางประการของคนทั่วไปเกี่ยวกับเด็กความสามารถพิเศษและความเป็นจริง

ความเข้าใจผิด	ความจริง
1. เด็กที่มีความสามารถพิเศษไม่รู้ว่าตนเองมีความสามารถ จนกว่าจะมีคนอื่นมาบอก	1. เด็ก ๆ มักจะรู้ว่าตนมีความสามารถอย่างไร เมื่อคนอื่นจะมาบอกว่าไม่เก่ง ไม่มีดี จึงมักคิดว่าตนเองไม่มีความสามารถอะไรเหลืออยู่
2. เด็กเก่งนั้นก็สามารถเก่งได้เอง แม้จะลำบากเข็ญอย่างไร เขาก็สามารถเก่งได้ โดยไม่ต้องมีใครช่วย เรียกว่า “เกิดมาเก่ง”	2. เด็กที่มีความสามารถพิเศษต้องการความช่วยเหลือและคำแนะนำจากผู้ปกครอง ครูและคนอื่น ๆ เป็นพิเศษ รวมทั้งกลไกทางการศึกษาที่เหมาะสมกับความสามารถของเขา
3. เด็กที่มีความสามารถพิเศษนั้น มักจะเป็นคนสมบูรณ์ หาดิไม่ได้	3. เด็กที่มีความสามารถพิเศษก็มีจุดเด่นจุดด้อยเช่นเดียวกับเด็กอื่น ๆ
4. เด็กฉลาดถ้าเร่งเร็วเกินไปก็จะเบื่อเรียนในที่สุด	4. เด็กที่มีความสามารถพิเศษ ถ้าได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับความสามารถของเขาก็จะไม่มีคำว่าเบื่อหน่าย

ตาราง 1 (ต่อ)

ความเข้าใจผิด	ความจริง
5. พวกนี้เป็นพวก “อภิสัทธา” มักได้รับความช่วยเหลือก่อนใคร ๆ	5. เด็กที่มีความสามารถพิเศษเป็นเด็กที่ถูก “ทิ้ง” มากกว่าเด็กกลุ่มใด ๆ ด้วยเหตุผลที่ว่าเก่งอยู่แล้วไม่ต้องไปช่วย ฯลฯ
6. เด็กที่มีความสามารถพิเศษชอบที่จะถูกเรียกว่า “มีความสามารถพิเศษ” “อัจฉริยะบุคคล”	6. เด็กที่มีความสามารถพิเศษอยากเหมือนคนอื่น ๆ ไม่ต้องการที่จะแตกต่างจากคนอื่นเลย
7. เด็กที่มีความสามารถพิเศษคือเด็กที่ดีกว่าคนอื่น ๆ	7. เด็กที่มีความสามารถพิเศษคือเด็กทั่วไปก็มี สิทธิที่จะเป็นเด็กดีหรือไม่ดีก็ได้ เพราะการอบรมเลี้ยงดูและสภาพครอบครัว ฯลฯ
8. เด็กที่มีความสามารถพิเศษน่าจะมีวินัย และความรับผิดชอบมากกว่าคนอื่น ๆ เพราะ “รู้” มากกว่าคนอื่น	8. เด็กที่มีความสามารถพิเศษก็เหมือนเด็กทั่วไป มีทั้งนิสัยดี ชี้แจง ขาดระเบียบ และไม่รับผิดชอบหรือรับผิดชอบสูงซึ่งต่างคนก็ต่างบุคลิก
9. เด็กที่มีความสามารถพิเศษ คือ คนเก่ง ฉลาด IQ สูงกว่าคนอื่น มานะ และแก้ไขปัญหาได้ ลุล่วง	9. เด็กที่มีความสามารถพิเศษไม่จำเป็นต้องมี IQ สูง หรือมีลักษณะฉลาดเฉลียวทันคนเสมอไป ความเก่งมีหลายแบบ ทั้งเป็นนักร้อง นักแสดงศิลปิน กีฬา ภาษาศาสตร์ ฯลฯ ล้วนหลากหลาย
10. ถ้าจะให้เด็กพวกนี้ได้ดี ต้องจัดกิจกรรมที่ท้าทาย และยุ่งตลอดเวลา เพื่อที่ว่าพวกนี้จะได้ไม่กลายเป็นคนจู้จี้จก	10. เด็กเหล่านี้ก็เหมือนเด็กทั่วไปที่ต้องการเวลาที่จะพักผ่อน เวลาที่จะเล่นนอกเหนือไปจากการเรียนและศึกษาในสิ่งที่เขาสนใจและที่สำคัญ เขาต้องการเวลาที่จะพักความคิดของตนเอง สร้างจินตนาการเหมือนแม่ไก่ฟักไข่ ดังนั้น การที่เราจัดรายการยาวเหยียดไม่มีเวลาพัก-เล่น แม้จะเต็มไปด้วยอาหารสมองอาจไม่ส่งผลดีกับเด็ก

ตาราง 1 (ต่อ)

ความเข้าใจผิด	ความจริง
11. เด็กพวกนี้ควรที่จะเป็นคนที่มีความพิการทางอารมณ์ สังคม ร่างกาย สติปัญญา ที่สมควรกัน	11. เด็กทุกคนมีลักษณะหลากหลายและมีความแตกต่างกันในเรื่องภาวะทางอารมณ์ และสังคม สติปัญญา และร่างกาย ดังนั้น ทุกคนจึงแตกต่างกัน ในกลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษ จึงไม่มีใครเหมือนใคร
12. เด็กที่มีความสามารถพิเศษมีลักษณะเหมือนกันทั่วโลก	12. ทุกคนต่างกันไม่ว่าหน้าตา สีผิว ความคิด ความสามารถ การแสดงออก
13. เด็กที่มีความสามารถพิเศษต่างจากเด็กอื่นในทุก ๆ อย่าง	13. เด็กที่มีความสามารถพิเศษอาจมีทั้งส่วนที่เหมือนและแตกต่างจากเด็กอื่น และบางอย่างอาจดีกว่าเด็กธรรมดาด้วยซ้ำ
14. เด็กที่มีความสามารถพิเศษ จะเป็นคนสุขภาพ แข็งแรง มีชื่อเสียง และประสบความสำเร็จ	14. เด็กที่มีความสามารถพิเศษส่วนใหญ่จะไม่ประสบความสำเร็จ เพราะไม่มีใครรู้ความสามารถของพวกเขา และไม่มีใครช่วยพัฒนาเด็กบางคน อาจมีสุขภาพไม่ดี และอาจมานะและแก้ไข ปัญหาได้ลุล่วง ไม่มีชื่อเสียงใด ๆ เลย
15. เด็กเก่งอยู่แล้วไม่ต้องช่วยเขา เขาก็ช่วยตัวเองได้	15. เด็กเก่งหรือเด็กฉลาดปานใดก็มีจุดบกพร่องที่ต้องแก้ไขเหมือนเด็กอื่น

ด้วยกรณีตัวอย่างและความเข้าใจผิดที่มีอยู่มากมายและหลากหลาย ที่สำคัญคือ มีเด็กอีกเป็นจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้แสดงพฤติกรรมที่ชัดเจน แต่มีความสามารถที่แฝงอยู่ในตัวเด็กที่รอการกระตุ้นและส่งเสริม ปัญหาที่เกิดขึ้นทุกวันในระบบการศึกษาปกติที่ยังขาดโครงสร้างที่เอื้อต่อการพัฒนาของเด็กกลุ่มนี้ ในปัจจุบันจึงมีเหตุผลทางการศึกษาว่าต้องจัดการศึกษาให้เด็กกลุ่มนี้

จากการศึกษาวิจัยของนักวิชาการทั่วโลก ได้บ่งชี้ลักษณะของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ หรือมีความฉลาดปราดเปรื่อง ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากเด็กอื่นในวัยเดียวกันในหลายทางในเรื่องต่อไปนี้

1. มีความอยากรู้อยากเห็น เด็กกลุ่มที่มีความอยากรู้อยากเห็นแบบสุดขีดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ

2. มีความจำดี สามารถจำสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตมาเป็นเวลาช้านาน และมีความสุขกับเรื่องที่ตนเองสนใจ
3. มีการเรียนรู้เร็ว สามารถเรียนรู้วิธีคิดต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว และสามารถใช้ความรู้ที่เรียนรู้มาปรับใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ
4. มีความตั้งใจสูง สามารถมุ่งอยู่กับสิ่งที่ตนสนใจได้เป็นเวลานาน ๆ
5. รู้จักใช้เหตุผล สามารถเข้าใจเหตุผล และมองเห็นความสัมพันธ์ของกระบวนการต่าง ๆ เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
6. มีความคล่องแคล่ว มีความคิดและมีวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดีมาก
7. จำศัพท์ได้มาก สามารถจะใช้คำและวลีต่าง ๆ ได้มากกว่าและเร็วกว่าเด็กคนอื่น ๆ ในวัยเดียวกัน
8. มีอารมณ์ขัน สามารถจะเข้าใจเรื่องขำขัน และคำถามปริศนาได้รวดเร็ว
9. ชอบจินตนาการ มีจินตนาการที่กว้างไกล แตกต่างจากเด็กทั่วไป
10. มีอารมณ์อ่อนไหว อาจมีอารมณ์อ่อนไหวต่อความรู้สึกของผู้อื่น ๆ โกรธง่าย หรือให้ความสำคัญต่อบางสิ่งบางอย่าง ขณะที่คนอื่นไม่เป็นเช่นนั้น
11. ต้องการแสวงหาเพื่อน อาจชอบเล่นกับเพื่อนที่มีอายุมากกว่า หรือแสวงหาเพื่อนที่มีสติปัญญาใกล้เคียง
12. มีความรู้สึกไม่สบายใจกับพัฒนาการของตนเอง เนื่องจากพัฒนาทางร่างกายของตนตามไม่ทันระดับสติปัญญา

อุษณีย์ โพธิสุข (2543: 41 – 63) ได้รวบรวมการประเมินบุคลิกภาพของผู้มีความสามารถพิเศษต่าง ๆ จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยหลายสิบชิ้น และสรุปเป็นแนวทางในการช่วยสังเกตบุคลิกลักษณะเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ดังนี้

ลักษณะด้านสติปัญญา (การรู้จัก)

1. มีความรู้สึกไวต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว
2. ช่างสังเกต สามารถมองเห็นรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ได้ดี (มักมองเห็นอะไรได้อย่างรวดเร็ว)
3. รับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว
4. ไม่ต้องการให้ใครมาขัดจังหวะในขณะที่จดจ่อกับกิจกรรมบางอย่าง
5. มีสมาธิในการทำสิ่งต่าง ๆ ด้าน โดยเฉพาะเวลาสนใจอะไรจะลืมเวลา
6. จดจำสิ่งต่าง ๆ ได้รวดเร็ว (จำเร็ว)
7. ระลึกข้อมูลได้รวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ (จำแม่น)

8. เบื้องหน้าง่ายกับกิจกรรมที่เป็นกิจวัตรประจำวันของโรงเรียน
9. ชอบคบคนที่มีอายุมากกว่า
10. ชอบทำอะไรด้วยตัวเอง (ไม่ยอมให้ผู้อื่นช่วยเหลือหรือถ้าช่วยก็เพียงเล็กน้อย)
11. ชอบทำงานคนเดียวหรืองานเดี่ยวมากกว่างานกลุ่ม
12. ชอบทำกิจกรรมที่ยาก ทำท่ายความสามารถ
13. สนใจอ่านหนังสือที่ยากเกินวัย (เช่น หนังสือของผู้ใหญ่ หนังสือเกี่ยวกับชีวประวัติของบุคคลสำคัญ และสารานุกรม เป็นต้น)
14. รู้หรือสนใจในสิ่งที่ผู้ใหญ่เองก็ต้องประหลาดใจ (เพราะคาดไม่ถึงว่าวัยแค่นี้จะรู้หรือสนใจ)
15. ทำงานที่ชอบได้ดีเกินคำสั่งหรือความคาดหวัง
16. เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็ว
17. ใช้ภาษา (เช่น ศัพท์หรือ โครงสร้างประโยค) ที่สูงเกินวัย
18. เมื่อเข้าไปร่วมกิจกรรมใด ๆ ก็มีแนวโน้มว่าจะทำได้ดี
19. ชอบตั้งคำถามที่กระตุ้นความคิด
20. สนใจเป็นพิเศษกับกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด
21. ชอบจัดระบบระเบียบหรือโครงสร้างให้กับเหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ
22. สามารถคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นามธรรม เช่น สัญลักษณ์ ตัวเลข รวมทั้งคำ นามธรรม เช่น ประชาธิปไตย วินัย ความซื่อสัตย์ เป็นต้น) ได้อย่างลึกซึ้งกว่าเด็กวัยเดียวกัน
23. อยากรู้อยากเห็นเป็นพิเศษ (ช่างซักถาม โดยเฉพาะเรื่องเหตุผล หรือถามในลักษณะ ถ้า.....แล้ว)
24. ชอบคาดคะเนสิ่งที่อาจเกิดขึ้นจากความคิด การกระทำหรือการทดลองของตน
25. มองเห็นความสัมพันธ์ของเหตุและผลได้อย่างรวดเร็ว
26. บอกความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันของสิ่งต่าง ๆ ได้ดี
27. ชอบจับประเด็นสำคัญหรือหลักการที่แอบแฝงอยู่ได้อย่างรวดเร็ว
28. สามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดต่าง ๆ ที่ดูภายนอกคล้ายว่าจะไม่เกี่ยวข้องกันได้
29. สามารถสรุปภาพรวมของสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องราวได้ดี
30. ไม่ด่วนสรุปความรู้หรือข้อมูลต่าง ๆ โดยไม่วิเคราะห์หรือตรวจสอบ
31. สามารถวางแผนได้อย่างสลับซับซ้อน
32. นักเรียนเป็นคนมีอารมณ์ขัน

33. สามารถใช้สามัญสำนึกประกอบการคิดหาคำตอบ หรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

34. สามารถผสมผสานความรู้ความคิดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ มาแก้ปัญหาได้ดี

35. นักเรียนมีมาตรฐานสำหรับตัวเองสูง จึงไม่ค่อยพอใจกับผลงานของตัวเองง่ายนัก (นักเรียนชอบทำงานได้ดีที่สุด และไม่ชอบที่จะเห็นผลงานแบบธรรมดาเหมือนกับที่คนอื่นเขาทำ)

ลักษณะผู้มีความคิดสร้างสรรค์

1. ไม่ยอมให้ความร่วมมือถ้าไม่เห็นด้วย
2. ไม่รวมกิจกรรมที่ไม่ชอบ
3. ชอบทำงานคนเดียวเป็นเวลานาน
4. มีความสนใจอย่างกว้างขวางในเรื่องต่าง ๆ
5. ชอบซักถาม
6. ชอบพูดเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์หรือวิธีการคิดแบบใหม่ ๆ
7. เบื่อหน่ายกับความซ้ำซาก จำเจ
8. กล้าทดลองทำเพื่อพิสูจน์ความคิดของตนเอง ถึงแม้จะไม่แน่ใจในผลที่เกิดขึ้น
9. มีอารมณ์ขันเป็นเนืองนิตย์
10. มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย
11. ซาบซึ้งกับสุนทรียภาพ เช่น ซาบซึ้งในดนตรีและศิลปะต่าง ๆ เป็นต้น
12. ไม่หงุดหงิดกับความไร้ระเบียบหรือความยุ่งเหยิงที่คนอื่นทนไม่ได้
13. ไม่สนใจว่าตนเองจะแปลกกว่าคนอื่น
14. มีปฏิกิริยาโต้แย้งเมื่อไม่เห็นด้วย
15. ช่างจดจำรายละเอียดสิ่งต่าง ๆ เป็นอย่างดี
16. ไม่ชอบการบังคับ กำหนดกฎเกณฑ์ ตีกรอบความคิดหรือให้ทำตามกติกาต่าง ๆ
17. ถ้าเป็นสิ่งที่ตนไม่สนใจหรือไม่เห็นด้วย จะหมดความสนใจง่าย
18. ชอบเหม่อลอย สร้างจินตนาการ
19. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นได้ ถ้าอธิบายเหตุผล
20. มีความคิดที่เป็นอิสระ ไม่ชอบทำตามคนอื่น
21. มีความคิดยืดหยุ่น คิดได้หลายทิศหลายทาง เช่น สามารถคิด แก้ปัญหาเดียวกันได้

หลายวิธี

22. สามารถคิดหรือทำงานได้หลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน

23. แสดงความคิดได้หลากหลายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
24. ชอบสร้างแล้วรื้อ รื้อแล้วสร้างใหม่เพื่อความแปลกใหม่
25. ชอบมีคำถามแปลก ๆ ทำทนายให้คิด
26. ชอบคิดหรือริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ มากกว่าคนอื่น
27. ชอบเป็นคนแรกที่คิดหรือทำเรื่องใหม่ ๆ
28. มีความรู้สึกรุนแรงเกี่ยวกับอิสรภาพและความเป็นอิสระทางความคิด
29. ชอบหมกมุ่นกับความคิด
30. ในสายตาของคนทั่วไปดูว่าเป็นคน “แปลก” กว่าคนอื่น
31. เป็นคนไวต่อความคิดความรู้สึกของผู้อื่น
32. เห็นความเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ที่คนทั่วไปมองไม่เห็น
33. มีความวิจิตรพิสดารในการทำสิ่งต่าง ๆ
34. ช่างสังเกต สามารถเห็นรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้อื่นไม่เห็น
35. สามารถผสมผสานความคิดหรือสิ่งที่แตกต่างเข้าด้วยกัน โดยไม่มีใครคิดและทำมาก่อน

ลักษณะของนักคณิตศาสตร์

1. ชอบอ่านประวัติและผลงานของนักคณิตศาสตร์ที่มีชื่อเสียง
2. สนใจศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเลข เช่น ปฏิทิน เวลา แผนภูมิ เป็นต้น
3. รักและหลงใหลในตัวเลข เช่น เลือกรหัสของเครื่องใช้ที่มีตัวเลขเป็นส่วนประกอบ
4. ชอบและคบหาพูดคุยกับคนที่มีความสนใจทางคณิตศาสตร์ (อาจเป็นคนวัยเดียวกันหรือต่างวัยก็ได้)

5. ชอบเล่นตัวต่ออย่าง ๆ หรือของเล่นที่เกี่ยวกับการสร้างรูปทรง
6. หมกมุ่น ครุ่นคิดและฝึกฝน โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างต่อเนื่อง
7. เบื่อ โจทย์เลขหรือบทเรียนที่ไม่ท้าทาย ซ้ำซากหรือง่ายเกินไป
8. มีวิธีแปลกใหม่ในการแก้ปัญหา โจทย์ทางคณิตศาสตร์เอง ไม่ชอบทำตามวิธี

คนอื่นที่เคยทำมา

9. ลัดขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง
10. คิดโจทย์ปัญหาได้อย่างพลิกแพลง ซับซ้อนและมองเห็นแง่มุมที่คนอื่นคิดไม่ถึง
11. เป็นคนมีจินตนาการดี สามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้หลายมิติ
12. เป็นคนช่างคิด มีวิธีคิดที่ดี มีไหวพริบ
13. เข้าใจความหมายของจำนวนและตัวเลขอย่างรวดเร็ว
14. มีเหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจ

15. ชอบตั้งคำถามที่เป็นเหตุต่อกัน เช่น ถ้า.....แล้ว.....ดังนั้น.....เพราะว่า.....
ถ้าไม่.....แล้ว.....

16. ชอบวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์เรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล
17. สนใจเรื่องนามธรรมที่เกี่ยวกับเวลา อากาศ และมีมิติของเวลา
18. มองเห็นความสัมพันธ์ เชื่อมโยงโครงสร้างและความสมดุลของสิ่งต่าง ๆ
19. เรียนรู้เกี่ยวกับจำนวน ตัวเลข และสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ได้อย่างรวดเร็ว
20. ชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์
21. ชอบชั่ง ตวง วัด นับ
22. ชอบจัดลำดับหมวดหมู่ สิ่งของ หรือวาดรูปในลักษณะที่เรียงจากขนาดใหญ่ไป

หาเล็กหรือเล็กไปหาใหญ่

23. ได้คะแนนทดสอบทางคณิตศาสตร์สูง
24. สรุปความคิดในเชิงคณิตศาสตร์ได้อย่างรวดเร็ว
25. เชื่อมโยงประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ ได้อย่างสมเหตุสมผล
26. จัดจำความสัมพันธ์ต่าง ๆ ของปัญหาและหลักการของคำตอบที่ผ่านมาได้ดี
27. เชื่อมั่นในคำตอบหรือหลักเกณฑ์การคิดทางคณิตศาสตร์ของตนเอง
28. มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาเดียวกันได้หลายรูปแบบ
29. ชอบโจทย์คณิตศาสตร์ที่ยาก
30. มองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงของโครงสร้างและความสมดุลของสิ่งต่าง ๆ
31. มีแนวโน้มที่จะมองอะไร ๆ โยงมาเกี่ยวพันกับคณิตศาสตร์ได้หมด

ลักษณะของนักวิทยาศาสตร์

1. กระจายใคร่รู้ว่าสิ่งต่าง ๆ ทำงานได้อย่างไร
2. ชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์หรือการผลิตสิ่งต่าง ๆ หรือหนังสือเกี่ยวกับ

ธรรมชาติมากกว่าหนังสือนิยาย

3. ชอบอ่านประวัตินักวิทยาศาสตร์และชื่นชมอยากเป็นเหมือนนักวิทยาศาสตร์ที่ตนชอบ
4. มีความสุขกับการทำงานในกลุ่มเล็ก ๆ หรือทำงานคนเดียว
5. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
6. ชอบอ่านหนังสือประเภทสืบสวนสอบสวนและแก้เกมปัญหาต่าง ๆ
7. ชอบวิชาวิทยาศาสตร์
8. มีผลการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ดีกว่าวิชาอื่น
9. อยากทำงานทางด้านวิทยาศาสตร์

10. ใช้เวลาว่างทำสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์

11. ชอบคบหาพูดคุย กับผู้ที่มีความสนใจทางวิทยาศาสตร์ (อาจเป็นคนวัยเดียวกัน หรือต่างวัยก็ได้)

12. เป็นคนมีความอดทนสูง

13. มองเห็นปัญหาที่คนอื่นมองไม่เห็น

14. มองเห็นรูปแบบของสิ่งต่าง ๆ ในลักษณะของความสมดุลหรือไม่สมดุล

15. มองเห็นโครงสร้างของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย

16. เห็นความเชื่อมโยงของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

17. ชอบตั้งคำถามที่ตอบได้ยาก เช่น โลกเกิดได้อย่างไร ฯลฯ

18. อยากเรียน อยากรู้ มีคำถามมากมายตลอดเวลา

19. ชอบถอยของเล่นออกมาพิสูจน์เป็นชิ้น ๆ (บางทีอาจใส่กลับเข้าไปอย่างเดิมไม่ได้)

20. มักคิดแล้วทดลองทำเพื่อดูว่าอะไรจะเกิดขึ้น จะเป็นอย่างไรต่อไป หรือพิสูจน์

ความคิดของตนเอง

21. ชอบทำงานที่ต้องลงมือปฏิบัติ ทดลอง หรือพิสูจน์

22. ชอบทำงานที่ยากและท้าทายความสามารถ

23. มีปฏิภาณไหวพริบดี

24. มีความสนใจ ใฝ่รู้ และกระหายที่จะหาเหตุผลของสิ่งต่าง ๆ

25. เข้าใจความสัมพันธ์ของเหตุและผลเกินวัย

26. ชอบวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์เรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล

27. เป็นคนช่างสังเกตและมักสังเกตอย่างลึกซึ้งใกล้ชิด เช่น ฝ้ามองดู จับต้อง คม

เป็นต้น

28. สามารถโต้แย้ง ตั้งคำถาม ชักถาม หรืออธิบายเหตุผลต่าง ๆ โดยใช้หลักเหตุผล หรือเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น ถ้า.....แล้ว..... ดังนั้น..... เพราะว่า..... ถ้าไม่.....แล้ว..... ฯลฯ

29. เป็นคนช่างสงสัย

30. ชอบจัดลำดับ จัดหมวดหมู่สิ่งต่าง ๆ ให้เป็นระบบหรือเป็นขั้นเป็นตอนทั้งสิ่งที่

เป็นรูปธรรมและนามธรรม

31. ชอบสะสมของแล้วนำมาประดิษฐ์เป็นสิ่งต่าง ๆ อย่างน่าสนใจ

32. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน

33. มีจินตนาการดี

ลักษณะผู้นำ

1. มีความสนใจใฝ่รู้อย่างกว้างขวาง
2. ชอบเป็นผู้นำกลุ่ม
3. เป็นคนมีอารมณ์ขัน
4. ชอบอาสาเป็นคนจัดการในทุกเรื่อง
5. ชอบเล่นหรืออยู่กับคนหมู่มาก
6. ไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น
7. มีวิธีการสื่อสารและปฏิบัติกับบุคคลต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์
8. สามารถจัดประเด็นปัญหาและเข้าถึงต้นเหตุที่แท้จริงของปัญหาได้อย่างรวดเร็ว
9. มักถูกเรียกร้องจากกลุ่มให้เป็นผู้ดำเนินการเล่นเกมหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ
10. เพื่อน ๆ ชอบที่จะเล่นด้วย
11. มีความสามารถในการตัดสินใจ
12. สามารถวางแผนและจัดการเรื่องต่าง ๆ ได้ดี
13. มีความรับผิดชอบสูง เอาใจใส่ในงานและตั้งใจทำให้ดีที่สุด
14. สร้างศรัทธา ความเชื่อและสามารถชักจูงคนอื่นให้คล้อยตามได้
15. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกเพศ ทุกวัย ชอบทำความรู้จักกับผู้คน
16. เป็นคนกว้างขวาง เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับในกลุ่ม
17. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี
18. ชอบทำงานหลายอย่างและทำอย่างทุ่มเท
19. พร้อมที่จะรับความคิดใหม่ ๆ และคำวิพากษ์วิจารณ์
20. กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ กล้ารับผิดชอบ
21. กล้าแสดงความคิดเห็นในที่ชุมชน
22. สามารถควบคุมการดำเนินงานในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายได้
23. มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ว่าจะอยู่ในกลุ่มเพื่อนหรืออยู่ในกลุ่มผู้ใหญ่
24. ปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่ได้ดี (มีความคิดและการกระทำที่ยืดหยุ่น ควบคุมอารมณ์และความรู้สึกได้ หนักแน่นไม่หวั่นไหวง่าย เช่น ไม่รู้สึกไร้ค่าหรืออารมณ์เสียเมื่อมีอะไรเปลี่ยนแปลงไปจากกิจวัตรประจำวัน)
25. มีความเข้าใจลึกซึ้งและว่องไวในเรื่องเหตุและผลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคน
26. ชอบขบคิดปัญหายาก ๆ เกี่ยวกับสังคม (อาจเป็นสังคมในบ้าน โรงเรียน หรือชุมชนก็ได้)

27. ไม่ยอมจำนนต่อปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ
28. รู้จักใช้หลักการหรือแนวคิดใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา
29. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทางการจัดระบบทางสังคม เช่น เมื่อเห็นความไม่ยุติธรรม อาจารย์เริ่มนำกลุ่มเพื่อหาทางแก้ไข โดยไม่ปล่อยให้ผ่านไป ฯลฯ

30. แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี
31. กล้าเสี่ยง
32. สนุกกับงานที่ต้องตัดสินใจ
33. รู้จักใช้ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์
34. รักความยุติธรรม

ลักษณะของนักภาษา

1. พูดได้เร็วกว่าเด็กในวัยเดียวกัน
2. ชอบท่องและจดจำศัพท์ บทนิพนธ์ โคลง กลอนต่าง ๆ
3. สนใจอ่านทุกอย่างที่ผ่านพบ เช่น ป้ายชื่อ หรือป้ายข้อความต่าง ๆ
4. มีความสนใจที่จะเขียนหนังสือก่อนเด็กวัยเดียวกัน
5. ชอบเล่นนิทาน
6. ชอบอ่านหนังสือ
7. ชอบจดบันทึก
8. เข้าร่วมกิจกรรมทางภาษาทุกครั้งที่มีโอกาส
9. ชอบมีหนังสือติดตัว
10. ชอบเขียนเรื่อง แต่งเรื่องราวต่าง ๆ เช่น นิทาน โคลง กลอน สารคดี เป็นต้น
11. อ่านหนังสือได้เองก่อนเด็กวัยเดียวกัน
12. รู้และจำคำศัพท์ ชื่อของสิ่งต่าง ๆ บทประพันธ์ โคลง กลอน หรือ เรื่องราวต่าง ๆ ได้เร็วและมากกว่าเด็กในวัยเดียวกัน
13. พูดหรือเขียนได้ดี รู้จักใช้คำที่เหมาะสมเรียงเป็นภาษาที่สละสลวยงดงาม
14. สามารถพูดหรือเขียนแสดงความคิด ความต้องการหรือความรู้สึกของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างชัดเจน
15. สามารถอธิบายหรือบรรยายความหมายของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนโดยใช้ถ้อยคำที่รัดกุมและเหมาะสม
16. เข้าใจเรื่องที่อ่านหรือฟังได้อย่างรวดเร็วและแจ่มแจ้ง
17. สามารถเข้าใจความหมายลึกซึ้งที่แฝงอยู่ในเรื่องที่อ่านหรือฟังได้

18. รู้จักใช้คำเปรียบเทียบเพื่ออธิบายให้เข้าใจความหมายได้แจ่มชัด
19. มีความสามารถในการเล่าเรื่องได้อย่างสนุกสนาน ชวนติดตาม
20. สามารถเรียนภาษาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย
21. สามารถวิจารณ์เชิงสร้างสรรค์จากเรื่องที่อ่านหรือฟังได้
22. สามารถแสดงแนวความคิดใหม่ ๆ จากเรื่องที่อ่านหรือฟังได้
23. ใช้ภาษาที่ทำให้เกิดจินตนาการ ได้อย่างแจ่มชัดและมีสีสัน
24. ใช้คำบรรยายให้เห็นความงามและแสดงถึงอารมณ์ที่ละเอียดอ่อนได้
25. ใช้ภาษาที่สละสลวย ลึกซึ้ง งดงามและก้าวหน้าเกินวัย
26. สามารถเขียนหรือแต่งเรื่องราวจากความคิดของตนเองหรือจากการเชื่อมโยงสิ่งที่อ่านหรือฟังมาได้อย่างสร้างสรรค์ สลับซับซ้อน พิศดาร และเต็มไปด้วยจินตนาการ
27. ประสบความสำเร็จในการพูดที่มีแบบแผน เช่น การ โต้วาที กลอนสด พูดชักชวน
28. สนใจและชอบศึกษาที่มาของคำศัพท์ต่าง ๆ
29. ชอบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาษาที่ตนเองใช้ หรือภาษาที่ตนเองใช้หรือภาษาที่ได้ผ่านพบ เช่น ภาษาในสื่อมวลชน
30. ชอบเล่นเกมหรือทำกิจกรรมทางภาษา เช่น ปริศนาอักษรไขว้
31. ชอบสร้างศัพท์หรือสำนวนแปลก ๆ ขึ้นใช้เอง

ลักษณะของศิลปิน

1. ชอบหาเวลาว่างขีดเขียน วาดภาพ แกะสลัก หรือทำกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปะ
2. สนใจเรื่องสี ความงดงามของภาพวาดหรืองานทางศิลปะ
3. ชอบและสนใจร่วมกิจกรรมทางศิลปะ
4. มีสมาธินานถ้าทำงานศิลปะ
5. หมกมุ่นกับงานศิลปะอย่างจริงจังและมีความสุขที่ได้ทำงานศิลปะ
6. สนใจงานทางศิลปะ
7. ชอบอ่านประวัติ และผลงานของศิลปินที่มีชื่อเสียงแขนงต่าง ๆ
8. ชอบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานศิลปะ
9. ชอบสะสมผลงานด้านศิลปะ
10. อยากจะประกอบอาชีพทางศิลปะ เช่น เป็นนักแสดง จิตรกร เป็นต้น
11. มีจินตนาการดี สามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้หลายมิติ
12. มีประสาทสัมผัส มือ ตาดีเยี่ยมตั้งแต่เยาว์วัย
13. มีทักษะการวาดหรือขีดเขียนเส้นก้าวหน้ากว่าเพื่อน ๆ

14. มีความคิดและความรู้สึกที่เป็นอิสระ
15. มีความสามารถในการสร้างผลงานด้านศิลปะ เช่น ภาพวาด งานปั้น งานแกะสลัก เป็นต้น ได้อย่างสร้างสรรค์กว่าผู้อื่น
16. สามารถใช้กิริยาท่าทาง เพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตนให้ผู้อื่นเข้าใจได้เป็นอย่างดี
17. แสดงออกถึงความสามารถในการจินตนาการอย่างโดดเด่น
18. สามารถดัดแปลงวัสดุให้เป็นงานศิลปะได้
19. สามารถผสมผสาน ความคิด จินตนาการ และอารมณ์ ออกมาเป็นงานศิลปะที่ กระตุ้น ความรู้สึกและอารมณ์ของผู้พบเห็นได้
20. ออกแบบท่ารำ ท่าเต้นได้เหมาะกับเพลง
21. มีรสนิยมกับงานศิลปะ
22. มีความเชื่อมั่นตัวเองสูงเมื่อทำงานศิลปะ
23. มีความสามารถที่จะทำเรื่องธรรมดาให้เป็นงานศิลปะที่พิเศษขึ้นได้
24. มีลักษณะงานเฉพาะตัว และมีวิธีสร้างงานทางศิลปะอย่างไม่ซ้ำแบบ ซึ่งอาจแตกต่างจากประเพณีนิยมหรือที่ปฏิบัติมา
25. มีความรู้สึกไวเป็นพิเศษต่อสิ่งแวดล้อม เป็นนักสังเกตที่เฉียบแหลม มองเห็น ความผิดปกติในเรื่องที่คนอื่นมองข้ามไป

26. มีอารมณ์อ่อนไหว

ลักษณะของนักดนตรี

1. ชอบดนตรีเป็นชีวิตจิตใจ
2. กระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรี
3. ชอบศึกษา ติดตามประวัติและผลงานของนักดนตรีที่มีชื่อเสียง
4. ชอบใช้เวลาว่างให้กับดนตรี (อาจเป็นการร้อง การเล่นดนตรีหรือแต่งเพลง)
5. อยากแสดงดนตรีไม่ว่าจะเป็นการร้องเพลงหรือเล่นเครื่องดนตรี
6. ติดตามรายการแสดงดนตรีและเข้าร่วมฟังทุกครั้งที่มีโอกาส
7. ชอบคบหาพูดคุยกับคนที่มีความสนใจทางดนตรี
8. สนใจที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับดนตรีเพิ่มขึ้นด้วยตนเอง
9. ฝึกซ้อมเล่นดนตรีหรือร้องเพลงทุกครั้งที่มีโอกาส
10. สมัครประกวดเล่นดนตรีหรือร้องเพลงทุกครั้งที่มีโอกาส
11. อยากเป็นนักดนตรีหรือนักร้องที่มีชื่อเสียง

12. สะสมเพลงและข่าวในวงการเพลง

13. ชอบสะสมของที่ระลึกหรือของใช้เกี่ยวกับดนตรี เช่น เข็มกลัด รูป ตัวโน้ต ฯลฯ
14. สนใจอยากจะมีอาชีพทางดนตรี เช่น เป็นนักร้อง นักดนตรี นักแต่งเพลง ฯลฯ
15. สามารถเรียนรู้ที่จะเล่นเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว
16. สามารถรับรู้และเลียนเสียงต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ
17. สามารถเล่นดนตรีและเสียงเพลงที่ได้ยินได้
18. มีความเข้าใจและสามารถที่จะใช้เสียงต่าง ๆ ให้บังเกิดต่อความรู้สึกของคนอื่น
19. เดิน เคลื่อนไหว โยกหัว หรือปรบมือสอดคล้องกับจังหวะเสียงเพลงได้เป็นอย่างดี
20. สามารถแยกแยะเพลงที่มีท่วงทำนองคล้ายกันได้อย่างแม่นยำ
21. สามารถบอกได้ว่าเพลงที่ได้ยินเล่นด้วยเครื่องดนตรีชนิดใด
22. มีความมั่นใจในการวิเคราะห์เพลงที่ฟังได้ว่าเพลงใด “ดี” หรือ “ไม่ดี”
23. ได้รับความแตกต่างของเสียงดนตรีได้อย่างละเอียดทั้งระดับเสียง ความดัง และจังหวะ
24. สามารถสนองตอบต่อจังหวะดนตรีด้วยการเคลื่อนไหวร่างกาย
25. มีความเชื่อมั่นที่จะเล่นดนตรีหรือร้องเพลง
26. สามารถริเริ่มสร้างท่วงทำนองได้
27. ปรับท่วงทำนอง เนื้อร้องให้เป็นไปตามต้องการได้
28. ดัดแปลงวัสดุเหลือใช้ให้เป็นเครื่องดนตรีง่าย ๆ ได้
29. จำเนื้อเพลงได้แม่นยำ
30. คิดริเริ่มแต่งเพลงใหม่ ๆ
31. รู้ว่าตนเองมีความสามารถทางดนตรีด้านใดเป็นพิเศษ

ลักษณะของนักกีฬา

1. สนุกสนานกับการเคลื่อนไหว ออกกำลังกาย เช่น การวิ่ง การกระโดด การปีนป่าย ฯลฯ
2. สนใจอ่านและติดตามข่าวกีฬาหรือนักกีฬาที่ตนเองชอบ
3. กระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกีฬา
4. ชอบใช้เวลาว่างในการเล่นกีฬา
5. เป็นผู้ที่มีความสุขภาพร่างกายแข็งแรง
6. มีสมาธิในการเล่นกีฬาได้ แม้จะมีเสียงรบกวน เช่น เสียงเชียร์ หรือ เสียงโห่ฮาของผู้ชม
7. สนใจหาความรู้เรื่องการออกกำลังกาย
8. แสดงความสนใจที่จะมีอาชีพทางการกีฬา
9. มีความสามารถในการเล่นท่าพื้นฐานของกีฬาประเภทต่าง ๆ ได้

10. ชอบคิดวิธีใหม่ ๆ มาใช้กับการเล่นกีฬา
11. เรียนรู้การใช้เครื่องมือทางกีฬาได้เร็วกว่าเด็กวัยเดียวกัน
12. มีความสามารถในการควบคุมความสมดุลของร่างกายได้อย่างโดดเด่น เช่น กระโดดของ ๆ ขาเดียว เดินบนเส้นตรง
13. มีความสามารถในการกำหนดทิศทาง ระยะทางและเวลาได้ดี
14. มีความอดทนในการซ้อมกีฬา
15. สามารถเล่นกีฬาประเภทใดประเภทหนึ่งได้เป็นอย่างดี
16. สามารถเล่นกีฬาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว
17. ชอบเล่นกีฬา
18. ชอบทำงานหรือกิจกรรมที่ใช้การเคลื่อนไหวร่างกายมากกว่างาน หรือกิจกรรมที่ใช้ทักษะด้านอื่น
19. สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในการเล่นกีฬาได้เป็นอย่างดี
20. มีความเชื่อมั่นในตนเองเมื่อเล่นกีฬา
21. ได้รับเลือกเป็นตัวแทนแข่งขันกีฬา
22. มีลักษณะพิเศษทางร่างกาย ที่เป็นศักยภาพพื้นฐานทางกีฬาได้อย่างดี เช่น มีกล้ามเนื้อแข็งแรงช่วงขาที่ยาวเหมาะที่จะเป็นนักวิ่ง หรือมีร่างกายยืดหยุ่นเหมาะที่จะเป็น นักยิมนาสติก เป็นต้น
23. มีความสามารถที่จะควบคุมร่างกายให้เคลื่อนไหวได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว
24. มีความสามารถเรียนรู้และจดจำสิ่งต่าง ๆ ด้วยการเคลื่อนไหวร่างกายได้ดีกว่าการใช้วิธีอื่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 9 – 16) มีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษแตกต่างกัน 5 ด้าน คือ ด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ด้านภาษา ด้านดนตรี ด้านกีฬา และด้านทัศนศิลป์ และศิลปะการแสดงซึ่งแต่ละด้านมีลักษณะดังนี้

เด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์

1. แสดงให้เห็นถึงทักษะด้านคณิตศาสตร์ โดยการแสดงความสามารถในการคำนวณและการให้เหตุผลเกี่ยวกับรูปทรงเรขาคณิต
2. มีความรวดเร็วเกี่ยวกับการรับรู้เรื่องรูปทรง
3. โยงการแก้ปัญหาหนึ่งไปยังอีกปัญหาหนึ่ง
4. แสดงความคงเส้นคงวาและมีความปรารถนาในความสมบูรณ์แบบ
5. ต้องการรู้ถึงเหตุและผลของสิ่งต่าง ๆ
6. มีความมุ่งมั่น ไม่ท้อถอยง่าย ๆ ต่อความล้มเหลวในการทดลองหรือทำโครงการใด ๆ

7. อ่านเกี่ยวกับเรื่องราวด้านวิทยาศาสตร์มาก และพอใจที่จะคิด หรืออภิปรายเกี่ยวกับงานด้านวิทยาศาสตร์

8. แสดงความสามารถในการเข้าใจเรื่องที่มองเห็นและเป็นนามธรรม

9. ใช้เวลามากใน โครงการพิเศษของตนเอง

10. แสดงออกอย่างชัดเจนและแม่นยำไม่ว่าจะเป็นด้านการเขียนหรือการพูด

เด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านภาษา

1. มีความสามารถทางสติปัญญาสูง

2. สามารถใช้ภาษาแสดงความรู้สึกได้อย่างซาบซึ้ง

3. ฟังเรื่องราวหรือเพลงแล้วสามารถสื่อเป็นรูปภาพได้

4. เข้าใจภาษาต่างประเทศ เมื่อเจ้าของภาษาพูดในลักษณะการสนทนาที่มีอัตราความเร็วการพูดตามปกติ

5. พูดย้ำเจ้าของภาษาฟังเข้าใจในการสนทนากันในจังหวะความเร็วปกติ

6. เขียนแสดงความคิดเห็นส่วนตัวโดยใช้ภาษาได้ถูกต้องและเหมาะสม

7. อ่านจับใจความและแยกแยะประเด็นสำคัญ ได้ดี

8. สามารถคิดเป็นภาษานั้น ๆ

เด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านดนตรี

1. ตอบสนองต่อจังหวะและทำนองเพลงมากกว่าคนอื่น ๆ

2. ร้องเพลงได้ดี

3. กระตือรือร้น และกระปรี้กระเปร่าต่อดนตรี

4. ซื่อเทปหรือแผ่นเสียงเพื่อฟังดนตรีตามแนวที่ตนชอบ

5. เพลิดเพลินกับการร่วมกันร้องเพลงกับผู้อื่น หรือร้องเป็นกลุ่ม

6. ใช้ดนตรีแสดงความรู้สึกและประสบการณ์

7. คิดสร้างสรรค์เสียงดนตรีขึ้นใหม่จากวัสดุอื่น

8. เล่นดนตรีได้ดีหรือเล่น ได้มากกว่า 1 ชิ้น

เด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านกีฬา

1. มีพลังและความต้องการจะออกกำลังกายเพื่อที่จะอยู่อย่างมีความสุข

2. ชอบเล่นเกมแข่งขันทางกีฬา

3. มีชัยชนะโดดเด่นจากการแข่งขันกีฬาหลาย ๆ อย่าง

4. ชอบกีฬากลางแจ้ง ชอบการโบกกรรต ชอบการไปเข้าแคมป์

5. ตั้งใจจะใช้เวลาส่วนมากในการฝึกซ้อมกิจกรรมต่าง ๆ ทางพลศึกษา

6. ว่องไวไม่แพ้ใครในชั้น

7. พลศึกษาเป็นเรื่องที่ทำได้ดีที่สุด

เด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์และศิลปะการแสดง

1. สนใจเกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็น

2. พอใจกับงานศิลปะ

3. แสดงความคิดริเริ่มในการเลือกเนื้อหาเทคนิคและการประกอบภาพสื่อสารการเขียนแบบ

4. มีความตั้งใจในการทดลองใช้วัสดุหรือวิธีการใหม่ ๆ และประสบการณ์ใหม่ ๆ

5. ใช้ศิลปะในการแสดงออกถึงความต้องการและประสบการณ์ของตน

6. แสดงความสนใจในงานศิลปะของผู้อื่น สามารถซาบซึ้ง สามารถวิพากษ์วิจารณ์ และเรียนรู้งานของผู้อื่นได้

7. ทำงานศิลปะในลักษณะของภาพสามมิติ

8. สามารถแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ไม่คาดหมายระหว่างสีและรูปร่าง ทำให้เห็นถึงการเน้นและการสะท้อนความรู้สึกได้

9. แสดงความสนใจในกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการละคร

10. ใช้เสียงสะท้อนให้เห็นถึงความคิดและอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลง

11. สื่อความรู้สึกโดยการแสดงออกทางสีหน้า ท่าทางและการเคลื่อนไหว

12. แสดงความสามารถพิเศษในการแสดงความรู้สึกและประสบการณ์

13. มีความสุขและความพึงพอใจกับการเล่นหรือการแสดงออก

14. เขียนบทละครหรือแต่งเรื่องหรือผูกเรื่องจากของจริงได้

15. เมื่อเล่าเรื่องสร้างบรรยากาศหรือสถานการณ์ให้ดูสมจริง และสรุปเรื่องให้จบลงด้วยดี

16. สนุกกับการปลุกเร้าให้ผู้ฟังมีอารมณ์ตอบสนอง

บั้งอร เสรีรัตน์ (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2546: 12-16) ได้กล่าวถึง ลักษณะความเก่งแต่ละด้านตามทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligence-M.I) ของ Howard Garder ดังนี้

ความเก่งด้านภาษา (Linguistic intelligence)

“สื่อสารคล่อง สื่อสารตรงแนว ถ่ายทอดแล้วเข้าใจชัด”

1. สามารถจัดใจความได้ดี แยกแยะประเด็นสำคัญ ไม่สำคัญและจับความคิดหลักได้

2. สามารถถ่ายทอดความคิดโดยการพูดได้ชัดเจน สั้น กระชับได้ใจความครบถ้วน

3. สื่อสารได้ชัดตรงประเด็นและทำให้ผู้รับสารคล้อยตาม ยอมรับความคิดได้

4. สามารถอ่านหนังสือต่าง ๆ ได้ถูกต้อง เข้าใจความหมายที่อ่าน จับใจความ และสาระสำคัญที่อ่าน ได้ดี อีกทั้งมองเห็นความคิดสำคัญที่ผู้เขียนต้องการสื่อสาร สามารถวิเคราะห์ความคิดของผู้เขียนและสิ่งที่อ่านได้

5. เขียนถ่ายทอดความรู้สึก ความรู้ ข้อมูลได้ถูกต้องชัดเจน และสามารถเขียนถ่ายทอดได้หลากหลายแนวทาง ทั้งการเขียนเป็นร้อยแก้ว ร้อยกรอง ฉันท์ กาพย์ กลอน ฯลฯ

ความเก่งด้านตรรกะ คณิตศาสตร์ (Logical-mathematical intelligence)

“คิดคล่อง มองเป็นระบบ แยกแยะ เชื่อมโยงรอบด้านผ่านเหตุผลที่เหมาะสม”

1. คิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุผลในการคิด

2. มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คือ คิดพิจารณาส่วนย่อยของประเด็นให้เห็นภาพชัดเจนทุกแง่มุม

3. มีความสามารถในการคิดสังเคราะห์ คือ ประมวล เชื่อมโยงแง่มุมความคิดรวบยอดและประเด็นต่าง ๆ ให้เป็นเรื่องเดียวกันอย่างเหมาะสมสอดคล้อง

4. มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ พิจารณาข้อมูลต่าง ๆ อย่างรอบด้าน และนำมาใช้ในการตัดสินใจอย่างเหมาะสมว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อ ทำหรือไม่ทำ

5. มีความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหา คือ ตระหนักในสภาพที่ผิดปกติ เป็นปัญหา การค้นหาเหตุผล ข้อมูล และการประมวลสาเหตุของปัญหา หาวิธีแก้ปัญหาที่หลากหลาย และเลือกแนวทางที่สามารถแก้ปัญหาได้เกิดผล

6. มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คือ สามารถคิดได้คล่องแคล่ว รวดเร็ว คิดได้มากมายหลายแนวทาง คิดแบบใหม่ แตกต่างจากคนอื่นและวิธีการเดิม คิดยืดหยุ่น คิดกว้างไกล มองไปข้างหน้า

7. มีความสามารถในการใช้จำนวน คิดคำนวณ และเปลี่ยนแปลงเป็นรูปธรรมต่าง ๆ

8. มีทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์อย่างรอบด้าน ทั้งทักษะขั้นพื้นฐานและทักษะขั้นสูง 13 ทักษะ คือ

ทักษะขั้นพื้นฐาน 8 ทักษะ ได้แก่ การสังเกต การวัด การจำแนกประเภท การหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปสกับสเปส และสเปสกับเวลาการใช้ตัวเลข การจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล การลงความเห็นจากข้อมูล และการพยากรณ์

ทักษะขั้นสูงมี 5 ทักษะ ได้แก่ การตั้งสมมติฐาน การกำหนดค่านิยามเชิงปฏิบัติการ การกำหนดและควบคุมตัวแปร การทดลอง การตีความหมายของข้อมูลและการลงข้อสรุป

ความเก่งด้านดนตรี (Musical intelligence)

“เข้าใจจังหวะทำนอง มองเห็นความงาม ทุกขามมีดนตรีในหัวใจ นำมาใช้ในการพัฒนาตนเอง”

1. มีความไวต่อการรับรู้จังหวะและทำนอง
2. สามารถแยกแยะเสียง ทำนอง จังหวะ ได้ดี
3. สามารถแต่งเพลง สร้างสรรค์ทำนองใหม่ ๆ ได้เหมาะสมกับเรื่องราวที่ต้องการนำเสนอ

4. สามารถสื่อสารความคิดออกมาเป็นเพลงหรือทำนองได้ดี

ความเก่งด้านเคลื่อนไหว (Bodily-kinesthetic intelligence)

“เคลื่อนไหวคล่องแคล่ว ใช้กล้ามเนื้อทุกส่วนได้ดี ดูแล้วสง่างาม” สามารถใช้กล้ามเนื้อได้คล่องแคล่ว ทั้งกล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ ใช้อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย แสดงท่าทาง และรู้สึกได้โดย

1. การใช้กล้ามเนื้อเล็กได้อย่างคล่องแคล่วในการการทำกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ เขียนปีก ถักร้อย แกะสลัก ผ่าตัด เคลื่อนไหว นิ้วมือ ทำท่าทางต่าง ๆ
2. การใช้กล้ามเนื้อใหญ่ได้อย่างคล่องแคล่วในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การเล่นกีฬา การเดินตามจังหวะ การทำท่าประกอบ
3. การใช้อวัยวะแสดงท่าทางสื่อสาร ความคิด ความรู้สึกได้ เช่น การแสดงละคร การแสดงท่าไม้ สื่อสารภาษา ฯลฯ

ความเก่งด้านพื้นที่ (Spatial intelligence)

“จินตนาการภาพชัดเจน วาดภาพเป็น เห็นสัดส่วน ประมวลเป็น โครงสร้าง”

1. สามารถวาดภาพในสมอง มองเห็นพื้นที่ ออกแบบสิ่งต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับจุดประสงค์ที่แตกต่าง
2. กระระยะได้แม่นยำ รู้เรื่องทิศทาง คนที่เก่งด้านนี้ จึงไม่หลงทาง
3. วาดรูปได้ถูกสัดส่วนและสื่อความคิด ความรู้สึก ผ่านรูปภาพได้ชัดทั้งความคิดเชิงรูปธรรม และความคิดเชิงนามธรรม

ความเก่งด้านการรู้จักตนเอง (Interpersonal intelligence)

“รู้จักตัวเอง เก่งวางแผนพัฒนาตน”

1. รู้จักจุดดีจุดด้อยของตนเอง นับถือตนเอง มั่นใจในตนเอง รักตัวเอง
2. สามารถวางแผนการทำงาน การทำกิจกรรมและหาแนวทางในการพัฒนาตนเองให้เก่งสูงสุด พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งสิ่งที่เป็นจุดดีและจุดด้อย

3. มีวิธีการเปลี่ยนแปลงตนเองให้เหมาะสมและเตือนตนเองให้ทำงานตามที่วางแผนไว้จนบรรลุเป้าหมาย

4. กระตุ้นตนเองให้ต่อสู้อุปสรรคและอดทนต่อความลำบากกายและใจได้

ความเก่งด้านการเข้าใจคนอื่น (Intrapersonal intelligence)

“ชอบสมาคมกับคนรอบตัว ชอบยิ้มหัวกับคนรอบข้าง ช่างเข้าใจคน ปรับตนได้เหมาะสม”

1. เข้าใจธรรมชาติในการอยู่ร่วมกันและตระหนักในความสำคัญของการอยู่ร่วมกัน
2. สามารถรับรู้อารมณ์ ความคิด ความรู้สึกของบุคคลต่าง ๆ รอบตัวได้ดี
3. ปรับปฏิสัมพันธ์ให้เหมาะสมกับการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น โดยไม่กระทบกับบุคคลอื่น ไม่กระทบกับความรู้สึกของตนเอง หรือกระทบน้อยที่สุด
4. ทำงานกลุ่มได้ดี มีความเป็นผู้นำ เป็นสมาชิกกลุ่มที่ดีและรู้บทบาทตนเองในแต่ละสถานการณ์
5. แสวงหาประโยชน์และความรู้จากการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มได้ดี

1.5 ความต้องการของนักเรียนที่มีแววจริยภาพ

อุษณีย์ โพธิสุข (2543: 67 - 68) กล่าวว่า เด็กมีความหลากหลายใน การแสดงออกหลากหลายในเรื่องของระดับและประเภทของความสามารถ แต่ไม่ว่าเด็กจะมีบุคลิกลักษณะอย่างไร เด็กที่มีความสามารถพิเศษจะมีความต้องการที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

1. ต้องการการเรียนการสอนที่ทำทลายต่อศักยภาพและความสามารถของเขา
2. ต้องการงานที่ซับซ้อนและยากกว่าปกติ (ในสาขาวิชาที่เขาถนัด)
3. ต้องการใช้เวลาในสิ่งที่เขาเชี่ยวชาญน้อยกว่าเด็กอื่น
4. ต้องการเวลาที่เหลือหรือเวลานอกเหนือไปจากนั้น ทุ่มเทให้กับสิ่งที่ลึกซึ้งกว่าที่สอน
5. ต้องการการยอมรับจากคนอื่น
6. ต้องการคบหาเพื่อนวัยเดียวกัน และเพื่อนต่างวัยที่มีความสามารถเท่าเทียมกัน
7. ต้องการแสดงออกซึ่งความสามารถภายในของตน
8. ต้องการพัฒนาความสามารถพื้นฐาน และสิ่งที่ตนสนใจ
9. ต้องการคำปรึกษาจากผู้ที่มีพียงได้

1.6 ปัจจัยการพัฒนาอัจฉริยภาพของนักเรียน

ในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเด็กและเยาวชนทุกคนให้บรรลุ ถึงศักยภาพสูงสุดของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษและมีแววจริยภาพให้สามารถ

พัฒนาจนบรรลุศักยภาพสูงสุด พร้อมทั้งมีคุณภาพและเจตคติที่จะรับใช้สังคมได้นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษและมีแววจนวิเศษภาพ

แผนพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ มลิวัดย์ ลับไพรี (2549: 44 – 48) ได้เสนอแนวทางที่สถาบันหลักอื่น ๆ จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษ ซึ่งประกอบด้วย

ครอบครัว

1. รมรงค์ให้ครอบครัวสนใจแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อพัฒนาการรอบด้านที่สมบูรณ์ของเด็กและเยาวชนตามวัย
2. สร้างความตระหนักและการรับรู้ให้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และครอบครัว เพื่อจะสามารถสังเกตแววจนวิเศษภาพ ความสนใจและความถนัดของเด็กได้ และให้การส่งเสริมสนับสนุน
3. ประชาสัมพันธ์ให้ครอบครัวรู้แหล่งที่จะแสวงหาความรู้และทักษะเพิ่มเติมให้แก่เด็กและเยาวชนได้
4. ส่งเสริมให้ครอบครัวสนใจติดตามพัฒนาการของลูกหลานของตนและให้กำลังใจ

การศึกษา

1. ปรับเปลี่ยน โครงสร้างของระบบการศึกษาให้หลากหลาย และยืดหยุ่นมากขึ้นให้เอื้อต่อการพัฒนาบุคคล ตามความถนัดและความสามารถ
2. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาและปรับปรุงเนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนการสอนแบบเรียน และสื่อการสอน ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนในแต่ละระดับ
3. ส่งเสริมเอกชนและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้นในการจัดการศึกษา
4. สร้างเสริมศักยภาพผู้เรียนสาขาครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ เพื่อสร้างผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ
5. จัดให้มีการสาธิตการจัดการศึกษา และวิธีการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความสามารถพิเศษ
6. สนับสนุนหน่วยงานที่ผลิตครูและผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อจะได้รองรับงานและริเริ่มงาน ด้านนี้ให้ได้ผลจริงจัง
7. ฝึกอบรมครูที่ปฏิบัติการสอนอยู่แล้วในเรื่องดังกล่าวข้างต้นเช่นเดียวกัน นอกจากนั้นต้องจัดประชุมสัมมนาเพื่อให้ผู้บริหารและครูมีกระบวนทัศน์ที่ถูกต้องเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษ

8. สนับสนุนให้มีทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ ซึ่งมาจากกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม

9. ส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษอย่างชัดเจน เหมาะสม และครอบคลุมทุกรูปแบบของการจัดการศึกษา

ชุมชนและสังคม

1. รมรณรงค์ให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสื่อมวลชน ร่วมกันเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ทุกส่วนของสังคมไทย ทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม มีความรู้ในเรื่องครอบครัวศึกษา

2. ทุกส่วนของสังคมไทยทั้งครอบครัว สถานศึกษา องค์กร ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน ประชาคมจังหวัด สถาบันทางสังคมต่าง ๆ สื่อมวลชนและองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ และของประชาชนจะต้องร่วมกันผนึกกำลังกันเพื่อสนับสนุนเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษ

3. เร่งจัดหา จัดสร้าง และปรับปรุงห้องสมุด พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์และแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และค้นคว้าแก่บุคคลทั่วไป และผู้มีความสามารถพิเศษ

4. จัดสรรทุนการศึกษาต่อในสาขาการพัฒนาความสามารถพิเศษ และในสาขาที่เกี่ยวข้องกับความสามารถพิเศษเฉพาะทางทั้งในประเทศและต่างประเทศ เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษได้ใช้ความรู้และทักษะในศาสตร์ สาขาที่มีความสามารถของ แต่ละบุคคลให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

เช่นเดียวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ.2545 – 2549 และฉบับที่ 10 พ.ศ.2550 – 2554 ได้กล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยให้ก้าวสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ กำหนดให้ภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนมีบทบาทในการผลักดันแนวทางการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติบนพื้นฐานของความร่วมมือและประสานเชื่อมโยงการทำงานอย่างบูรณาการเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษ ดังนี้ ภาครัฐ กำหนดนโยบาย มาตรการ ในการกำกับดูแล สนับสนุนและประสาน การทำงานที่เชื่อมโยง ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ และติดตามประเมินผล

ระดับนโยบายส่วนกลาง

1. สร้างโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่ม สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพคน พัฒนากำลังคนทุกระดับร่วมกับภาคอุตสาหกรรมและสถาบันการศึกษา เร่งรัดการจัดทำระบบคุณวุฒิวิชาชีพ สร้างปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีควบคู่กับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทุกรูปแบบให้กระจายอย่างทั่วถึง และเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายรวมทั้งผลักดันสถาบัน

องค์กรต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา จัดการศึกษาที่เน้นคุณธรรมนำความรู้

2. ส่งเสริมการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะส่งเสริมและผลักดันการจัดการ ทรัพยากรทางปัญญาอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ประชาชนเกิดความตระหนักและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

3. พัฒนาระบบสุขภาพอย่างครบวงจรที่มุ่งการส่งเสริม การป้องกัน การรักษา การฟื้นฟู สภาพร่างกายและจิตใจ พัฒนาคุณภาพบริการและการผลิตบุคลากรด้านการแพทย์และสาธารณสุข และเพิ่มศักยภาพในการเฝ้าระวังโรคทั้งโรคอุบัติใหม่และโรคระบาดซ้ำ รวมทั้ง เชื่อมโยงเครือข่าย การส่งเสริมสุขภาพสู่ชุมชนกำกับดูแล ประสาน เชื่อมโยงการพัฒนาของภาคส่วนต่าง ๆ ปรับ วิธีการบริหารราชการที่บูรณาการการทำงานทั้งแนวดิ่งและแนวราบ ติดตามการสร้างความมั่นคง ของมนุษย์ทุกช่วงวัย รวมทั้งติดตามประเมินผลการดำเนินงานในภาพรวม

ระดับท้องถิ่น

1. เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดลำดับ ความสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของ ประชาชน รวมทั้งสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ สามารถบริหารงบประมาณได้อย่าง คุ่มค่า

2. จัดบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงและมีคุณภาพ ดูแล ความมั่นคงและปลอดภัย รวมทั้งพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคม สวัสดิการสังคมที่มีคุณภาพ ให้ครอบคลุมประชาชนในพื้นที่

3. สนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมสุขภาวะ และจัดบริการสังคมให้ทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส จัดสรรงบประมาณการพัฒนาที่สมดุลทั้งเศรษฐกิจและสังคม และ ผลักดันการจัดทำแผนชุมชน

4. ประสานและสนับสนุนการสืบค้น รวบรวม จัดเก็บ การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นระบบ และนำมาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นส่งเสริมและประสานให้เกิด การรวมกลุ่มในเชิงสร้างสรรค์ของคนในชุมชนในการทำกิจกรรมการพัฒนาในด้านต่าง ๆ รวมทั้ง สร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างภาคที่เกี่ยวข้องในการดูแล เฝ้าระวังทาง สังคม ทั้งในเรื่องการพัฒนาการเรียนรู้ สุขภาวะ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ กระบวนการยุติธรรม

ธุรกิจเอกชน

1. จัดทำบรรษัทภิบาลในองค์กรยกระดับการผลิตบนฐานความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยมีกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาคุณภาพแรงงานด้วยการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และการเสริมสร้างชีวอนามัย รวมทั้งสร้างและพัฒนาระบบเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจการค้า

2. สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาที่จะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม เทคโนโลยีทางการผลิตบนฐานการพึ่งตนเอง และลดการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ รวมทั้งการสร้างเอกลักษณ์ของสินค้าและบริการบนพื้นฐานของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย นำไปสู่การเพิ่มคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจ

3. ประสานความร่วมมือกับภาครัฐ และสถาบันการศึกษาในการกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพคนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ร่วมพัฒนาหลักสูตรการศึกษา ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์สู่ระบบการเรียนการสอนในโรงเรียน ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ และทักษะ และศักยภาพของแรงงานในการดูซับเทคโนโลยีจากต่างประเทศ

ประชาสังคม

เป็นการรวมตัวของภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ประกอบด้วย ชุมชน ประชาคม มูลนิธิ สมาคม และองค์กรพัฒนาเอกชน

1. สร้างผู้มีศักยภาพ ผู้นำตามธรรมชาติให้เป็นแกนนำของประชาสังคม ริเริ่มกิจกรรมสร้างสรรค์ สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง การประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ตลอดจนเป็นแกนนำในการขยายเครือข่ายประชาสังคมไปสู่ระดับประเทศ

2. เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ และสนับสนุนการจัดการความรู้ของชุมชนอย่างเป็นระบบ สร้างความรู้ใหม่ ๆ ให้คนในชุมชนมีความรู้และทักษะที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ และเสริมสร้างสุขภาวะที่ดี โดยประสานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่งเสริมให้ปราชญ์ ผู้รู้ ผู้สูงอายุในชุมชนมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นใหม่

3. จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อย่างเป็นระบบ โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาพัฒนา ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ ดูแล พื้นฟู และนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมแก่คนในชุมชน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ส่งเสริมการออม พัฒนาวิสาหกิจชุมชน จัดสวัสดิการชุมชน ติดตามและเฝ้าระวังทางสังคม

สถาบันทางสังคม ประกอบด้วย

ครอบครัว

1. น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต หาความรู้ และเพิ่มพูนทักษะในการเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวให้เหมาะสมตามวัย และเป็นแบบอย่างที่ดี
2. ปลูกฝังนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่าน สนับสนุนการเรียนรู้ตามศักยภาพและความสนใจอย่างต่อเนื่อง ถ่ายทอดวัฒนธรรม จารีตประเพณี ค่านิยมที่ดีงาม และอบรมให้รู้จักบทบาทและหน้าที่ มีวินัย รับผิดชอบ เป็นคนดี มีคุณธรรม มีน้ำใจ มีจิตสาธารณะ
3. ร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการประกอบอาชีพ ดูแลช่วยเหลือเกื้อกูล แก้ไขปัญหา เผื่อแผ่ช่วยเหลือกันให้มีความปลอดภัย
4. ร่วมสืบค้น รวบรวม จัดเก็บและถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ให้เป็นระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน และใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต ผลิตและบริการพืชผักที่ปลอดภัย พืชสมุนไพร ใช้ทดแทนสารเคมีป้องกันและรักษาโรค รวมทั้งรักษาสภาพแวดล้อมของบ้าน จัดการขยะในครัวเรือนและร่วมดูแลชุมชนให้น่าอยู่อาศัย

สถาบันการศึกษา

1. พัฒนาระบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ค้นหาศักยภาพของผู้เรียนและพัฒนาให้สอดคล้องกับความสามารถและความถนัด ส่งเสริมเป็นเลิศ เชื่อมโยงการเรียนรู้ในระบบและนอกระบบการศึกษา ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม
2. พัฒนาและจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ ทักษะพื้นฐาน เข้มแข็งพร้อมต่อการประกอบอาชีพ รวมทั้งชี้แนะแนวทางการเข้าสู่อาชีพ เพิ่มความรู้เรื่องทักษะชีวิต ทักษะพื้นฐาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนทุกรูปแบบ
3. สร้างและพัฒนากำลังคนที่มีความเป็นเลิศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยพัฒนาระบบการเรียนรู้อันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เน้นการปฏิบัติจริงตั้งแต่ชั้นปฐมวัยให้ผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญจากสถานประกอบการด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ และผู้รู้ด้านภูมิปัญญาไทยมีส่วนร่วม ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์
4. สร้างองค์ความรู้ใหม่ และนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม โดยให้ความสำคัญกับฐานทางด้านเทคโนโลยีที่พึ่งพาตนเอง นำภูมิปัญญาไทยผสมผสานกับเทคโนโลยี รวมทั้งเผยแพร่องค์ความรู้อย่างกว้างขวาง
5. เป็นแหล่งข้อมูลของชุมชนและที่ปรึกษาทางวิชาการของชุมชน ทำการวิจัยร่วมกับชุมชน ถอดรหัสความรู้ ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคนให้เป็นความรู้ที่เปิดเผย และสร้างกระบวนการ

เรียนรู้ในการต่อ ยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชุมชนสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันรวมทั้งสร้างศักยภาพชุมชนให้สามารถจัดการความรู้ในชุมชน

สถาบันศาสนา

1. สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตมากขึ้น และเป็นศูนย์รวมใจ และที่ยึดเหนี่ยวของคนในสังคม โดยปรับรูปแบบการเผยแผ่หลักธรรมให้ทันต่อยุคสมัยและ กลุ่มเป้าหมาย ชี้นำแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตตามหลักธรรม

2. พัฒนาบุคลากรทางศาสนาให้มีศักยภาพในการจูงใจให้คนเลื่อมใสศรัทธาและ ปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนา

3. ผนึกพลังร่วมกับสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ในการร่วมสร้างคนดีและสังคมดี โดยเน้นสร้างบทบาททางด้านการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกในการอุทิศตนเพื่อส่วนรวม

สื่อสารมวลชน

1. ผลิตสื่อสร้างสรรค์ สร้างกระแสเชิงบวกให้เกิดแก่สังคม สร้างพื้นฐานที่ดีให้แก่ เด็กและครอบครัว และส่งเสริมให้เด็กมีบทบาทร่วมผลิตสื่อสร้างสรรค์

2. เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ผลงานวิจัย นวัตกรรมที่หลากหลายสนอง ความ ต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เสริมสร้างความรู้ที่เพิ่มมุมมอง และเปิดโลกทัศน์และกระตุ้นให้ คนไทยเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจและจุดประกายความคิดเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ เด็กและเยาวชน รวมทั้งการใช้สื่อสารมวลชนเป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ในบทบาท สิทธิ และหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี

องค์กรระหว่างประเทศ

1. ให้การสนับสนุนทางวิชาการในงานพัฒนา เป็นศูนย์ข้อมูล เป็นที่ปรึกษา และ ส่งเสริมสนับสนุนการฝึกอบรม พัฒนาศักยภาพของบุคลากร เพื่อพัฒนาขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ให้แก่ประเทศที่ขอรับการช่วยเหลือ

2. ประสานการถ่ายทอดประสบการณ์ของประเทศต่าง ๆ และเสริมสร้างกระบวนการ เรียนรู้และการพัฒนา เพื่อสร้างทางเลือกในการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเทศ

3. สร้างความตระหนัก ผลักดัน ประสานและเสริมสร้างความร่วมมือระหว่าง ประเทศ เครือข่ายความร่วมมือในการช่วยเหลือ การพัฒนาและสร้างภาคีการพัฒนาระดับนานาชาติ ในประเด็นที่ส่งผลกระทบหรือก่อให้เกิดการพัฒนาในระดับสากล ตลอดจนส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ ระหว่างประเทศที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและภาษาเพื่อก่อให้เกิดความสมานฉันท์

4. ติดตามและเฝ้าระวัง รวมทั้งเสนอแนะประเด็นการพัฒนาที่เหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในระดับโลก

การจัดการศึกษาให้กับเด็กกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษและมีแววจนริยภาพ จะมีประสิทธิภาพต่อเมื่อมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีเครื่องมือในการช่วยสำรวจความสามารถควบคู่ไปกับกระบวนการการเรียนการสอน การวัดผล การจัดการ การให้โอกาสที่หลากหลาย ทั้งในและนอกระดับรวมทั้งการศึกษาตามอัธยาศัยที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งในขณะนี้การจัดการศึกษาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษมักจะขาดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เนื่องจากขาดโครงสร้างที่ดี นับแต่ความสับสนคลุมเครือเรื่องกลุ่มเป้าหมาย คำนียามบุคลิกลักษณะส่งผลให้เกิดการคัดเด็กเข้าโครงการแล้วก็ขาดกระบวนการจัดการที่เหมาะสม ขาดสื่อที่ทำทหาย ขาดการประเมินเชิงคุณภาพ มักจะมีการประเมินเชิงปริมาณมากกว่า นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญคือ ขาดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้มาช่วยดำเนินงาน ตลอดจนขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ กับชุมชนที่จะช่วยทำให้เกิดการตอบสนองความสามารถที่หลากหลายนอกเหนือไปจากสภาพแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู และอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรค ซึ่งคนมักจะละเลยไม่ให้ความสนใจเรื่องการจัดการศึกษา สำหรับเด็กกลุ่มนี้ เนื่องจากเข้าใจผิดและมีกลไกที่เป็นปัญหาหลายประการ เช่น

1. ความเข้าใจผิด

1.1 เด็กเก่งไม่ต้องการความช่วยเหลือ เพราะเขาช่วยตนเองได้อยู่แล้ว จริงอยู่เด็กที่มีศักยภาพของความเป็นเลิศอยู่ในตัว แต่เขาไม่สามารถประสบความสำเร็จใด ๆ โดยปราศจากความช่วยเหลือ มีเด็กเป็นจำนวนน้อยมากที่มีโอกาสประสบความสำเร็จมีชื่อเสียง เพราะบังเอิญมีผู้ใกล้ชิดคนใดคนหนึ่งสนับสนุน

1.2 ควรจัดการศึกษาให้เด็กส่วนใหญ่ก่อน เด็กกลุ่มนี้เป็นเพียงเด็กกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น

1.3 เด็กที่มีความสามารถพิเศษต้องฉลาดทุกคนที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างของความเข้าใจผิดในเรื่องเด็กที่มีความสามารถพิเศษทำให้ไม่เข้าใจว่าเด็กเหล่านี้มีธรรมชาติและความต้องการตลอดจนปัญหาเช่นไร ระบบการศึกษาส่วนใหญ่จึงเพิกเฉยและไม่สนับสนุนเด็กพวกนี้

2. เด็กขาดความเข้าใจในศักยภาพอันมีค่าของตนเอง ทำให้เด็กจำนวนมากใช้เวลาในชีวิตของตนเองให้สูญเปล่าน่าเสียดาย และที่สำคัญคือเด็กที่มีศักยภาพสูงมากมายหลายรายทำลายศักยภาพของตนเองเพื่อให้เหมือนเพื่อน

3. การไม่ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับพวกเขา เพราะหลักสูตรส่วนใหญ่เขียนไว้มิใช่สำหรับเด็กส่วนใหญ่ แต่เป็นหลักสูตรที่พยายามคำนึงถึงสิ่งที่วัดได้ ในทางพฤติกรรมภายนอกที่สามารถแสดงออกได้ ความสามารถพิเศษหรือพรอันเป็นเลิศของเด็กนั้น ส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่วัดไม่ได้จากแบบทดสอบ

4. ขาดองค์กรที่ให้การสนับสนุน การศึกษาของเด็กพวกนี้อย่างจริงจัง เพราะมีเหตุผลมาจากปัญหาข้อที่ 1

5. เด็กมีความคับข้องใจ สิ้นหวังกับระบบการศึกษา จึงพบว่าเด็กฉลาดจำนวนมาก เลิกเรียนกลางคัน เด็กที่อยู่ในระดับอัจฉริยะส่วนใหญ่เรียนไม่จบชั้นมัธยมศึกษาสูงสุด จะเห็นได้ว่าเด็กยิ่งฉลาดเท่าใดยิ่งหนีไปจากระบบ โรงเรียนมากเท่านั้น

6. ขาดการชี้นำที่ดี เด็กมักกลายเป็นคนสร้างปัญหาให้กับสังคม คิดสิ่งเสียดิเด้นมาเพื่อบรรเทาความล้มเหลวและสับสน เด็กหลายคนไม่ได้ใช้พรสวรรค์ให้ถูกทาง เก่งทางหนึ่งแต่ไปทำอีกทางหนึ่ง

7. เด็กส่วนใหญ่ถูกสอนให้มุ่งมันอยู่แต่วิชาการ สอบไล่ให้ได้คะแนนเป็นเยี่ยมระดับ เกียรตินิยม ให้ได้รับเหรียญตรา เกียรติยศทางการศึกษา ข้อสอบ บทเรียน วิธีเรียนเน้นแต่เนื้อหาและข้อมูลซึ่งต้องอาศัยการท่องจำ คนส่วนใหญ่จึงเข้าใจผิดคิดว่าคนที่มีความสามารถพิเศษคือคนที่เรียนดีเยี่ยม สอบคะแนนดี มีคะแนนเขาวนัญปัญญาสูง มีความจำเป็นหนึ่งไม่มีสองที่จริงแล้วเด็กเรียนดี อาจไม่เป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษอย่างแท้จริงเสมอไปแต่เด็กที่สอบตกซ้ำแล้วซ้ำอีกอาจเป็นอัจฉริยะบุคคลก็ได้

8. ขาดบุคลากรที่เข้าใจในเรื่องนี้อย่างแท้จริง โรงเรียนควรให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของลูกด้วย

9. มีความจำกัดในเรื่องทรัพยากรและองค์ความรู้ โครงการที่จะส่งเสริมความสามารถพิเศษให้กับเด็ก มักมีปัญหาเรื่องงบประมาณ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการให้ถูกต้อง จึงมักจะมีการคัดแล้วแยกเด็กที่อยู่ในโครงการออกจากเด็กที่อยู่นอกโครงการ โดยไม่มีวิธีการจัดการที่ดีพอ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัจฉริยภาพ รวมทั้งปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษและมีแว่อัจฉริยภาพที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้ใช้เป็นข้อมูลในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อร่วมกันจัดการศึกษาให้กับเด็กทั่วไปของโรงเรียนอำมาตย์พานิชนุกูล และเด็กกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษและมีแว่อัจฉริยภาพเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล ครอบคลุมแว่อัจฉริยภาพทั้ง7ด้าน ได้แก่ด้านภาษาไทย ด้านภาษาอังกฤษ ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านคณิตศาสตร์ ด้านดนตรี ด้านกีฬา และด้านผู้นำ

1.7 การเสาะหาเด็กที่มีอัจฉริยภาพ

อุษณีย์ โพธิ์สุข (2543: 35 – 36) กล่าวว่า คนทั่วไปมักคิดว่าเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีอยู่ประมาณ 1 – 3% ของประชากรเด็กทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิชาการทั้งหลายที่พยายามอธิบายเด็กกลุ่มนี้โดยใช้ไค้งปกติมาอธิบาย และความเข้าใจที่พยายามคิดและแยกเด็กออกจากกลุ่มเด็กปกตินี้เอง ทำให้หลายประเทศประสบความล้มเหลวเรื่องการจัดการศึกษาให้เด็กเหล่านี้

โค้งปกคิจะใช้ได้และเป็นที่ยอมรับ ในกรณีพิจารณาเฉพาะสาขาไป เช่น เด็กที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ 1 – 3 หรือ 1 – 5% ของเด็กทั่วไป มิใช่การเหมารวมทุกสาขาวิชา

เกณฑ์ที่ได้จากการสำรวจและวิจัยตรงกัน 2 – 3 แห่ง ที่มักใช้เป็นประจำในวงการการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถ (Gifted Education) คือ กลุ่มเด็ก gifted คือ เด็กที่มีความสามารถมากกว่า 1 ด้าน ขึ้นไป ซึ่งจะมีประมาณ 3% ส่วนเด็ก talented มีประมาณ 20 – 30% ส่วนเด็กที่มีความสามารถพิเศษในระดับสูงมาก (Highly Gifted) ซึ่งคนทั่วไปเรียกว่า “เด็กอัจฉริยะ” มีประมาณอย่างน้อย 0.06% ของเด็กทั้งหมด

นอกจากนั้นในแต่ละสาขายังมีสาขาย่อยต่าง ๆ ออกไปอีกมากมาย เช่น ความสามารถด้านกีฬา ก็มีตั้งแต่ยิมนาสติก ฟุตบอล มวย ฯลฯ ที่เด็กเก่งแต่ละด้านย่อมมีแวหรือบุคลิกลักษณะต่างกันแน่นอน แม้จะเป็นความสามารถด้านกีฬาเช่นเดียวกันก็ตาม ด้วยเหตุนี้หากถือว่าเด็ก 1 – 3% จากเด็กทั้งหมดในสาขาวิทยาศาสตร์หรือสาขากีฬาเป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ก็น่าจะเป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้ เมื่อรวมหลาย ๆ สาขา เข้าไปจึงเป็นเด็กกลุ่มใหญ่ และจากงานวิจัยซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้พบว่า จำนวนรวมของเด็กที่มีความสามารถพิเศษยังไม่สามารถยืนยันได้แน่ชัดเท่าไร แต่หากมีการเสาะหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษของแต่ละสาขาแล้วจะพบว่า แต่ละสาขาจะเลือกเด็กที่เชื่อว่ามีศักยภาพสูงกว่าเด็กอื่น ๆ ประมาณ 2 – 3% จากเด็กทั้งหมด นั่นหมายความว่าหากโรงเรียนใดสร้างโอกาสให้เด็กหลากหลายสาขา ก็จะพบเด็กมากขึ้นและจากกรณีศึกษาที่โรงเรียนไพฑูริย์ศึกษาที่ทำการสำรวจและเสาะหา 5 สาขา พบเด็กที่มีความสามารถพิเศษจำนวน 14.34% จากเด็กนักเรียนทั้งหมดหากโรงเรียนทำหลายสาขามากขึ้นก็จะพบเด็กจากสาขาต่าง ๆ มากขึ้น ดังนั้น ความสำคัญของการจัดการศึกษาไม่ได้อยู่ที่ว่าจะต้องหาข้อยุติว่าเด็กทั้งหมดมีอยู่เท่าไร แต่โรงเรียนที่จะดำเนินโครงการควรพิจารณาดูว่าศักยภาพของโรงเรียนที่จะดำเนินการจัดการศึกษาของเด็กกลุ่มนี้มีอย่างไร เช่น บางโรงเรียนอาจมีศักยภาพสูงเรื่องวิทยาศาสตร์ บางโรงเรียนอาจสนใจเรื่องศิลปะ ก็ควรเริ่มต้นจากสาขาที่มีความพร้อมซึ่งเด็กที่มีศักยภาพสูงของแต่ละสาขานั้นมีอยู่แล้วทุกโรงเรียนและทุกสาขา เพียงแต่พวกเขาอาจมีโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาเท่านั้นเอง อย่างไรก็ตามเด็กที่มีศักยภาพสูงมาก (Highly Gifted) ซึ่งมีอยู่ประมาณ 1/10,000 ของแต่ละสาขา ก็อาจไม่พบในทุกโรงเรียนก็เป็นได้

จากการวิเคราะห์แนวความเชื่อในเรื่องจำนวนเด็กที่มีความสามารถพิเศษ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544: 32 – 38) อาจแยกกลุ่มที่พิจารณาจากเกณฑ์ 3 เกณฑ์ คือ

1. Psychopathological Approach มีความเชื่อว่าอัจฉริยะบุคคลอาจมีความผิดปกติทางประสาท ปมด้อยในวัยเยาว์ เป็นต้น

2. Social Impact Approach จะเน้นการสังเกตตัดสินจากการอุทิศตนให้กับสังคมระยะยาว และส่งผลที่เปลี่ยนแปลงสังคมกว่าคนทั่วไป

3. Statistic Approach จะเน้นการเปรียบเทียบกับคนส่วนใหญ่ในรูปแบบการกระจายในลักษณะโค้งปกติ

นอกจากนี้ การกำหนดจำนวนเปอร์เซ็นต์ของเด็กกลุ่มนี้ในกฎหมายหรือนโยบายการศึกษาจะเป็นการกำหนดตามความพร้อมของทรัพยากรงบประมาณมากกว่าที่จะกำหนดไปตามสภาพที่เป็นจำนวนจริงของเด็ก เพราะยังไม่มีใครสามารถพิสูจน์ได้ชัดเจนว่ามีกี่เปอร์เซ็นต์กันแน่ อีกทั้ง ระดับความสามารถก็ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของแต่ละโครงการ เช่น ออสเตรเลีย กำหนดประมาณ 15% อเมริกา ระหว่าง 5 – 12% สำหรับประเทศไทยนั้นทางคณะกรรมการร่างแผนพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษได้ระบุไว้เด็กที่มีความสามารถพิเศษโดดเด่นกว่าเด็กในวัยเดียวกัน 1 – 3% ขึ้นไป ซึ่งหากรวมกันหลายสาขาวิชาก็อาจจะมีเด็กอย่างน้อย 20% ที่ถือว่าเป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

การคัดเลือกและเสาะหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษนับว่าเป็นเรื่องที่มีความสับสนทั้งด้านความเชื่อและวิธีการปฏิบัติกันโดยทั่วไป ในอดีตเมื่อมีความต้องการเสาะหาคนเก่งขึ้นมา เราก็มักนึกถึงการแข่งขันทั้งความสามารถด้านร่างกาย หรือด้านสติปัญญา เมื่อข้อมูลเกี่ยวกับความผิดพลาด ผิดฝาผิดตัวมีอยู่บ่อยครั้งเกี่ยวกับการคัดเลือกเด็กเข้าโครงการสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ

หลักของการเสาะหาและสำรวจความสามารถพิเศษของเด็ก เพื่อตรวจสอบศักยภาพพื้นฐาน ในอันที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของเด็กแต่ละคน ซึ่งโดยทั่วไปเด็กแต่ละคนมีทั้งจุดดีและจุดด้อยอยู่ในตัว และในเด็กบางคนก็มีจุดเด่นที่โดดเด่นกว่าเด็กอื่น ๆ ซึ่งอาจแตกต่างกันบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่

ศักยภาพพื้นฐานและการบ่มเพาะ อย่างไรก็ตามพบว่า ความสามารถพิเศษที่แฝงอยู่ในตัวเด็กที่มีความสามารถกว่าเด็กอื่น อาจไม่แสดงออกอย่างชัดเจนอย่างเช่นคนทั่วไป เด็กที่มีศักยภาพโดดเด่นพอที่จะเป็นอัจฉริยะบุคคลในอนาคตได้อย่างสบาย ๆ อาจไม่แสดงความสามารถใด ๆ ให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ในสถานการณ์ทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบการศึกษาที่ปิดกั้นความสามารถของเด็กทั่วไปเช่นนี้

ดังนั้น ในกระบวนการสำรวจหรือเสาะหาเด็กกลุ่มนี้จึงต้องการศึกษาและทำความเข้าใจกับธรรมชาติอันหลากหลาย ตลอดจนปัจจัยที่อาจปิดกั้นความสามารถอันแท้จริงของเด็กได้อาทิ การเลี้ยงดู ระบบการศึกษา ประสบการณ์ในชีวิต ปัญหาทางครอบครัว ฯลฯ ด้วยเหตุนี้

การกำหนดขั้นตอนวิธีการ ตลอดจนการใช้เครื่องมือในการสำรวจและเสาะหา จึงต้องทำอย่างระมัดระวัง และไม่ปิดกั้นเด็กที่อาจไม่ได้รับการเลือกหรือเสนอชื่อในอนาคต

ในอดีตที่ผ่านมา การสำรวจและเสาะหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษยังยึดอยู่กับการสอบแข่งขัน การใช้ข้อสอบคัดเลือก การใช้ผลจากคะแนนที่ได้มาจากแบบทดสอบทางสติปัญญา หลังจากที่มีการดำเนินการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กกลุ่มนี้มานานนับสิบปี จึงได้ พบว่าความผิดพลาดในการคัดเลือกเด็กเข้าโครงการนั้นมาจากสาเหตุหลายประการ อาทิ ความไม่กระจ่างชัดในเรื่องคุณลักษณะของเด็กแต่ละประเภท ความเข้าใจผิดพลาดในเรื่องความสามารถทางสติปัญญาการยึดถือแบบทดสอบข้อเขียนอย่างเอาจริงเอาจัง โดยไม่ใช้เกณฑ์อื่นเข้ามาร่วมตัดสินความไม่รอบคอบระหว่างการดำเนินการคัดเลือก รวมถึงการคัดเลือกไม่ตรงกับเป้าประสงค์ที่ต้องการ

นอกจากนี้ยังมีเด็กหลายประเภทที่ต้องใช้วิธีหรือเครื่องมือพิเศษในการสำรวจ เช่น เด็กที่มีความสามารถต่ำกว่าความเป็นจริงหรือเด็กที่มีความบกพร่องด้านต่าง ๆ

แนวทางในการเสาะหาอัจฉริยภาพของเด็ก ๆ ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติปัจจุบัน คือ

1. การใช้กระบวนการตรวจสอบที่เป็นขั้นตอน
2. การใช้กระบวนการตรวจสอบที่ใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสมกับแนวของเด็ก
3. การใช้กระบวนการตรวจสอบที่ไม่ลำเอียงกับเด็กกลุ่มใดเป็นพิเศษ
4. การใช้กระบวนการตรวจสอบที่เป็นขั้นตอน มีข้อมูลหลายด้านประกอบกัน ดังภาพ

ขั้นตอนในการสำรวจหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษของ อุษณีย์ โพธิ์สุข ซึ่งปรับจากรูปแบบของ Clark (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544: 38 และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2546: 21) ดังภาพ 2

ขั้นที่ 1

100% ของเด็กทั้งหมด

- เสนอชื่อโดยครู พ่อแม่ เพื่อน นักจิตวิทยา ตนเอง
- รายงานจากครู
- ประวัติครอบครัว
- ผลงานที่โดดเด่น ผลการเรียน
- แบบประเมินความสามารถ
- ทดสอบสติปัญญา (กลุ่ม)

ขั้นที่ 2

เหลือ 10% ของเด็กทั้งหมด

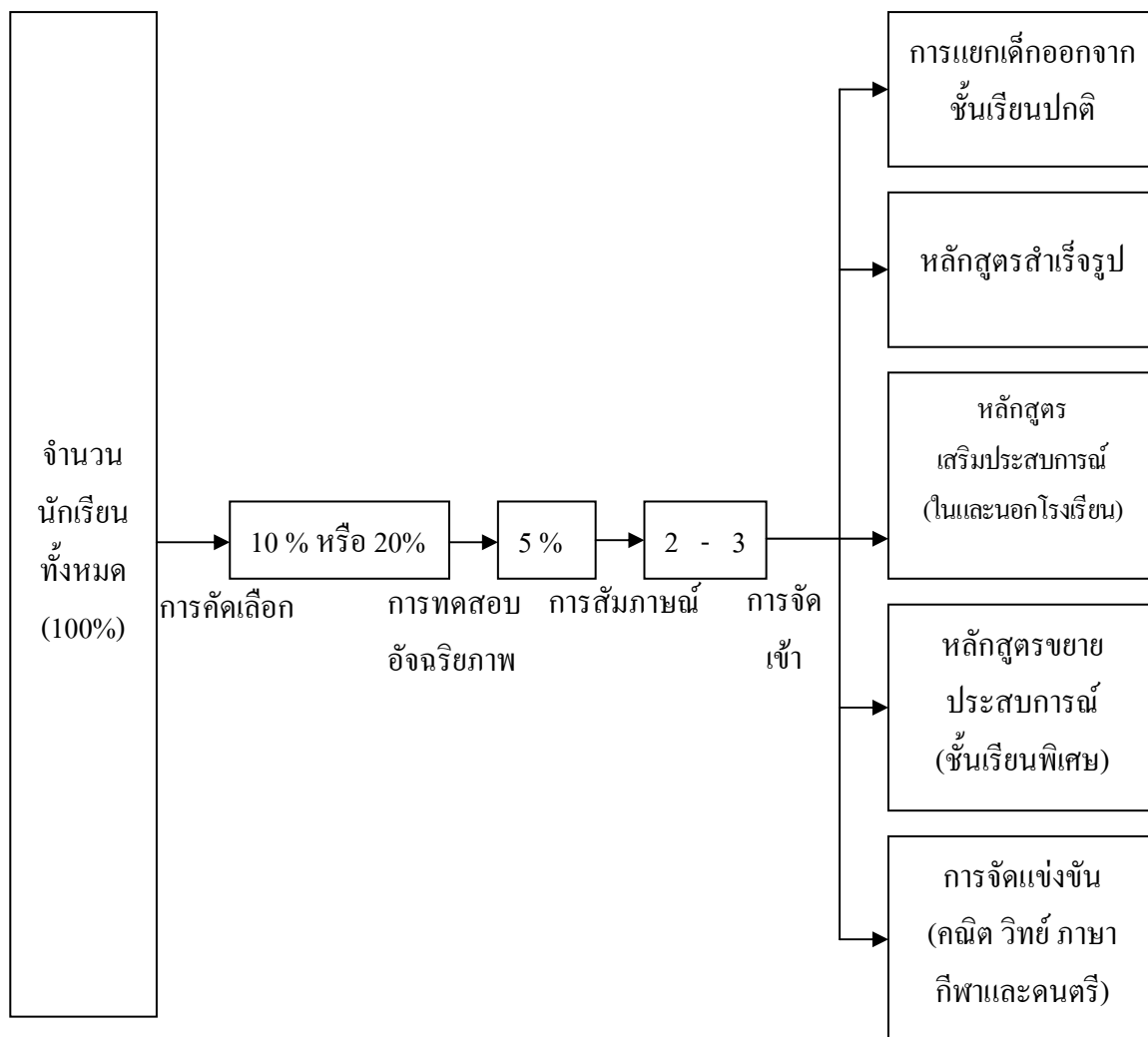
- สรุปรายชื่อข้อมูลขั้นต้น
- ทดสอบสติปัญญา (เดี่ยว)
- ทดสอบความถนัดเฉพาะสาขา
- ทดสอบความคิดสร้างสรรค์
- สัมภาษณ์พ่อแม่ ครู ฯลฯ

ขั้นที่ 3

- ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางตัดสิน
- เหลือ 1 – 5% ของเด็กทั้งหมดเข้าโครงการ**

ภาพ 2 ขั้นตอนในการสำรวจหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

Heller (อ้างถึงใน มลิวัลย์ ลับไพรี. 2549: 29) ได้เสนอกลยุทธ์ในการบ่งชี้เด็กที่มีความสามารถพิเศษ โดยเริ่มต้นจากการเสนอชื่อนักเรียนที่มีความโดดเด่นในชั้นเรียน โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาหลาย ๆ ด้าน ประกอบกัน เช่น การใช้แบบตรวจสอบรายการของครู เพื่อคัดเลือกเด็กจากจำนวนทั้งหมด คือ 100% ให้เหลือร้อยละ 10 หรือ 20 จากนั้นทำการทดสอบอัจฉริยภาพหรือพิจารณาจากการให้คะแนนของครู ให้เหลือเด็กประมาณ 5 % และทำการสัมภาษณ์ให้เหลือเด็ก 2 – 3% เพื่อจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรตามความเหมาะสมทั้ง 5 รูปแบบ คือ การแยกเด็กออกจากชั้นเรียนปกติ การจัดเข้าเรียนในหลักสูตรสำเร็จรูป การจัดให้เข้าเรียน หลักสูตรเสริมประสบการณ์ การจัดให้เข้าเรียนหลักสูตรขยายประสบการณ์ และการจัดให้เด็กได้แข่งขันแสดงความสามารถทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษากีฬา หรือดนตรี ดังภาพ 3

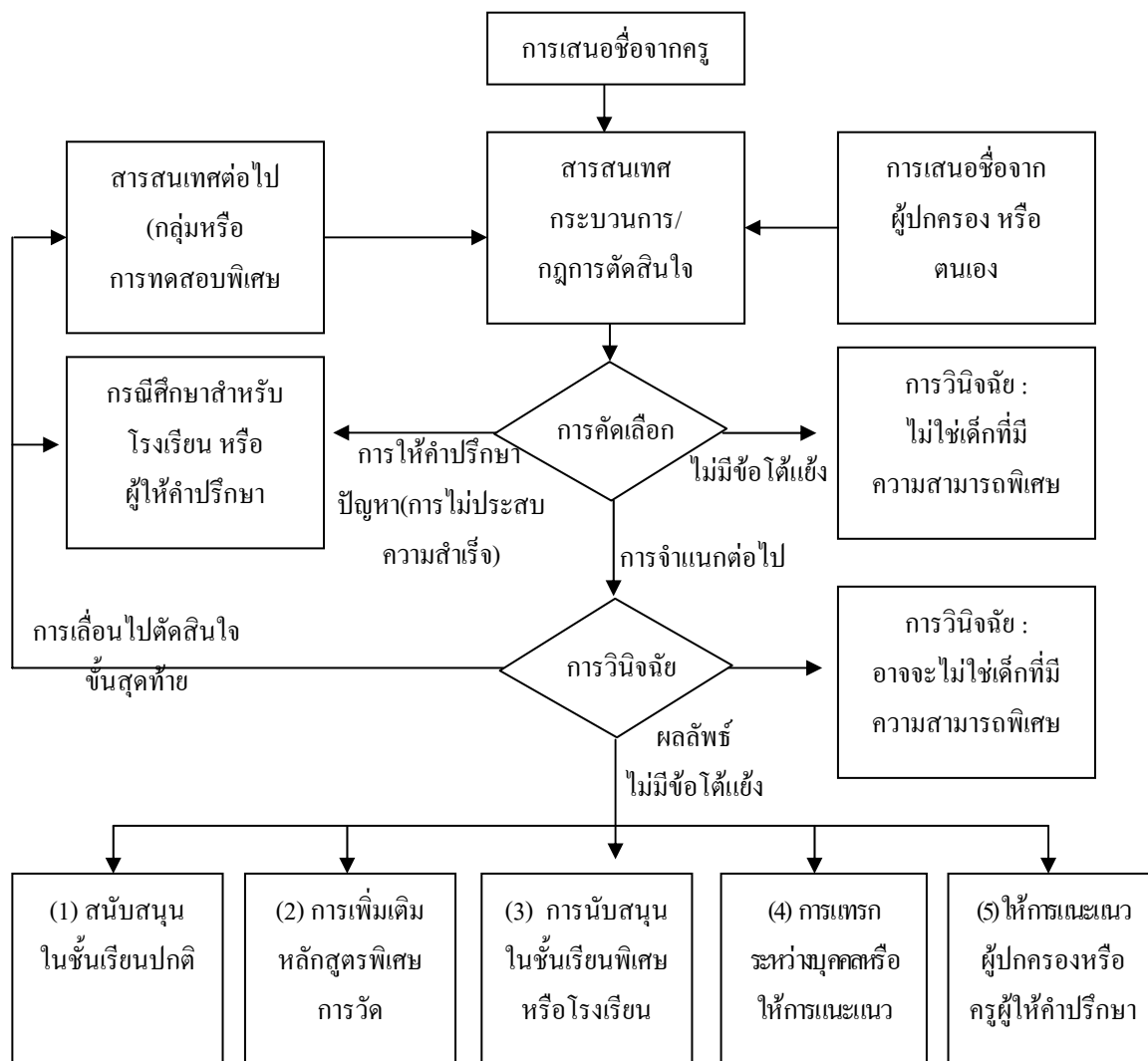
ภาพ 3 การบ่งชี้เด็กที่มีความสามารถพิเศษ ของ Heller

จากภาพ 3 การคัดเลือกเด็กในขั้นต้น (Screening Process) อาจทำโดยการเสนอชื่อโดยครูผู้สอน (หรือการเสนอชื่อของผู้ปกครองสำหรับนักเรียนที่ไม่ได้เรียนอยู่ในโรงเรียนนั้น) สำหรับนักเรียนในระดับชั้นสูง ๆ อาจทำการเสนอชื่อตนเองได้ โดยวิธีการที่ง่ายที่สุดคือ การใช้แบบตรวจสอบรายการของครู (มาตราส่วนประมาณค่า) ซึ่งครอบคลุมลักษณะที่สำคัญของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

สำหรับลักษณะทั่ว ๆ ไปที่มักใช้เป็นข้อมูลในการสันนิษฐานเด็กที่มีความสามารถพิเศษและประเมินความสามารถนั้น คือ ลักษณะพฤติกรรมทั้งทางด้านพุทธิพิสัย หรือทางด้านแรงจูงใจ(ควรคำนึงถึงความฉลาด ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถทางด้านสังคม) ข้อมูลจากแบบตรวจสอบรายการ และการเก็บข้อมูลอื่น ๆ มักจะให้ความแม่นยำน้อยกว่าข้อมูลที่ได้จาก

การทดสอบดังนั้น ในขั้นตอนการคัดเลือกระดับต้น (Screening Process) นั้น อาจเกิดความผิดพลาดในการคัดเลือกเด็กจากการสรุปข้อมูลที่ผิดได้ จึงควรมีการดำเนินการในขั้นตอนการทดสอบอัจฉริยภาพ และการสัมภาษณ์ต่อไป ซึ่งจะมีการใช้เครื่องมือที่มีความแม่นยำมากขึ้น อย่างไรก็ตามอาจมีข้อจำกัดในเรื่องเกี่ยวกับข้อคิดเห็นในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ จึงควรมีการสัมภาษณ์ในขั้นตอนสุดท้าย

นอกจากกลยุทธ์ในการบ่งชี้เด็กที่มีความสามารถพิเศษแล้ว Heller ได้นำเสนอรูปแบบกลยุทธ์ในการวินิจฉัยอัจฉริยภาพของเด็ก ซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของวิธีการบ่งชี้เด็กที่มีความสามารถพิเศษและแนวทางในการวินิจฉัยอัจฉริยภาพ เพื่อค้นหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่แท้จริงดังภาพ 4

ภาพ 4 กระบวนการบ่งชี้เด็กที่มีความสามารถพิเศษของ Heller

1.8 การพัฒนาอัจฉริยภาพของนักเรียน

เนื่องจากเด็กที่มีแว่อัจฉริยภาพ เป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษโดดเด่นกว่าเด็กคนอื่นในวัยเดียวกันและในสภาพแวดล้อมที่เหมือนกัน และจากการศึกษาในเรื่องอัจฉริยภาพจากนักวิชาการหลายท่านพบว่า เด็กที่มีความสามารถพิเศษจะมีประมาณ 10% - 20% ของเด็กทั้งหมด แต่เด็กที่มีความสามารถพิเศษในระดับสูงมาก (Highly Gifted) ซึ่งคนทั่วไปเรียกว่า “เด็กอัจฉริยะ” มีประมาณอย่างน้อย 0.06% ของเด็กทั้งหมด การจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้คนทั่วไปมักจะนึกถึงการจัดโรงเรียนพิเศษ จัดชั้นเรียนพิเศษ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านใด เช่น เด็กที่มีภาวะบกพร่อง หรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษ จะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการทางการศึกษา (Education Needs) ของเด็กแต่ละคนแต่ละประเภท ผู้ที่จัดการศึกษาพิเศษต้องเข้าใจถึงความหลากหลายในรูปแบบแล้วจึงคัดสรรออกแบบให้เหมาะสมกับเด็กและสภาพของสถานศึกษาตลอดจนท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นสำคัญ

การจัดการศึกษาให้กับเด็กกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษ มีวัตถุประสงค์ต่อไปนี้ คือ

1. สร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นการเรียนรู้ที่让孩子ทุกคนแสดงความคิด พยายามที่แผ่เร้นออกมา

2. ช่วยลดสภาพความกดดัน ความคับข้องใจ ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กในระยะยาว

3. เพิ่มอัจฉริยภาพที่มีอยู่ในตัวเด็กให้โดดเด่นยิ่งขึ้น ทำให้ส่งผลต่อสภาพ จิตใจที่ดีขึ้น รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าขึ้น

4. เพื่อมนุษยธรรม

5. เพื่อเป็นการเตรียมผู้นำในสังคมในอนาคตเพื่อเป็นการยกคุณภาพทางการศึกษาหลักในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีดังนี้

1. จัดเนื้อหายากและท้าทายกว่าหลักสูตรสำหรับเด็กทั่วไป

2. มีการเชื่อมโยงและบูรณาการกัน ในหลาย ๆ วิชา

3. ให้เด็กมีส่วนร่วมในการเลือกสิ่งที่ตนเองจะเรียน

4. จัดกระบวนการเรียนการสอนที่สลับซับซ้อนลึกซึ้งกว่าหลักสูตรปกติ

5. เน้นกระบวนการทางความคิดระดับสูง

6. มีกิจกรรมที่ตอบสนองความหลากหลายของกระบวนการเรียนรู้

7. ตั้งเกณฑ์ในการพิจารณาผลงานหรือผลการเรียนรู้ของเด็กให้ชัดเจน

8. ให้ความสนใจกับความมุ่งมั่นในความสำเร็จ ความกระตือรือร้น และการเปลี่ยนแปลง ภายในที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของเด็กที่ส่งผลดีต่อสังคม

9. เน้นพัฒนาการด้านคุณธรรม จริยธรรมเป็นแกนนำ

10. เน้นการพัฒนาสมองทุกส่วน (Whole Brain Approach)

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความสามารถพิเศษไปสู่การค้นหาแว่อัจฉริยภาพของ นักเรียน ดำเนินการได้โดยการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จัดการเรียนการสอน จัดสภาพแวดล้อม การแนะแนว และจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Plan) โดยมี รายละเอียดดังนี้

1. การจัดหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

การจัดหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีวิธีการจัด หลักสูตรที่สำคัญ ๆ 4 วิธี คือ วิธีเพิ่มพูนประสบการณ์ (Enrichment) วิธีขยายหลักสูตร (Extension) วิธีลดระยะเวลาเรียน (Acceleration) และการใช้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษเป็นผู้ให้คำปรึกษาดูแล (Mentoring)

1.1 การสอนแบบเพิ่มพูนประสบการณ์ (Enrichment)

เป็นวิธีการจัดการศึกษาแบบขยายกิจกรรมในหลักสูตรให้กว้างและลึกซึ้งกว่า ที่มีอยู่ในหลักสูตรปกติที่เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ เน้นกระบวนการการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหา และเด็กอาจใช้เวลามากกว่าหรือน้อยกว่าเวลาที่เด็กอื่นในชั้นเรียนเดียวกัน สามารถวางแผนในการ จัดการศึกษาที่ให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษระดับอายุต่างกัน แต่มีความสนใจและมีความสามารถ ด้านเดียวกันมาเรียนด้วยกันเป็นบางชั่วโมง โดยปรับเนื้อหาในหลักสูตรให้เข้มข้นและกว้างขวางขึ้น การสอนแบบเพิ่มพูนประสบการณ์ช่วยให้เด็กพัฒนาสิ่งที่สนใจ ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นการปูพื้นทักษะ การเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ สืบสวนสอบสวน หาความรู้ ความจริงและสนับสนุนให้เด็กศึกษาหา ความรู้ ที่นอกเหนือจากจุดมุ่งหมายในการเรียนสำหรับเด็กปกติ เหมาะสำหรับเด็กที่ก้าวหน้ากว่า เพื่อน ๆ และอาจเหนือกว่าการเรียน ลักษณะการจัดกิจกรรมในการเรียนแบบเพิ่มพูนประสบการณ์ ได้แก่ ชุดการเรียนการสอนแบบรายบุคคล โครงการงาน และทัศนศึกษา การเรียนการสอนแบบเพิ่มพูน ประสบการณ์ในชั้นเรียน สามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. กิจกรรม แบบฝึกหัดต่าง ๆ จัดให้เปิดกว้าง เป็นคำถามในลักษณะปลายเปิด ให้มากที่สุด

2. ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการเลือกเนื้อหา กิจกรรมหรือเสนอแนะรูปแบบหรือ การเรียนการสอน

3. ฝึกให้เด็กได้ศึกษาสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ลึกและชัดเจน

4. ปรับกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะกับลักษณะการเรียนรู้ (Learning Styles) ของเด็กแต่ละคน

5. ฝึกทำโครงการสร้างการเรียนรู้ แผนที่ความรู้ของตนเอง

6. จัดกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมเด็กในสิ่งที่เขาสนใจ พัฒนาทักษะกระบวนการคิดระดับสูง และสามารถบูรณาการหลาย ๆ สาขาเข้าด้วยกัน

วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเพิ่มพูนประสบการณ์สามารถจัดได้ดังนี้

1. จัดชั้นพิเศษให้กับเด็กที่มีความสนใจ มีความสามารถในเฉพาะวิชา การจัดห้องพิเศษที่นักเรียนมีระดับความสามารถพอ ๆ กันมาเรียนร่วมกันเฉพาะวิชา (ไม่ใช่แยกห้องเด็กเก่ง เด็กอ่อนและไม่แยกวิชา) ช่วยให้เด็กได้พัฒนาความสามารถได้เต็มศักยภาพยิ่งขึ้น เพราะได้ทำงานที่เหมาะสมมากขึ้นและครูที่จัดกิจกรรมง่ายขึ้น ได้ทำงานที่ท้าทายทั้งครูและนักเรียน

2. จัดชั้นพิเศษบางเวลา เช่น เด็กเก่งคณิตศาสตร์ ศิลปะ ดนตรี กีฬา ฯลฯ นอกเวลาเรียนในวันเสาร์-อาทิตย์ หรือช่วง ปิดเทอม อาจทำได้ทั้งเด็กในโรงเรียนเดียวกันต่างชั้นเรียน และเด็กต่างโรงเรียนกัน

3. จัดกิจกรรมพิเศษในชั้นเรียนปกติ เป็นการจัดให้กับเด็กทุกระดับไว้ในกลุ่มเดียวกันเพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดพัฒนาการทางสังคมขึ้น แต่บางครั้งก็ควรจัดเด็กที่มีระดับการเรียนรู้เดียวกันไว้กลุ่มเดียวกัน เพื่อโอกาสในการจัดกิจกรรมเสริมที่ยากกว่าปกติ

ในปัจจุบันวิธีนี้เป็นวิธีที่นิยมแพร่หลายมาก สามารถจัดได้หลากหลายตามความสามารถพิเศษของเด็ก โดยไม่จำกัดเฉพาะวิชาในหลักสูตรเท่านั้น และมีผลกระทบทางจิตใจ อารมณ์ สังคม และกระบวนการเรียนรู้ในระยะยาวของเด็ก สำหรับประเทศไทยอาจมีข้อจำกัดในเรื่องวิธีสอนที่หลากหลาย

1.2 วิธีขยายหลักสูตร (Extension)

เป็นการจัดโปรแกรมการศึกษานอกหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่ตอบสนองความสนใจและความสามารถเป็นรายบุคคล สามารถทำเป็นงานเดี่ยวหรืองานกลุ่มได้เด็กสามารถเรียนเกินหลักสูตร กิจกรรมและการดำเนินการจัดสามารถทำได้หลากหลายรูปแบบ เช่น

1.2.1 จัดทำโครงการพิเศษ

1.2.2 การเรียนในห้องศูนย์วิทย์พัฒนา

1.2.3 ทำศูนย์วิทยากรที่ยื่นแหล่งกระตุ้นการเรียนรู้ตามความสนใจที่มีสื่อรูปแบบต่างๆ

1.2.4 การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

1.2.5 เข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตร

1.2.6 ทำการกำหนดโครงการร่วมกัน

1.2.7 การเริ่มโครงการที่แปลกใหม่ร่วมกับนักเรียน

1.2.8 แคมป์วิชาการหรือแคมป์ตามความสนใจของเด็ก

1.2.9 สร้างเครือข่ายกลุ่มที่สนใจ หรือมีความพยายามแบบเดียวกันเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะเด็กที่มีความสามารถพิเศษระดับสูง

1.2.10 จัดการแข่งขัน ในบางครั้งการแข่งขันทำให้เกิดการกระตุ้น เกิดการท้าทายทางความคิดและทำให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนจากการเปรียบเทียบและแข่งขันเช่น โครงการโอลิมปิกวิชาการ การแข่งขันคณิตศาสตร์แห่งประเทศไทย เป็นต้น

1.2.11 การฝึกทักษะการเรียนรู้ เช่น การหาข้อมูล การใช้ข้อมูล การวินิจฉัย วิเคราะห์ใช้วิจารณ์ข้อมูลกับข้อมูล การนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ เป็นต้น

1.3 วิธีลดระยะเวลาเรียน (Acceleration)

การจัดการศึกษาแบบลดระยะเวลาการเรียน (Acceleration) เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความยืดหยุ่นทางการศึกษาได้มากวิธีหนึ่ง แต่ต้องมีกระบวนการที่ถูกต้องรัดกุมจึงจะมีผลดีกับเด็ก การจัดการศึกษาให้กับเด็กที่สามารถเรียนร่วมกับผู้อื่นได้สูงกว่าวัยของตนเอง เรียกว่า การสอนแบบลดระยะเวลาทั้งสิ้น วิธีนี้ใช้กันมานานในทุก ๆ ประเทศ ซึ่งกลยุทธ์ในการจัดการมีมากมายหลายแบบ แต่ที่เรามักจะพบคือ การให้เด็กข้ามชั้นเรียน โดยขาดกระบวนการที่ครบถ้วนทำให้เด็กมีผลเสียทางด้านอื่นได้ในภายหลัง

หลักการจัดการศึกษาแบบลดระยะเวลาการเรียน

1. ให้เข้าเรียนเร็วกว่าวัยของเด็กปกติ ในกรณีที่เด็กมีความพร้อมสูงมากได้รับการตรวจสอบจากนักจิตวิทยาที่เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความสามารถ มีความมั่นคงทางอารมณ์ สังคมและมีวุฒิภาวะมากกว่าเพื่อนวัยเดียวกัน และไม่ใช่ว่าพ่อแม่ต้องการให้เลื่อนชั้น

2. ข้ามชั้นเรียน ต้องมีการถ่วงถ่วงการตัดสินใจที่ดี ดังที่กล่าวข้างต้น โดยพิจารณาจากเด็กที่ชอบทำงานที่ยาก ๆ สลับซับซ้อน

3. ให้เรียนในชั้นสูงกว่า บางวิชาวิธีนี้ได้ผลดีมากและเด็กไม่ถูกเพ่งเล็งมากนัก

4. ให้ทำงานในชั้นสูงกว่าแต่เด็กยังอยู่ในชั้นเดียวกับเพื่อน

5. ย่นหลักสูตรให้เด็กจบเร็วขึ้น โดยมีเนื้อหาเท่าเดิม

6. จัดกลุ่มเด็กที่มีความสามารถในเรื่องเดียวกัน แต่ต่างชั้นกันมาเรียนด้วยกัน

ลักษณะเด็กที่จะพิจารณาให้ได้รับการจัดการเรียนแบบลดระยะเวลาเรียน

1. มีความสามารถมากกว่าเด็กในวัยเดียวกันอย่างเห็นได้ชัด

2. มีความกระหายที่จะเรียนรู้ โดยไม่เครียด

3. มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และสังคมเหมาะกับอายุ
 4. เด็กมีความพร้อมที่จะแยกจากเพื่อน
 5. พ่อแม่ ผู้ปกครองและโรงเรียนมีความเห็นตรงกันว่า ควรใช้กระบวนการจัดการศึกษาแบบนี้กับเด็ก

6. ต้องมีความแน่ใจว่า ไม่เป็นการตอบสนองความต้องการของผู้ใหญ่ที่อาจเป็นพ่อแม่ หรือครู ที่ตั้งความคาดหวังกับเด็กสูงเกินจริง

7. ต้องมีคุณดูแลและรับผิดชอบในการจัดครั้งนี้อย่างเป็นทางการและเป็นระบบและต่อเนื่อง มีเกณฑ์ความสามารถทางสติปัญญาสูง IQ เกิน 130 ขึ้นไป (ในกรณีเด็กที่มีความสามารถทางการเรียน) ได้รับการตรวจสอบจากนักจิตวิทยาผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความสามารถของเด็ก

ประโยชน์ของการจัดการศึกษาแบบลดระยะเวลาการเรียน คือ

1. สามารถเรียนตามศักยภาพของตัวเอง
 2. เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนสิ่งที่ยากขึ้น ให้เหมาะสมกับความสามารถของตัวเอง

3. ลดทัศนคติทางลบกับการเรียนรู้ ลดความท้อแท้ ช่วยเด็กเก่งไม่ให้เบื่อหน่ายการเรียนในวิชาปกติที่เขาไปได้เร็วกว่าเพื่อน ๆ เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการถดถอยทางศักยภาพของเด็กหรือทำลายศักยภาพตนเอง

1.4 การใช้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษเป็นผู้ให้คำปรึกษาดูแล (Mentoring) เป็นการใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางมาช่วยเด็กที่มีความสามารถโดดเด่น มักจะทำในระดับมัธยมศึกษากับเด็กที่มีความสนใจอย่างเด่นชัด และมีทักษะพื้นฐานทางสังคมดี หากการจัดระบบวิธีเรียนของตนเองได้ดีแล้ว ซึ่งเด็กสามารถทำงานภายใต้คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เช่น อาจารย์มหาวิทยาลัย ครูที่สนใจเรื่องเดียวกับเด็ก บุคคลในละแวกบ้าน ทนาย นักเคมี นักประวัติศาสตร์ สถาปนิก และผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ การดำเนินการในการจัดการศึกษาโดยมีวิธีการดังนี้

1.4.1 คัดเลือกนักเรียนจากผลงาน ความสนใจ ความต้องการของนักเรียนที่อยากจะเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ

1.4.2 เสาะหาและคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีจิตใจอยากที่จะถ่ายทอดความรู้และทำงานร่วมกับเด็กที่สำคัญ คือ ผู้นั้นต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ และประสบความสำเร็จในวิชาชีพของตน

1.4.3 หางบประมาณหรือความช่วยเหลือพิเศษจากแหล่งต่าง ๆ เพราะการเรียนรู้ในลักษณะนี้ มักจะมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การทำโครงการและการทดลอง

การใช้วิธีการทางการศึกษาที่ดี ไม่ควรยึดวิธีการเดียว เพราะทำให้เกิดสภาพการศึกษาที่ไม่ยืดหยุ่นตามความต้องการ หรือสภาพความสามารถของเด็ก การกำหนดและเลือกใช้

วิธีการจัดการศึกษาจะไม่ตายตัว มีการปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา (Dynamic Process) และควรใช้วิธีหลายอย่างในโครงการเดียวกัน เช่น อาจใช้ทั้งแบบ Enrichment, Extension, Acceleration และ Mentoring โดยมีแนวพิจารณาจากความต้องการและความสามารถของเด็กควบคู่ไปกับความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการของโรงเรียน

ดังนั้น การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษหรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะทางนั้น จะต้องดัดแปลงตามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแต่ละโรงเรียนที่สามารถจัดให้เหมาะสมและความเป็นไปได้ของแต่ละโรงเรียนที่สามารถจัดให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน การให้ความช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ จำเป็นต้องสร้างระบบโครงสร้างทางการศึกษาที่จะสามารถรองรับความต้องการในส่วนนี้

2. การจัดการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การเลือกหรือการออกแบบวิธีสอนที่สอดคล้องและเหมาะสมกับความสามารถของเด็กแต่ละคน จะช่วยเสริมสร้างความสามารถของเด็กให้โดดเด่นยิ่งขึ้น

ผดุง อารยะวิญญู (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2546: 57 – 63) ได้เสนอวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษไว้หลายวิธีดังนี้

1. การเรียนรู้แบบรู้แจ้ง (Mastery Learning) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนตามระดับความสามารถของเด็ก โดยครูแจกแจงเนื้อหาวิชาออกเป็นขั้นย่อย ๆ หลาย ๆ ขั้นแล้วให้เด็กได้เรียนตามทีละขั้น โดยไม่มีการเร่งรัดเกี่ยวกับเวลามากให้เด็กเรียนไปเรื่อย ๆ ตามความสามารถ จนกระทั่งเด็กเรียนด้วยตนเอง ครบหน่วยตามเนื้อหาที่ครูกำหนด การเรียนรู้แบบนี้เป็นทางเลือกอย่างหนึ่งที่ทำให้เด็กเลือกเรียนได้ตามความสามารถ

2. การจัดหลักสูตรให้กะทัดรัด (Curriculum Compaction) เป็นการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับเด็กวิธีหนึ่ง โดยมุ่งเน้นให้เด็กได้เรียนในเนื้อหาวิชาที่เป็นจุดสำคัญจริง ๆ ในบางครั้ง จึงจำเป็นต้องตัดกิจกรรมการเรียนบางอย่างออกไป เมื่อครูเห็นว่าเด็กมีทักษะแล้ว เช่น การทบทวนแบบฝึกหัด การทบทวนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นต้น แต่ครูจะต้องแน่ใจว่าเด็กมีพื้นฐานแล้ว จึงจะเรียนเนื้อหาวิชาที่ยากขึ้นได้

3. การคิดเชิงวิจารณ์ (Critical Thinking) เป็นการสอนให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักใช้เหตุผลก่อนตัดสินใจ จะได้ไม่หลงเชื่อใครง่าย ๆ ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ คือ ตรวจสอบข้อมูลว่าข้อมูลที่ได้รับมาถูกต้องหรือไม่เพียงใดควรเลือกเชื่อข้อมูลประเภทใด เมื่อทราบแหล่งที่มาของ

ข้อมูลแล้ว จะต้องพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูลว่า น่าเชื่อถือหรือไม่ พิจารณาถึงข้อดี ข้อเสียก่อนตัดสินใจ บางครั้งอาจมีการตั้งสมมติฐานไว้ใจ แล้วหาทางพิสูจน์ว่าเป็นจริงหรือไม่ จึงทำการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

4. ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Centers) เป็นการจัดมุมใดมุมหนึ่งในห้องเรียนหรือในโรงเรียนให้เป็นมุมหรือศูนย์ที่เน้นเนื้อหาวิชาใดวิชาหนึ่งตามเนื้อหาในหลักสูตร แล้วให้เด็กศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามศูนย์ที่ครูจัดไว้ เด็กบางคนอาจมีความสนใจในเนื้อหาอื่นนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ครูอาจจัดตั้งศูนย์พัฒนาความสนใจ (Interest Development Center-IDC) ขึ้น เพื่อให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองก็ได้

5. การคิดระดับสูง (High-level Thinking) เป็นการสอนให้เด็กเรียนรู้ตามแนวความคิดของนักการศึกษาชาวอเมริกัน ชื่อ Benjamine Bloom ซึ่งกล่าวว่า การสอนให้มีความรู้และความเข้าใจเนื้อหาวิชาเป็นการสอนให้มีความรู้ในระดับต่ำ (Low - level thinking) ครูควรจะสอนให้เด็กรู้จักนำไปใช้วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าสิ่งที่เรียนว่าดี ไม่ดี มีประโยชน์ ไม่มีประโยชน์อย่างไร จึงจะถือว่าประสบความสำเร็จ เพราะนั่นคือ การสอนให้เด็กรู้จักใช้ความคิดในระดับสูง

6. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองหรือการศึกษาแบบอิสระ (Independent Study) เป็นการมอบหมายให้เด็กได้ศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งในแนวลึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เด็กให้ความสนใจอย่างมากแต่ครูจะต้องคอยให้คำแนะนำเด็ก เช่น ในการหาข้อมูลหาความรู้ว่าจะได้จากแหล่งใด เช่น จากห้องสมุด จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ จากคอมพิวเตอร์ เป็นต้น เมื่อได้ความรู้มาแล้วนักเรียนจะต้องจัดความรู้เป็นหมวดหมู่ แล้วนำเสนอในรูปแบบของรายงาน วิดีทัศน์ หรือนิทรรศการซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของนักเรียน

7. การฝึกงานกับผู้ชำนาญการ (Mentorship) เป็นการส่งเด็กไปฝึกงานกับผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ เพื่อให้ผู้ชำนาญการนั้นถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่เด็กเช่น การส่งเด็กไปฝึกตีเหล็กกับช่างตีเหล็ก ซ่อมรถยนต์กับช่างยนต์ วาดภาพกับศิลปินที่มีชื่อเสียง เป็นต้น

8. การสอนเร่ง (Acceleration) เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนเนื้อหาที่ยากขึ้นเกินกว่าที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เช่น การเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เนื้อหาที่กำหนดไว้ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นั้น เด็กเรียนจบแล้ว ครูจึงนำเนื้อหาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มาสอนหรือให้เด็กไปเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในวิชาวิทยาศาสตร์ก็ได้

9. การสอนเสริม (Enrichment) เป็นการสอนตามเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แต่มีกิจกรรมที่กว้างขวางขึ้นใช้เนื้อหาเดิมแต่อาจมีกิจกรรมมากขึ้น ทั้งแนวลึกและแนวสร้างสรรค์ ซึ่งอาจจัดเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตรหรือเป็นค่ายฤดูร้อนก็ได้

10. การข้ามชั้น (Grade Skipping) เป็นการเลื่อนชั้นเรียนให้สูงขึ้น เช่น เลื่อนชั้นเด็กจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไปชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา หรือเลื่อนชั้นเด็กจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ไปชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เมื่อต้นปีการศึกษา เป็นต้น

11. การเข้าเรียนก่อนเกณฑ์ เป็นการส่งเด็กเข้าเรียนเมื่ออายุยังน้อย ตามปกติแล้วเด็กจะเข้าเรียนเมื่ออายุครบตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ซึ่งราว 6 – 7 ขวบ แต่สำหรับเด็กเก่งอาจเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่ออายุ 5 ขวบก็ได้

12. การเรียนตามความสามารถของตนเอง (Self-Paced Instruction) เป็นการให้เด็กปัญหาการเรียนหนังสือด้วยตนเองตามเนื้อหาที่กำหนด โดยครูนำเนื้อหาวิชามาแบ่งแยกเป็นตอน ๆ หรือเป็นชุด ๆ แล้วให้เด็กเรียนด้วยตนเองตามความสามารถของเด็ก ไม่มีการกำหนดเวลา เด็กจะเรียนกี่ชุดก็ได้

13. การเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัยเมื่ออายุยังน้อย ตามปกติแล้วเด็กจะเข้าเรียนมหาวิทยาลัยเมื่อสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หากระเบียบการต่าง ๆ เปิดกว้างกว่านี้ เด็กเก่งอาจมีโอกาสดำเนินการเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัยเมื่ออายุยังน้อยก็ได้ หากเกณฑ์การเข้ามหาวิทยาลัย พิจารณาจากความสามารถทางวิชาการเป็นหลักไม่มีข้อจำกัดด้านอายุ เป็นต้น

14. การเรียนทางไปรษณีย์ (Correspondence Course) เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กเรียนด้วยตนเองทางไปรษณีย์ ซึ่งมหาวิทยาลัยบางแห่งจัดสอน อาจฟังคำบรรยายจากเทปเสียง หรือวีดิทัศน์ก็ได้ ซึ่งเด็กจะเรียนได้ช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับความสามารถและความสนใจของตน

15. การเรียนล่วงหน้า (Advanced Placement) เป็นการอนุญาตให้นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเข้าไปเลือกเรียน บางวิชาในระดับมหาวิทยาลัยได้ และเก็บสะสมหน่วยกิตไว้ เมื่อเด็กเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยจริงหลังจากจบจากโรงเรียนมัธยมศึกษาแล้ว เด็กไม่ต้องเรียนวิชานั้น ๆ ทำให้เด็กเรียนจบระดับมหาวิทยาลัยเร็วขึ้น

16. การแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นการฝึกให้เด็กแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในการเรียน หรือปัญหาในสังคม ครูอาจให้เด็กทำงานคนเดียวหรือทำงานเป็นกลุ่มก็ได้ เป็นการสอนให้เด็กรู้จักวิเคราะห์ปัญหา ว่าปัญหาเกิดมาจากอะไร มีที่มาอย่างไร หากไม่ทราบจะต้องช่วยกันค้นหาแหล่งที่มาของปัญหา หลังจากนั้นจะเป็นการระดมความคิดหาทางเลือกในการแก้ปัญหา และตัดสินใจทดลองใช้วิธีแก้ปัญหาที่น่าจะเป็นวิธีที่ดีที่สุด

17. การจัดหลักสูตรฉบับย่อ (Telescoping Curriculum) เป็นการ จัดหลักสูตรที่เข้มข้นเพื่อให้เด็กปัญญาเลิศได้เรียนภายในเวลาที่สั้นลง เช่น ให้สามารถเรียนครบเนื้อหาภายในเวลา 1 ภาคเรียน จากเด็กปกติทั่วไปใช้เวลาเรียน 1 ปีการศึกษาหรือให้เรียนจบมัธยมศึกษาตอนปลายภายในเวลา 2 ปี เป็นต้น

18. การนับหน่วยกิตโดยการสอบ (Credit by Examination) เป็นการให้เด็กสอบโดยที่เด็กไม่ต้องมาเรียน ให้เด็กเรียนด้วยตนเองที่บ้าน เมื่อสิ้นภาคเรียนให้เด็กเข้าสอบ หากเด็กสอบได้เด็กก็ได้รับสิทธิในการสอบการเรียนวิชานั้น และเก็บสะสมหน่วยกิตไว้ เมื่อหน่วยกิตครบตามหลักสูตรก็ถือว่าสำเร็จการศึกษา

19. การทำสัญญา (Contracting) เป็นการ ทำสัญญากับเด็กในด้านการเรียน เป็นสัญญาที่มีการลงนามกันเป็นลายลักษณ์อักษรเช่นเดียวกับสัญญาทางธุรกิจทั่วไป ภายในสัญญาอาจมีรายละเอียดหลายอย่างที่สำคัญคือ จะต้องมีความชัดเจน มีขอบข่ายของเนื้อหาวิชาที่เด็กจะต้องรู้ภายในเวลาที่กำหนด และเด็กจะต้องนำเนื้อหาวิชามาเสนอครู เมื่อสัญญาลิ้นสุดลง

20. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นการสอนและส่งเสริมให้เด็กใช้ความคิด จินตนาการในการเรียนรู้ให้มากควรตั้งคำถามให้เด็กตอบ ไม่ควรเป็นคำถามที่มีคำตอบเดียว แต่เป็นคำถามปลายเปิด ที่มีคำตอบมากมายให้อิสระแก่เด็ก ไม่ควรตำหนิหรือลงโทษเด็ก ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาเสียก่อน จึงจะสามารถใช้วิธีประยุกต์และสร้างสรรค์เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สิ่งสำคัญยิ่งที่ควรคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ก็คือ วิธีการเรียนรู้หรือลีลาในการเรียนรู้ (Learning Styles) ทั้งนี้ เพราะเด็กแต่ละคนมีวิธีหรือลีลาในการเรียนรู้แตกต่างกัน บางคนเรียนได้ดีเมื่อมีการถกเถียง อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือบางคนเรียนรู้ได้จากการฟังบรรยายการอ่าน บางคนเรียนรู้ได้ดีเมื่อได้ลงมือปฏิบัติจริง หรือบางคนเรียนรู้ได้ดีจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ฯลฯ

ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูควรศึกษาให้รู้ว่าเด็กแต่ละคนมีลีลาในการเรียนรู้อย่างไร เพื่อจะได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับลักษณะและลีลาการเรียนรู้ของเด็ก

3. การจัดสภาพแวดล้อม

องค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญต่อการเรียนการสอน คือ การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก หากสภาพแวดล้อมที่เราจัดให้เด็กดีมีความเหมาะสม เด็กก็จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทางที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมบุคลิกภาพและการปรับตัวของเด็ก ถ้าเด็กได้พบได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีก็จะช่วยให้เด็กมีบุคลิกภาพที่ดีด้วย

การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมบุคลิกภาพและการปรับตัวของเด็กทำได้ ดังนี้
สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

1. ครูผู้สอนควรสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นปลอดภัย ให้ความรักความเมตตาต่อเด็กอย่างจริงใจ เพราะบรรยากาศการเรียนการสอนแบบนี้จะทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองกล้าแสดงออก มีความสุขในการเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อบุคลิกภาพที่ดีของเด็ก
2. ครูผู้สอนควรทำตัวให้เป็นแบบอย่างของการมีบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งจะทำให้ง่ายต่อการปรับปรุงบุคลิกภาพของเด็ก
3. จัดสื่อและอุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสมต่อการเรียนการสอนแนะแนวเพื่อให้เด็กได้มีการเปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงพฤติกรรมที่ดีขึ้น
4. จัดการเรียนการสอนโดยเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น มีความเป็นตัวของตัวเอง ฝึกให้เด็กมีทักษะในการแก้ปัญหา และทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
5. จัดสภาพการเรียนการสอนอย่างหลากหลายและท้าทายความรู้ความสามารถของเด็ก ควรจัดกิจกรรมที่สนุก ไม่เคร่งเครียดเกินไป จัดกิจกรรมไม่ซ้ำซากจำเจ และจัดให้เหมาะสมกับลีลาการเรียนรู้ของเด็ก

สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน

1. จัดให้มีห้องแนะแนว และให้คำปรึกษาเป็นสัดส่วนเฉพาะ
2. ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน ควรติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียน โดยให้ความรู้ ความเข้าใจในการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน และร่วมมือกัน ช่วยเหลือและแก้ปัญหาเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
3. จัดให้มีห้องสมุดเพื่อเป็นแหล่งให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้า เนื่องจากเด็กที่มีความสามารถพิเศษนั้น เป็นบุคคลที่สนใจ กระจายใคร่รู้ มีความอยากรู้อยากเห็น และมีความสนใจสิ่งต่าง ๆ นอกเหนือจากสิ่งที่เรียน ถ้าหากเด็กเหล่านี้ได้รับการตอบสนองในสิ่งที่เขาอยากรู้เขาก็จะมีความสุข ไม่มีความคับข้องใจ หากเด็กไม่มีแหล่งค้นคว้าตามที่เขาต้องการหรือสนใจแล้ว เขาก็จะเกิดความเบื่อหน่าย เรียนอย่างไม่มีความสุขอันจะส่งผลให้มีบุคลิกภาพไม่ดี
4. จัดให้มีห้องศูนย์วิทยากร เพื่อให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษใช้ค้นคว้าเพิ่มเติม มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Study) ตามความสนใจ ซึ่งในห้องศูนย์วิทยากรนี้ ควรมีครูที่สามารถให้ความรู้และให้คำแนะนำแก่เด็กที่สนใจในด้านต่าง ๆ ได้
5. จัดให้มีห้องดนตรี เพื่อให้เด็กได้เล่นดนตรี เพื่อช่วยให้นักเรียนที่มีแววความถนัดทางด้านดนตรีได้ตอบสนองความสนใจของเด็ก ทำให้เด็กได้คลายความเครียด กิจกรรมเหล่านี้ช่วยลดความวิตกกังวลและความคับข้องใจได้

6. จัดให้มีโรงพลศึกษาเพื่อให้เด็กฝึกเล่นกีฬา หรือเพื่อให้นักเรียนที่มีแววความถนัดด้านกีฬา ได้ฝึกซ้อมตามความสนใจ กิจกรรมเพิ่มเติมที่นอกเหนือจากการเรียนก็จะทำให้เด็กมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ลดความตึงเครียด ลดความวิตกกังวลลงได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้การออกกำลังกายยังส่งผลต่อการมีความสุขกายและจิตใจที่ดีขึ้น

7. จัดให้มีสถานประสบการณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนาความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น สถานคณิตศาสตร์ หรือสวนคณิตศาสตร์ สวนภาษา และอื่น ๆ

8. จัดให้มีห้องต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยมีครูหรือเจ้าหน้าที่ประจำห้องอยู่ด้วย ครูผู้สอนหรือเจ้าหน้าที่ประจำห้องต่าง ๆ ควรมีพื้นฐานความรู้ในด้านการแนะแนวและจิตวิทยา หรือทักษะในการสังเกตพฤติกรรมของเด็กด้วย โดยร่วมมือกับครูแนะแนวทั้งนี้ เพื่อเป็นการร่วมกันป้องกันปัญหาหรือให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนทุก ๆ คน

สภาพแวดล้อมทางครอบครัว

สิ่งสำคัญนอกจากการจัดสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนให้ดีแล้ว สภาพแวดล้อมทางครอบครัวยังมีความสำคัญต่อบุคลิกภาพและการปรับตัวของเด็กเป็นอย่างมาก เพราะพฤติกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่มาจากการอบรมเลี้ยงดู ดังนั้นทางโรงเรียนควรได้มีการประสานงานและร่วมมือกับผู้ปกครองโดยทางโรงเรียนควรให้ความรู้ ตลอดจนวิธีการสังเกตการช่วยเหลือ และการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อเด็กอย่างถูกต้อง ควรได้มีการพบปะกันระหว่างผู้ปกครองและครูผู้สอน ผู้บริหาร เพื่อช่วยให้เด็กได้มีการพัฒนาศักยภาพ ควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคลิกภาพและการควบคุมอารมณ์ต่าง ๆ สภาพแวดล้อมในครอบครัวควรมีลักษณะอบอุ่น มีความรักและเข้าใจเด็ก ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองควรจัดประสบการณ์ในเชิงบวกแก่เด็ก มีการเสริมแรงและให้คำชมเชยเมื่อเด็กทำดี

สภาพแวดล้อมทางสังคม – กลุ่มเพื่อน

สภาพแวดล้อมทางสังคม – กลุ่มเพื่อน ก็มีบทบาทในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กเช่นกัน เพราะเด็กต้องทำตัวหรือปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อนหรือทำตามสังคม ถ้าได้กลุ่มเพื่อนดีหรือเลือกทำตามแบบอย่างสังคมที่ดีก็จะเป็นผลดีต่อเด็ก และในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กเลือกทำตามกลุ่มเพื่อนและตัวอย่างที่ไม่ดี ก็จะทำให้เป็นผลเสียต่อเด็ก ฉะนั้นทางโรงเรียนหรือครูผู้สอนต้องแนะนำหรือมีวิธีการสอนเพื่อให้เด็กคิดและตระหนักในการเลือกคบเพื่อนหรือสังคมนอกจากนั้นครูผู้สอนควรทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กเพื่อให้เด็กได้เป็นแบบอย่างของการมีบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่ดี

4. การแนะแนว

สังคมทั่วไปมักคิดและเข้าใจว่าเด็กที่มีความสามารถพิเศษเป็นคนเก่ง และเป็นคนดี ซึ่งในความเป็นจริง คนเก่ง หรือคนที่มีความสามารถพิเศษอาจไม่ใช่คนดีและคนดีก็อาจไม่ใช่คนที่เก่งก็ได้ คนที่มีสติปัญญายอดเยี่ยมอาจล้มเหลวในหลาย ๆ เรื่อง ปัญหาสำคัญที่พบบ่อย ๆ คือ ความไม่สามารถนำศักยภาพที่โดดเด่นของตนเองไปใช้ เนื่องจากปัญหาทางอารมณ์บ้าง บุคลิกลักษณะบ้าง โดยเฉพาะเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่มีสติปัญญาสูงนั้น มักจะมีโครงสร้างทางประสาทที่ละเอียดอ่อน ชับซ้อนและมีความไวเกินกว่าคนทั่วไป เป็นเด็กที่มีการรับรู้ที่มหาศาล มีความอ่อนไหวมากกว่าเด็กอื่น มีศักยภาพสูงมากในการที่จะโยงหรือปรับเปลี่ยนสิ่งที่รู้ไปสู่ความสามารถทางปัญญาหรือไปสู่ภาวะทางอารมณ์ด้วยความคิดและจิตใจที่ละเอียดกว่าของเด็กที่มีความสามารถพิเศษนี้เอง ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งภายในที่รุนแรงกว่าคนทั่วไป ดังนั้น สติปัญญาหรือความสามารถพิเศษด้านใด ๆ ก็ตาม ไม่ได้เป็นหลักประกันได้ว่าคนที่มีความสามารถนั้นจะสามารถปรับตัวได้ดี เป็นผู้นำที่ดี มีอารมณ์มั่นคงกว่าคนอื่น ๆ

ปัญหาที่พบบ่อยในเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีดังนี้

1. มีความรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่าหรือเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ (Low Self – esteem) ทำให้รู้สึกตนเองมีปมด้อย ไร้ค่า ไม่ทัดเทียมคนอื่น เกิดความรู้สึกว่าผู้อื่นไม่เห็นคุณค่าหรือความสำคัญของตนเอง เมื่อผู้อื่นหรือตนเองทำผิดพลาด มักตำหนิอย่างรุนแรง ชอบปกป้องตัวเอง และรู้สึกไม่พอใจอะไรง่าย ๆ นอกจากนั้นยังทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเองขาดการตัดสินใจที่ดีในอนาคต
2. มีความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง (Loneliness) เนื่องจากรู้สึกว่าไม่มีใครเข้าใจ สนใจ ความรู้สึกนึกคิดของเขา โดยเฉพาะเด็กกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษสูง ๆ จะรู้สึกว่าคนอื่นคิดและรู้สึกไม่เหมือนกับตน จึงทำให้เด็กมีพฤติกรรมตอบสนองไปในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งแล้วแต่พื้นฐานทางด้านจิตใจ การอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งวิธีการคิดของเด็กด้วย
3. มีทักษะทางสังคมต่ำ (Low Social Skill) เนื่องจากมีปัญหาการปรับตัว เด็กกลุ่มนี้ไม่สามารถปรับความคิดของตนเองให้คล้อยตามไปกับความคิดของกลุ่มคนในสังคมได้เพราะระบบการคิดที่แตกต่างกัน จึงทำให้เด็กเหล่านั้นไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมได้
4. มีความเครียดสูง (Stress) หรือความคับข้องใจ (Frustration) เนื่องจากความคาดหวังและสภาพแวดล้อมที่ตัวเด็กได้รับความกดดันและระบบการศึกษา ซึ่งตัวเองต้องปฏิบัติตามในสิ่งที่ตนไม่สนใจ

5. กลัวความล้มเหลว โดยเฉพาะเด็กที่แสดงออกถึงความสามารถที่โดดเด่นทำให้ผู้คนใกล้ชิดกับเด็กมักจะคาดหวังและตัวเด็กเองก็มีแนวโน้มชอบทำอะไรสมบูรณ์แบบไม่มีที่ติ (Perfectionist) จึงทำให้เด็กพยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความล้มเหลว

6. ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง (Low Self – confident) ทำให้เด็กไม่กล้าแสดงออกหรือในบางครั้งแสดงออกแต่ไม่เหมาะสม จึงทำให้ถูกตำหนิ เมื่อจะทำอะไรใหม่ ๆ ในครั้งต่อไปทำให้ไม่กล้าแสดงออก

7. ทำงานไม่ค่อยเสร็จ เด็กที่มีความสามารถพิเศษมักมีความคิดดี เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้เร็ว คิดเก่ง แต่เมื่อทำมักไม่ค่อยสำเร็จ อาจจะเนื่องมาจากความเบื่อหน่าย และขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

จากสภาพและปัญหาดังกล่าว การจัดบริการแนะแนวสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะการแนะแนวจะช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักและเข้าใจโลกรอบตัว ด้วยกระบวนการ กลวิธีและเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถตัดสินใจเลือกวิถีการที่จะเผชิญปัญหา เลือกวิถีแก้ปัญหาและปรับปรุงตัวได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ฉลาดรอบคอบ ซึ่งจะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การแนะแนวอัยหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. การแนะแนวต้องจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษา โดยสอดแทรกอยู่ในกระบวนการเรียนการสอนทุกกลุ่มวิชา ทุกสาระการเรียนรู้ ตามจุดหมายและหลักการของหลักสูตร

2. การแนะแนวควรถือเป็นหน้าที่ของครูทุกคนที่จะต้องดำเนินการร่วมกัน และควรมีการประสานงานกันของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ โรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

3. การแนะแนวต้องจัดสำหรับนักเรียนทุกคน ไม่ใช่จัดให้เฉพาะนักเรียนที่มีปัญหาเท่านั้น และต้องจัดให้ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และบุคลิกภาพ

4. การแนะแนวต้องจัดอย่างต่อเนื่อง มีแผนปฏิบัติการแน่นอน โดยสอดคล้องสัมพันธ์กับปัญหาความต้องการในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

5. การแนะแนวควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนทุกด้าน ตรงตามความเป็นจริงและเป็นปัจจุบัน ซึ่งสามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ตรงตามความต้องการทุกคน

6. การแนะแนวควรช่วยนักเรียนให้สามารถนำตนเองและพึ่งตนเองได้

ขอบข่ายของการแนะแนวมี 3 ด้าน คือ

1. การแนะแนวการศึกษามุ่งหวังให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ รู้จักแสวงหาความรู้และวางแผนการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวด้านการเรียนและมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน

2. การแนะแนวอาชีพ มุ่งช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและโลกของงานอาชีพที่หลากหลาย มีเจตคติที่ดีและมีนิสัยที่ดีในการทำงาน มีโอกาสได้รับประสบการณ์และฝึกงานตามความถนัด ความสนใจ

3. การแนะแนวส่วนตัวและสังคม หรือที่นิยมเรียกว่า การแนะแนวเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ มุ่งช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีอารมณ์มั่นคง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เข้าใจสิ่งแวดล้อมและสามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

บทบาทหน้าที่ของครูต่อการแนะแนว

ครูทุกคนนอกจากจะมีหน้าที่จัดการเรียนการสอนแล้ว ยังมีบทบาทและหน้าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การให้การแนะแนว ซึ่งบทบาทและหน้าที่ของครูต่อการแนะแนวมีดังนี้

1. รู้จักและเข้าใจผู้เรียนและเอาใจใส่ผู้เรียนอย่างใกล้ชิด
2. จัดทำข้อมูลผู้เรียนเป็นระบบและทันสมัย เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ
3. ให้คำปรึกษาผู้เรียนเป็นรายกลุ่มหรือรายบุคคล
4. บูรณาการแนะแนวในการจัดการเรียนการสอน
5. จัดกิจกรรมช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียน
6. ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง
7. ติดตาม ประเมินผลการจัดการแนะแนว

5. การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Plan : IEP)

แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นกรอบหรือแนวทางในการจัดบริการการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละคน ซึ่งจะระบุขอบข่ายของหลักสูตรพิเศษที่ได้รับการปรับหรือเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับเด็ก อาจจะเป็นหลักสูตรลดระยะเวลาการเรียน (Acceleration) และหรือแบบเพิ่มพูนประสบการณ์(Enrichment) หรือในรูปแบบอื่น ๆ ที่จัดให้เด็กได้เรียน รวมทั้งการบริการสนับสนุนอื่น ๆ เพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ ในระดับที่สูงขึ้น โดยทั่วไปจะจัดทำเป็นรายปีเมื่อนำไปปฏิบัติแล้วก็จะมีการตรวจสอบทบทวน เพื่อปรับปรุงแก้ไขเป็นระยะ ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันว่าเด็กได้รับบริการทางการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น ตลอดจนได้รับการช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เด็กที่มีความสามารถพิเศษนั้น จะมีคุณลักษณะที่หลากหลายและมีการแสดงออก เฉพาะตัวที่แตกต่างกันไปในแต่ละคน ในการจัดการเรียนการสอนหรือโปรแกรมที่จะจัดให้เป็น พิเศษสำหรับเด็กกลุ่มนี้จึงต้องมีความท้าทาย ช่วยต่อเติมเสริมแต่งให้โดดเด่นและใช้ศักยภาพ เหล่านั้นไปในทางสร้างสรรค์ ทั้งนี้ แนวทางและวิธีการที่จะจัดการศึกษาพิเศษให้กับเด็กกลุ่มนี้มี หลากหลายวิธี แต่จะใช้วิธีใดและอย่างไร จึงจะสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียน จึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนและครูที่จะต้องคิดค้นวิธีที่จะช่วยให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษได้มี โอกาสพัฒนาศักยภาพในระดับที่สูงขึ้นและการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลจะเป็น เครื่องมือที่ช่วยให้โรงเรียนได้ทราบถึงแนวทางและวิธีที่จะจัดบริการการศึกษาและบริการช่วยเหลือ อื่น ๆ ให้กับเด็กได้อย่างเหมาะสม

ในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถ พิเศษนั้น จะมีหลักการและกระบวนการในการจัดทำเช่นเดียวกับการจัดทำแผนการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคลสำหรับเด็กพิการ กล่าวคือ ผู้จัดทำจะต้องประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง นักเรียน(หากผู้ปกครองประสงค์จะให้นักเรียนเข้าร่วม) ผู้บริหาร โรงเรียนครูผู้สอนนักเรียนในปัจจุบัน 1 คนหรือมากกว่า และบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ เฉพาะอื่น ๆ ที่ทั้งพ่อแม่หรือผู้บริหารโรงเรียนร่วมกันพิจารณา และกระบวนการในการจัดทำนั้น ทีมงานจะต้องมีการเตรียมการ การจัดทำและเขียนแผน การนำไปปฏิบัติ การตรวจสอบ ทบทวน และการปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งต้องร่วมกันดำเนินการ ดังนี้

1. ทบทวนความก้าวหน้าของนักเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายระยะยาว และ วัตถุประสงค์ระยะสั้นและมาตรฐานสภาพความสำเร็จ (Benchmark)
2. ทบทวนความก้าวหน้าตามหลักสูตรปกติ
3. ร่วมอภิปรายถึงสิ่งที่ยังไม่บรรลุผลตามที่คาดหวังไว้ตามเป้าหมายและตาม หลักสูตรปกติ

โรงเรียนใดที่มีการจัดการศึกษาพิเศษและได้มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคลให้กับเด็กพิการแล้ว สามารถที่จะใช้แนวทาง หลักการในการจัดทำหรือแบบฟอร์มมา ปรับใช้กับเด็กที่มีความสามารถพิเศษได้

สาระสำคัญที่ควรระบุไว้ใน IEP อาจจะแตกต่างกันไปในแต่ละจังหวัด โรงเรียน แต่สาระสำคัญที่ควรระบุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล คือ

1. ข้อมูลทั่วไปของเด็ก พ่อแม่/ผู้ปกครอง ประกอบด้วย ชื่อเด็ก ระดับชั้น ชื่อ โรงเรียนชื่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง

2. ระดับความสามารถในการปฏิบัติงานในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยความสามารถทางวิชาการ ความถนัด จุดเด่น จุดด้อย ความสนใจ รวมทั้งความต้องการจำเป็นพิเศษ

3. เป้าหมายระยะยาว เป็นพฤติกรรมที่คาดหวังที่จะต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นและระดับความสามารถในปัจจุบัน รวมถึงพิจารณาถึงจุดเด่นและจุดด้อยเฉพาะเรื่องด้วย เป้าหมายระยะยาวอาจมีได้มากกว่า 1 เป้าหมาย โดยจะกำหนดเป็นรายปี

4. วัตถุประสงค์ระยะสั้น เป็นการระบุการกระทำหรือกิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กมีการพัฒนาตามเป้าหมายระยะยาวว่าเด็กจะต้องทำอะไร อย่างไร และนำเสนอผลการทำงานอย่างไร ทั้งนี้จะต้องระบุเกณฑ์การประเมินและกำหนดเวลาที่จะใช้ตัดสินการบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของเด็ก

5. การออกแบบการเรียนการสอนเป็นพิเศษ เป็นการปรับหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรปกติ การเรียนการสอน สภาพแวดล้อมในการเรียน วิธีการ สื่อ หรือการจัดหลักสูตรเฉพาะ เพื่อให้ นักเรียนได้มีโอกาสได้เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพในระดับที่สูงขึ้น เช่น การจัดหลักสูตรเร่งรัด การพัฒนาทักษะการคิดระดับสูงและการคิดอย่างสร้างสรรค์ การเสริมประสบการณ์หรือ การเร่งเรียน กิจกรรมพิเศษ การศึกษาตามความสามารถ ทั้งนี้ ในการออกแบบการเรียนการสอนพิเศษนี้จะต้องคำนึงถึงความสนใจ ระดับความสามารถ ความพร้อม และความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ด้วย

6. บริการสนับสนุนอื่น ๆ อาจจะประกอบด้วยคำแนะนำอาชีพ การให้คำปรึกษา เทคโนโลยี และการจัดกลุ่มที่มีความยืดหยุ่น ซึ่งเด็กแต่ละคนอาจจะต้องการบริการสนับสนุนไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับความต้องการจำเป็นของเด็กแต่ละบุคคล

7. ระยะเวลาที่เริ่มต้นการใช้ IEP และเมื่อสิ้นสุดการใช้ IEP

นอกจากสาระสำคัญดังกล่าวข้างต้นแล้ว เมื่อทีมงานจัดทำ IEP ร่วมกันพิจารณา และเห็นชอบในรายละเอียดที่ระบุไว้ใน IEP แล้ว จะต้องลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานก่อนที่จะนำ IEP ไปใช้

1.9 ประโยชน์ของการพัฒนาอัจฉริยภาพ

การนำหลักการจัดการศึกษา สำหรับเด็กความสามารถพิเศษ ไปสู่การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาของ โรงเรียน นอกจากจะเป็นการปฏิบัติตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติแล้ว ยังก่อให้เกิดผลดีต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังนี้

นักเรียน

นักเรียนถือเป็นบุคคลที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการจัดการศึกษาของ โรงเรียน การได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม สอดคล้องกับธรรมชาติและ ความสามารถที่แท้จริง ภายใต้ระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในด้านปัจจัย สิ่งอำนวยความสะดวก แหล่งการเรียนรู้ สื่ออุปกรณ์อย่างเพียงพอจะช่วยให้เด็กพัฒนาความสามารถพิเศษ

เฉพาะตนให้โดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ เด็กจะพบความถนัดหรือความสามารถที่แท้จริงของตนเอง และจะเกิดความภาคภูมิใจในคุณค่าแห่งตน

ครูผู้สอน

การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษของโรงเรียน จะทำให้ครูผู้สอนตระหนักในความสำคัญของเด็ก และบทบาทหน้าที่ที่ครูต้องปฏิบัติ การทำงานของครูจะมีรูปแบบ มีเป้าหมาย และระบบงานที่ชัดเจน มีความคล่องตัวเพราะได้รับการส่งเสริมทั้งด้านการพัฒนาตน พัฒนางาน การสนับสนุนในด้านสื่อ อุปกรณ์ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งผลให้ครูผู้สอนมีความสุขกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งผลให้ครูผู้สอนมีความสุขกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาความสามารถที่แท้จริง

ผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนมีโอกาสปรับเปลี่ยนและพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม โดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่เด็ก ซึ่งจะช่วยให้ได้รับการพัฒนาความสามารถเต็มตามศักยภาพ ความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง จะช่วยให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จร่วมกัน

ผู้ปกครอง

การที่โรงเรียนดำเนินการพัฒนา รูปแบบจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษนั้น นอกจากผู้ปกครองจะได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนแล้ว ยังจะทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกับบุตรหลานมากขึ้น รู้จักและเข้าใจความถนัด ความสนใจ ความสามารถที่แท้จริงของบุตรหลาน เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนในการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของบุตรหลานและจะมีความสุข ความภาคภูมิใจที่ได้เห็นพัฒนาการและความสำเร็จของบุตรหลาน

คณะกรรมการสถานศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษามีหน้าที่สำคัญต่อความสำเร็จต่อการจัดการศึกษาของนักเรียนมีการกำหนดหน้าที่ วางแผน กำหนดนโยบาย แนวทางการพัฒนาโรงเรียน พิจารณาให้ความเห็นชอบในเรื่องต่าง ๆ ช่วยเหลือ สนับสนุน ติดตาม กำกับ และปรับปรุงการดำเนินการของโรงเรียน ดังนั้น การที่โรงเรียนสามารถพัฒนา รูปแบบจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษได้สำเร็จ จะทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาเกิดความภาคภูมิใจในการทำหน้าที่ของตนภาคภูมิใจในผลงานและความสำเร็จของโรงเรียน

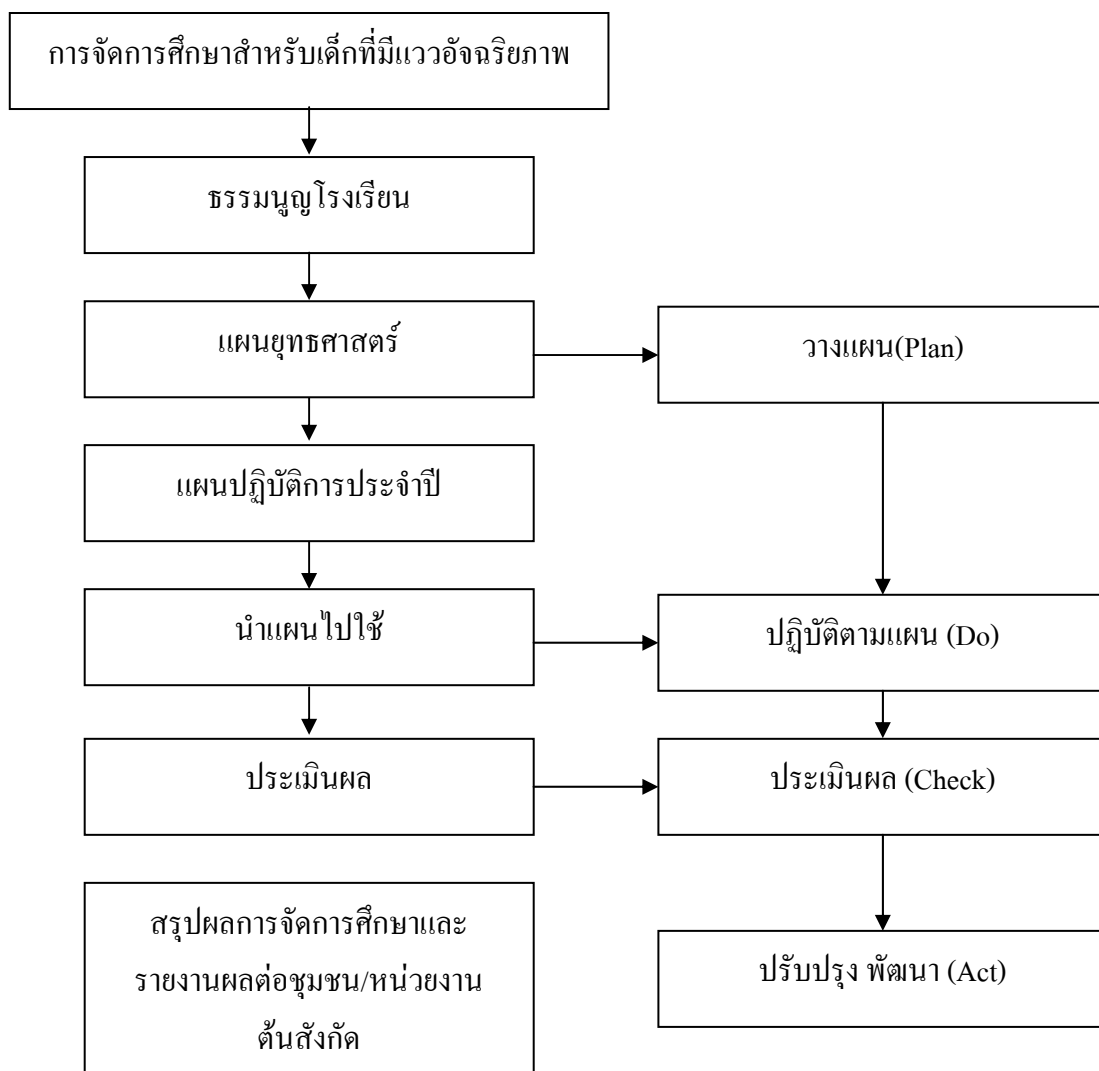
ผู้รับผลผลิตจากโรงเรียน

หน่วยงานอื่นหรือโรงเรียนอื่น ๆ ที่รับนักเรียนเข้าทำงานหรือศึกษาต่อ จะได้คนที่มีคุณภาพเข้าไปอยู่ในหน่วยงานหรือโรงเรียน ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวนักเรียนจะช่วยพัฒนาให้หน่วยงานหรือโรงเรียนมีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

1.10 การนำหลักการไปสู่การปฏิบัติ

การที่โรงเรียนจะนำหลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีแววจนริยภาพไปสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง เครือข่ายการมีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน จะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งระบบ ทั้งการค้นหาแววจนริยภาพ และการพัฒนาอัจฉริยภาพของนักเรียน ได้แก่ หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริมอัจฉริยภาพ และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ ระบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

การนำหลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีแววจนริยภาพไปสู่การปฏิบัติในส่วนของ การค้นหาแววจนริยภาพ โรงเรียนสามารถประยุกต์ใช้กระบวนการตามวงจร Deming ซึ่งกล่าวถึงโดย ประเสริฐ อัครประดมพงศ์ (<http://www.ismed.or.th/SME> เข้าถึง 31 ตุลาคม 2548 Clinician's Black Box of Quality Improvement Tools (<http://www.dartmouth.edu/~ogehome/CQI/PDCA.html> Accessed July 24,2005) และ Paul Arveson (<http://www.balancedscorecard.org/TheDemingCycle/tabid/112/Default.aspx> Accessed January 17, 2007) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การประเมินผล (Check) และการปรับปรุงพัฒนา (Act) แล้วกลับไปสู่การวางแผนใหม่ ซึ่งสามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวงจรDeming กับกระบวนการค้นหาแววจนริยภาพของโรงเรียนได้ ดังภาพ 5

ภาพ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างวงจร Deming กับกระบวนการค้นหาแว้อัจฉริยภาพของนักเรียน

องค์ประกอบของแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

1. ขั้นวางแผน (Plan) การวางแผนเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการวางแผนต้องครอบคลุมทั้งด้านการบริหาร การจัดการเรียนการสอน บุคลากรและการจัดเตรียมงบประมาณ โดยต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1.1 ด้านการบริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร โรงเรียนต้องตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษและพร้อมที่จะให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง โดยดำเนินการดังนี้

1.1.1 จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและเหมาะสม จัดปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ จัดหาสื่อ อุปกรณ์ เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนของนักเรียน รวมทั้งจัดหาเอกสารความรู้ต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ครูและ ผู้เชี่ยวชาญเพื่อการดำเนินการ

1.1.2 กำหนดนโยบายและแนวทางที่ชัดเจน มีการจัดประชุมชี้แจงให้ บุคลากรทุกคนในโรงเรียนให้เห็นความสำคัญต่อการให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาสำหรับ เด็กที่มีแววจนริยภาพกำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง และประสานให้เกิดความเข้าใจ

1.1.3 มอบหมายให้ครูดูแลเด็กที่มีแววจนริยภาพ โดยจัดสรรคาบเวลาให้ ลงตัวในตารางการปฏิบัติงาน พร้อมกับจัดสรรเวลาว่างเพื่อทำกิจกรรมสำหรับเด็กร่วมกับคณะครู ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบด้วยเวลาเพื่อจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก เวลาเพื่อพัฒนาสื่อ เวลาเพื่อขอรับ คำปรึกษา และเวลาเพื่อศึกษาค้นคว้า

1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีแววจนริยภาพ ไม่ควรแยกจากการเรียนการสอนปกติทั้งหมด ควรดำเนินการดังนี้

1.2.1 การปรับโครงสร้างเวลา ควรจัดคาบเวลาเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอน สำหรับเด็กที่มีแววจนริยภาพให้เลือกเรียนตามความสนใจ เต็มศักยภาพรายบุคคล ใน แหล่งเรียนรู้ หรือศูนย์การเรียนรู้และหรือศูนย์พัฒนาศักยภาพผู้เรียน เพื่อเป็นพื้นฐานในการค้นหา แววจนริยภาพของเด็ก

1.2.2 การจัดตารางเรียนในการจัดคาบเวลาเรียนต้องไม่กระทบต่อการเรียน การสอนปกติ โดยอาจใช้คาบสุดท้ายของแต่ละวัน คือ ช่วงเวลา 14.00 – 15.00 น. หรือ 15.00 – 16.00 น. ให้นักเรียนได้เรียนตามโปรแกรมพิเศษ

1.2.3 ด้านบุคลากร บุคลากรนับเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการ การศึกษาสำหรับเด็กที่มีแววจนริยภาพบรรลุความสำเร็จ ดังนั้น โรงเรียนควรพัฒนาบุคลากร เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และมีความพร้อมที่จะดำเนินการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1.2.3.1 ประชุมชี้แจงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มี แววจนริยภาพแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้อง

1.2.3.2 จัดอบรมรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีแววจนริยภาพแก่บุคลากร

1.2.3.3 ให้การนิเทศติดตามแก่บุคลากร โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการ การศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีแววจนริยภาพ

1.2.3.4 เสริมแรงจูงใจแก่บุคลากรอย่างเหมาะสม

1.2.3.5 คัดเลือกครูเพื่อจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีแววจักษุภาพในแต่ละด้าน โดยคำนึงถึงลักษณะของครู ว่าเป็นผู้มีความเข้าใจลักษณะของเด็กและการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีแววจักษุภาพ มีบุคลิกภาพและความรู้ที่เหมาะสมกับการสอนเด็กที่มีแววจักษุภาพ เป็นผู้มีความตั้งใจจริงในการทำงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อดทนและทุ่มเทให้กับการทำงาน

หลังจากที่โรงเรียนคัดเลือกครูได้แล้ว ควรส่งเข้ารับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีแววจักษุภาพ หรืออาจเชิญผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ มาเป็นผู้ให้ความรู้และเป็นที่ปรึกษาแก่ครูในการปฏิบัติงานด้วย ครูผู้สอนเด็กที่มีแววจักษุภาพ แต่ละด้านควรมีการประชุมร่วมกันในทุกสัปดาห์ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และพัฒนาเทคนิคการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.3 ด้านการจัดเตรียมงบประมาณ โรงเรียนควรเตรียมการด้านงบประมาณและจัดสรรงบประมาณประจำปี เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีแววจักษุภาพในด้านการพัฒนาบุคลากร พัฒนาอาคารสถานที่ พัฒนาสื่อและอุปกรณ์หรือแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อให้ได้ผลในเชิงปฏิบัติจริง

2. ขั้นตอนการ (Do) การวางแผนการดำเนินการที่ครอบคลุมทุกด้านนั้น จะส่งผลดีต่อการดำเนินการ เพราะจะช่วยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมองเห็นภาพการทำงานตามแนว ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดสิ้นสุด การดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีแววจักษุภาพ มีขั้นตอน ดังนี้

2.1 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีแววจักษุภาพ โรงเรียนควรกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน จัดประชุมวางแผน ปฏิบัติปฏิบัติงานและมีการนิเทศติดตามงานอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

2.2 ดำเนินการตรวจสอบและค้นหาแววจักษุภาพของเด็ก เด็กที่มีแววจักษุภาพนั้น อาจไม่แสดงความสามารถออกมาจากการทดสอบหรือจากการสังเกตระยะสั้นได้ โรงเรียนจะต้องหารูปแบบและวิธีการให้เด็กได้แสดงความสามารถออกมาให้เห็น ซึ่งมีแนวทาง ดังนี้

2.2.1 การกระตุ้นด้วยสภาพแวดล้อมและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ท้าทาย การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนในห้องเรียนหรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ประกอบกับการจัดกิจกรรมที่ท้าทาย กระตุ้นเร้าให้เด็กได้แสดงความสามารถหรือความสนใจออกมา จะช่วยให้ครูสามารถสังเกตและบันทึกข้อมูลของเด็กแต่ละคนได้เป็นอย่างดี ถือว่าเป็นการตรวจสอบโดยธรรมชาติ

2.2.2 การใช้แบบสำรวจแว เป็นแบบสำรวจที่แต่ละสาขาพัฒนามาจาก ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะบุคลิกภาพของเด็ก เพื่อให้ครูใน โครงการใช้สำรวจลักษณะเด็กที่อาจถูก มองข้าม

2.2.3 การเสนอชื่อจากครู เป็นข้อมูลเบื้องต้นประกอบด้วยข้อมูลอื่น ๆ

2.2.4 การใช้ผลการเรียน คะแนนผลการเรียนใช้เป็นข้อมูลประกอบใน การพัฒนาเบื้องต้นร่วมกับการเสนอชื่อของครู

2.2.5 ผลงานของเด็กหรือการแสดงออกที่โดดเด่น หากเด็กคนใดแสดง ความสามารถเด่นชัดในเรื่องใด ก็อาจไม่ต้องใช้กระบวนการตรวจสอบอื่น ๆ นอกจากการสัมภาษณ์

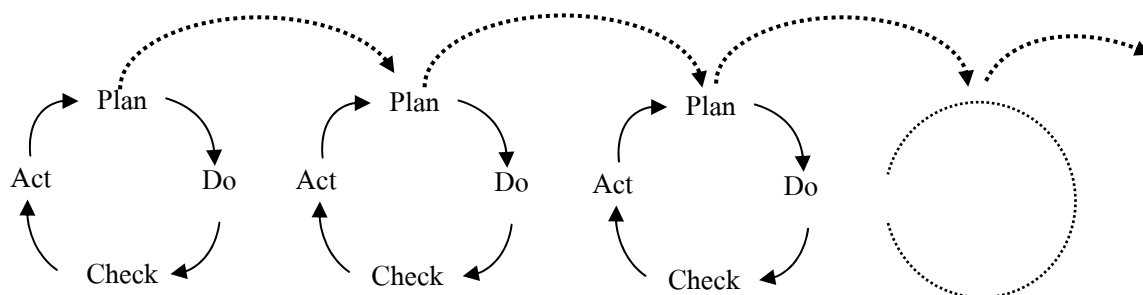
2.2.6 การใช้แบบทดสอบหรือกระบวนการทดสอบเฉพาะสาขา เป็น แบบทดสอบหรือการทดสอบที่ใช้ตรวจสอบศักยภาพเฉพาะทาง เช่น สาขาดนตรี ใช้แบบทดสอบ เกี่ยวกับการแยกรับรู้ทางการได้ยิน การรับรู้เรื่องจังหวะ ความไว ความคมเรื่องการรับรู้ทางเสียง

2.2.7 ผลการตรวจสอบเชิงจิตวิทยา แบบทดสอบที่ใช้มีหลากหลาย เช่น H.T.P. (House – Tree –Person) เป็นแบบทดสอบที่ใช้กับเด็กทุกคน เพื่อตรวจสอบคุณสภาวะทาง จิตวิทยา และพิจารณาเป็นข้อมูลประกอบว่าเด็กคนใดที่มีแวอัจฉริยภาพ แต่อาจถูกปิดกั้นเพราะ กลไกทางจิตวิทยา ก็จะได้รับ การตรวจสอบใหม่เป็นพิเศษ หรือจัดกิจกรรมพิเศษทางจิตวิทยาและ แนะแนวให้

3. ขั้นประเมินผล (Check) ดำเนินการรวบรวมข้อมูลผลการคัดกรองนักเรียนและ วิเคราะห์ข้อมูลแวอัจฉริยภาพ

4. ขั้นปรับปรุงพัฒนา (Act) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลแวอัจฉริยภาพของนักเรียนไป กำหนดกลยุทธ์ แผนงาน โครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาแวอัจฉริยภาพของนักเรียนต่อไป

การคัดกรองอัจฉริยภาพ ดังกล่าวปรากฏเป็นวงจรแห่งความสำเร็จ PDCA หมุนเวียน ไปตามลำดับดังภาพ 6

ภาพ 6 วงจร PDCA พัฒนาอัจฉริยภาพของนักเรียน

สำหรับการพัฒนาอัจฉริยภาพของนักเรียนนั้น โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และนักเรียนร่วมกับผู้ปกครอง และเครือข่ายการมีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน พัฒนาอัจฉริยภาพของนักเรียน ทั้งด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและ ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้และการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ ตามขั้นตอนการทำงานของวงจร PAOR (สถาบันส่งเสริมการวิจัยการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2544: 14) ซึ่ง สุวิมล ว่องวานิช ได้อธิบายขั้นตอน PAOR และวงจรการดำเนินงานนี้ต่อเนื่องดังนี้

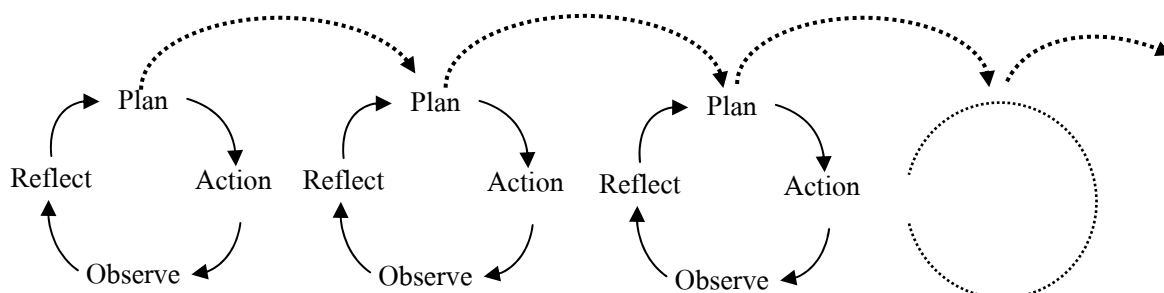
P - Plan การวางแผนหลังจากที่วิเคราะห์และกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข

A - Action การปฏิบัติตามแผนที่กำหนด

O - Observe การสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

R - Reflect การสะท้อนผลหลังจากการปฏิบัติงานให้ผู้มีส่วนร่วมได้ วิพากษ์วิจารณ์

ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข ดังภาพ 7

ภาพ 7 วงจร PAOR พัฒนาอัจฉริยภาพของนักเรียน

1. วางแผน (Plan)

โรงเรียนวางแผนการพัฒนาอัจฉริยภาพ โดยการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน กำหนดกลยุทธ์ แผนงาน โครงการ และกิจกรรมเพื่อพัฒนาอัจฉริยภาพของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2. ปฏิบัติตามแผน (Action)

โรงเรียนดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีแว่อัจฉริยภาพ การจัดกระบวนการ การเรียนการสอนควรใช้หลักการต่อไปนี้

1. จัดหลักสูตรให้ยากกว่าหลักสูตรปกติ
2. จัดให้แตกต่างจากหลักสูตรปกติ

3. ควรฝึกทักษะความคิดระดับสูง (ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ฯลฯ)

4. ใช้กิจกรรมกลุ่ม เพื่อเพิ่มทักษะทางสังคม การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

5. ใช้กิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน ให้ทำโครงการ กิจกรรมเคลื่อนไหว กิจกรรมที่ใช้ประสาทสัมผัสทุกส่วน เพื่อตอบสนองการพัฒนาสมองทุกส่วน และตอบสนองลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลาย

6. ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของนักเรียนและการแสดงออกของนักเรียน และการแสดงออกของนักเรียนยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน แนวทางและหลักการดังกล่าวนี้เป็นส่วนสำคัญในการออกแบบกิจกรรมทุกหลักสูตร

7. มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชาเป็นที่ปรึกษาให้ครูและเด็กอย่างใกล้ชิด

3. การสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน (Observe)

ในการสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานนั้น โรงเรียนดำเนินการได้โดยการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินการปฏิบัติงาน ทั้งในส่วนของ การปฏิบัติงานของครู นักเรียน และสรุปเป็นภาพรวมของโรงเรียน ซึ่งในการดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีแววจนริยภาพให้ เป็นไปตามข้อกำหนดของโรงเรียน จำเป็นต้องมีการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการติดตามตรวจสอบมีแนวทางดำเนินการ โดยกำหนดระเบียบปฏิบัติในการติดตาม ตรวจสอบ กำหนดผู้รับผิดชอบในการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานแต่ละด้าน และสร้าง เครื่องมือในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงพัฒนาต่อไป

ในส่วนของ การประเมินผลการเรียนเด็กที่มีแววจนริยภาพนั้น โรงเรียนควร ประเมินผลตามสภาพจริงโดยใช้วิธีการและเครื่องมือในการประเมินผลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ ข้อมูลครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน นักเรียน ครู ผู้ปกครองและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมิน ซึ่งการประเมินผลสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. การประเมินก่อนเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความพร้อมพื้นฐาน และ ลักษณะเฉพาะของเด็กในด้านต่าง ๆ ที่จะ เป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

2. การประเมินระหว่างเรียน เพื่อติดตามประเมินความก้าวหน้าของเด็กทุกด้าน พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนให้มีการพัฒนาการอย่างเต็มศักยภาพเป็นรายบุคคล

3. การประเมินหลังเรียน เป็นการประมวลภาพพัฒนาการของเด็กทุกด้าน ทั้งด้าน พัฒนาการและผลงานของนักเรียน เพื่อนำไปประกอบการวางแผนการจัด โปรแกรมการพัฒนาเด็ก เป็นรายบุคคลที่สามารถสื่อสาร สร้างความร่วมมือให้กับบุคคลทุกฝ่าย โดยมีผู้ปกครองและทุกฝ่าย

ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้สนับสนุนที่สำคัญ ทั้งนี้ ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการประเมินทั้ง 3 หลักการนั้น เน้นข้อมูลจริงจากการสังเกตการณ์ประพฤติกปฏิบัติในชีวิตประจำวันของเด็ก การทดสอบความสามารถในด้านการคิดและการปฏิบัติงานที่ซับซ้อน สำหรับวิธีการประเมินผล ควรออกแบบเครื่องมือหรือพัฒนาวิธีตรวจสอบความก้าวหน้าเพื่อดูทัศนคติ ความสนใจ และ ศักยภาพที่แท้จริงของเด็ก วิธีการประเมินผลมีหลายวิธีดังนี้

3.1 ประเมินผลโดยการทดสอบความรู้พื้นฐานหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังเช่นที่เคยปฏิบัติมา โดยที่ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเทคนิคการออกข้อสอบและการตัดสินผล

3.2 ประเมินจากแฟ้มสะสมงานหรือแฟ้มพัฒนางาน (Portfolio) ทุกด้านของเด็ก

3.3 ประเมินจากการติดตามกระบวนการทำงานของเด็ก

3.4 ประเมินจากพัฒนาการลักษณะนิสัยของเด็ก

3.5 ประเมินจากข้อสอบมาตรฐานเพื่อวัดแววจนริยภาพของเด็กด้านต่าง

4. การสะท้อนผลหลังจากการปฏิบัติงาน (Reflect) ให้ผู้มีส่วนร่วมวิพากษ์วิจารณ์ ข้อมูลที่ได้จากการติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินงาน นับว่ามีประโยชน์อย่างยิ่งต่อโรงเรียน ผู้บริหารครู และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้รู้จุดดีและจุดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปสู่ การวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีแววจนริยภาพให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพผลมากยิ่งขึ้น

2. เครือข่ายการมีส่วนร่วม

2.1 ความหมายของเครือข่ายการมีส่วนร่วม

2.1.1 ความหมายของเครือข่าย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544: 20) ให้ความหมายของ เครือข่าย ว่าหมายถึง ข่ายของความร่วมมืออย่างเป็นระบบ อันเกิดจากการร่วมตัวกันของบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือสถาบันทางสังคมต่าง ๆ เพื่อการประสานเชื่อมโยง นำไปสู่การเพิ่มพลัง สรรพปัจจัย และการบรรลุผลสำเร็จในเป้าหมายสูงสุดร่วมกัน

ผุสดี ตามไท (อ้างถึงใน ประพันธ์ ช่วงภูศรี จาก <http://www.cdd.moi.go.th-/sep131.html> เข้าถึง 27 กรกฎาคม 2548) ให้ความหมายคำว่า เครือข่าย หมายถึง การประสาน การรวมตัวในลักษณะหลวม ๆ โดยแต่ละองค์กรที่มารวมตัวกัน เป็นเครือข่ายต่างมีอิสระ แต่จะต้อง มีตัวบุคคลที่เป็นคนรับผิดชอบในการติดต่อประสานงานที่ชัดเจน เป็นกลไกการทำงานประสาน กิจกรรมร่วมกันของหลาย ๆ องค์กร ซึ่งจะเพิ่มพลังเคลื่อนไหวในการผลักดันแต่ละเรื่อง ถ้า

เครือข่ายเข้มแข็ง เครือข่ายจะเป็นกลไกการตรวจสอบในเรื่องต่าง ๆ และเป็นตัวเร่งให้เกิดความตื่นตัวในกิจกรรมที่ต้องมีการผลักดันร่วมกัน

นันทิยา หุตานุวัตร และ ฌรงค์ หุตานุวัตร (2546: 16) ให้ความหมายของเครือข่าย ว่าหมายถึง การรวมตัวของกลุ่มที่มีการประสานงานหรือทำงานร่วมกัน มีระยะเวลาานานพอสมควร มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน

อาภรณ์ ภู่วิทยพันธ์ (จาก <http://www.siamhr.com> เข้าถึง 26 กรกฎาคม 2548) กล่าวว่า เครือข่าย หมายถึง การแสวงหาโอกาสเพื่อรู้จัก กับบุคคลใหม่ ๆ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลที่พึงรู้จัก รวมทั้งการรักษาความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องในสายอาชีพหรือแวดวงเดียวกัน

จากการศึกษาความหมายของเครือข่ายข้างต้น สรุปได้ว่า เครือข่าย หมายถึง การรวมตัวกันของบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือสถาบันทางสังคมต่าง ๆ และสร้างความร่วมมือประสานเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ เป็นตัวเร่งให้เกิดความตื่นตัวในกิจกรรมที่ต้องมีการผลักดันร่วมกันนำไปสู่การเพิ่มพลัง สรรพปัจจัย และการบรรลุผลสำเร็จในวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายสูงสุดร่วมกัน

2.1.2 ความหมายของการมีส่วนร่วม

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2545: 7 – 8) กล่าวว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ ท้องถิ่นเป็นรากฐานของประเทศ ดังนั้น หากจะพัฒนาประเทศด้วยการศึกษา จึงจำเป็นต้องพัฒนาท้องถิ่นด้วยการศึกษาเป็นเบื้องต้น ถ้ารัฐมุ่งจัดการศึกษาสนองความต้องการของรัฐมากเกินไปก็จะละเลยท้องถิ่น หรือถ้าท้องถิ่นต้องการจัดการศึกษาสนองความต้องการของท้องถิ่นมากเกินไปจนขาดการตระหนักถึงความต้องการของรัฐ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาวิธีการในการจัดการศึกษาเพื่อสนองตอบความต้องการของแต่ละท้องถิ่นให้ได้และขณะเดียวกันก็ต้องสนองตอบต่อนโยบายและความต้องการของรัฐด้วย

สหพันธ์ เศรษฐกิจ และคณะ (อ้างถึงใน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549: 6) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การมีส่วนร่วมตั้งแต่คิด โครงการ กิจกรรม โดยเริ่มค้นหาปัญหา สาเหตุ วางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการระดมทรัพยากร กำหนดเป้าหมาย สรุปบทเรียน ติดตามประเมินผล รับผลที่เกิดร่วมกัน โดยทั้งนี้ต้องตั้งอยู่ในความเป็นธรรม

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549: 6) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาว่าเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน เป็นกระบวนการ

เรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่าย นับตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การดำเนินการและการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผล เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

กึ่งแก้ว วาณิชกุล (2549: 14) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษามีส่วนร่วมในการคิด/ร่วมทำ ร่วมให้และใช้ข้อมูลเพื่อการกำหนดเป้าหมายจัดทำแผนพัฒนา ตรวจสอบ ประเมินผล และปรับปรุงสถานศึกษา

องค์การสหประชาชาติ (อ้างถึงใน สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. 2550: 16) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมถึง การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ การมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการปฏิบัติตามโครงการ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตลอดกระบวนการพัฒนา

จากแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมข้างต้น สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานต่าง ๆ ของหน่วยงาน สถานศึกษา หรือองค์กรภาครัฐและเอกชนร่วมกันวางแผน ร่วมกันทำ ร่วมกันประเมิน ร่วมกันกำกับ ติดตามและประเมินผล ร่วมกันรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นและดำเนินการปรับปรุง แก้ไข พัฒนาร่วมกัน

ดังนั้น เครื่องข่ายการมีส่วนร่วม จึงหมายถึง การรวมตัวกันของบุคคล กลุ่มองค์กร หน่วยงาน สถานศึกษา หรือสถาบันทางสังคมต่าง ๆ สร้างความร่วมมือ ประสานเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ โดยร่วมกันวางแผน ร่วมกันทำ ร่วมกันประเมิน ร่วมกันกำกับ ติดตามและประเมินผล ร่วมกันรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นและดำเนินการปรับปรุง แก้ไข พัฒนาร่วมกัน อันเป็นตัวเร่งให้เกิดความตื่นตัวในกิจกรรมที่ต้องมีการผลัดกันร่วมกันนำไปสู่การเพิ่มพลังสรรพปัจจัยและการบรรลุผลสำเร็จในวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายสูงสุดร่วมกัน

2.2 ความสำคัญของเครือข่ายการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมมีมาแต่โบราณ การเข้าร่วมในกิจกรรม อาจทำให้ระยะสั้นระยะยาวต่อเนื่อง อาจกระทำในกรอบนโยบายที่กำหนด หรือทำตามความจำเป็นของผู้เข้าร่วมในชุมชน การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบาย การพัฒนาที่กำหนดไว้ การร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ และขั้นสุดท้ายร่วมกันควบคุมติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการที่ได้ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาล ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) ม.ป.ป.: 1 – 7, 16, 25 และ 34) มีเจตนารมณ์และแนวทางที่จะให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งปรากฏในหลายมาตรา ได้แก่ หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 8 การจัดการศึกษา ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น นอกจากนี้ในหมวดที่ 4 แนวการจัดการศึกษามาตรา 29 ได้กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา มาตรา 39 ให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง และมาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ และ/หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา และหมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณการเงินและทรัพย์สินทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชนองค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา ดังนี้

1. ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม

2. ให้นักคณ ครอบครัว ชุมชน องคักรชุมชน องคักรปกครองส่วนตองถิ่น เอกชน องคักรเอกชน องคักรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสงคณอื่น ระดม ทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผูัจัดและมีส่วนรวมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพยัสินและ ทรัพยากรอื่นใหัแก่สถานศึกษา และมีส่วนรวมรับภาระค้ใชัจ้ายทางการศึกษาตามความเหมาะสม และความจ้าเป็น เพื่อใหัสอดคล้องกับเจตนารมณัแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดั่งกล้าว กระทรวงศึกษาธิการจึงกระจายอ้านาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยั้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องคักรปกครองส่วนตองถิ่น และใหัชุมชนมีบทบาท และ ส่วนรวมในการบริหารจัดการ โดยมุ่งกระจายอ้านาจการตัดสินใจไปใหัผูัที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก ไดัแก่ ผูับริหารโรงเรียน ครู ผูัปกครอง และชุมชนใหัมากที่สุด ใหัไดัมีส่วนรวมตัดสินใจในการจัด การศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของผูัรับบริการ แนวคิดดั่งกล้าว ตรงกับแนวคิดใน การบริหารโดยใชัโรงเรียนเป็นฐาน(School – based Management : SBM) ซึ่ง อุทัย บุญประเสริฐ (2545: 2) กล้าวว้า การบริหารโดยใชัโรงเรียนเป็นฐาน ใหัโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการบริหาร การจัดการ โรงเรียนโดยตรง เป็นแนวคิดที่มุ่งใหัสถานศึกษามีอิสระและมีความคล้องตัวใน การบริหารงานด้านวิชาการ ด้านการเงิน ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป เปิด โอกาสใหัชุมชนมีส่วนรวมในการตัดสินใจ และใหัมีการบริหารในรูปคณะกรรมการโรงเรียน โดย มีความเชื่อกว้าการตัดสินใจที่ดีที่สุดเกิดจากการตัดสินใจของคณะบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดและมีส่วน เกี่ยวข้องกับนักเรียนมากที่สุด

ตามเจตนารมณัแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดั่งกล้าวข้างดั้น (วิจิตร ศรีสอ้าน อ้างถึงใน ศักดิ์จิต มาศจิตต์. 2548: 3) กำหนดใหัด้านเนินการปฏิรูปการศึกษาไทย ทั้งระบบและครบกระบวนการ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการเรียนรู้ การบริหาร และการจัด การศึกษาทุกระดับและ ทุกประเภท ใหัเกิด “นวัตกรรมทางการศึกษา” สำคัญ สามประการคือ การบริหารโดยคณะบุคคล การจัดใหัมีเขตพื้นที่การศึกษา และการบริหารโดยใชัโรงเรียนเป็นฐาน เพื่อรองรับการกระจายอ้านาจการจัดการศึกษา สอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 20-21) ซึ่งไดักำหนด โครงสร้างและระบบการบริหารการศึกษาใหม่ โดยเฉพาะมาตรา 35 กำหนดว้า สถานศึกษา ที่จัด การศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34 (2) เฉพาะที่เป็นโรงเรียน มีฐานะเป็นนิตินบุคคล สารบัญญัติ ดั่งกล้าว สะท้อนใหัเห็นถึงความสำคัญของ สถานศึกษาในฐานะหน้วยงานที่จัดการศึกษาใหักับ ผูัเรียนโดยตรง นับเป็นความก้าวหน้าอีกมิติหน้ิงของการปฏิรูปการศึกษาไทย (รุ่ง แก้วแดง. 2546: 14) สำหรับการปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา ถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการศึกษา ซึ่งมิจุดมุ่งหมาย คือ ใหัเกิดเอกภาพด้านนโยบายทุกระดับการศึกษา ตลอดจนความสอดคล้องใน

การดำเนินนโยบายระหว่างระดับการศึกษาให้เกิดการแบ่งภารกิจให้ชัดเจนระหว่างส่วนกลางที่ควรทำหน้าที่หลักด้านการกำหนดนโยบาย คุณภาพ มาตรฐานและการจัดสรรทรัพยากร การกำกับ การติดตามประเมินผล สำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาหรือสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ให้ทำหน้าที่บริหารและจัดการ โดยมุ่งหมายให้เกิดการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น ให้มากยิ่งขึ้น ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามาร่วมรับผิดชอบมากขึ้นตามลำดับ ตามความพร้อมของแต่ละท้องถิ่น โดยมุ่งหมายให้เกิดประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและ เกิดผลดีต่อการกระจายโอกาสทางการศึกษา

เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ และแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าว แล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้นำหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management : SBM) 5 ประการ มาใช้ในการบริหารและการจัดการศึกษา ได้แก่ หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) หลักการ คืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People) หลักการบริหารตนเอง (Self-Management) และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) โดยเฉพาะในการพัฒนา อัจฉริยภาพของนักเรียนโดยใช้กลยุทธ์เครือข่ายการมีส่วนร่วมนั้น ผู้วิจัยใช้หลักการมีส่วนร่วม มากกว่าหลักการอื่นโดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจและร่วมจัดการศึกษาทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า ตัวแทน นักเรียน เครือข่ายการมีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การที่บุคคล องค์กร หรือ หน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จะเกิดความรู้สึกรับ เป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น ยิ่งกว่านั้นการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการมี ส่วนร่วมภายนอกโรงเรียนยังส่งผลถึงการเพิ่มศักยภาพในการบริหารและการจัดการศึกษาของ โรงเรียนให้มีคุณภาพที่สูงขึ้น

2.3 กระบวนการมีส่วนร่วม

กรมสามัญศึกษา ได้สรุปขั้นตอนของการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมคิดริเริ่ม และตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมวางแผน
3. การมีส่วนร่วมดำเนินการ
4. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล
5. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) (2550: 16 – 17) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย การริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการ และตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากร การบริหาร การประสานความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากร การบริหารการประสานความร่วมมือ
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)
5. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการจัดการศึกษาของโรงเรียน

มาณี ไชยธีรานุกัศศิริ (2549: 1) กำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยใช้หลักการ 5 ร ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมทุน และร่วมรับผิดชอบ

นอกจากนั้น ได้มีแนวคิดในการใช้วงจร PDCA (ประเสริฐ อัครประถมพงศ์. 2548: 1; Clinician's Black Box of Quality Improvement Tools 2005: 1; และ Arveson, Paul 2007: 1) ซึ่งเป็นวงจรที่นำมาซึ่งความสำเร็จของการปฏิบัติงานและเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายทั่วโลกทั้งการปฏิบัติงานโดยทั่วไปรวมทั้งการดำเนินการต่าง ๆ แบบมีส่วนร่วมด้วย วงจร PDCA ประกอบด้วยคำศัพท์ภาษาอังกฤษ 4 คำ คือ P : Plan (วางแผน) D : Do (ปฏิบัติตามแผน) C : Check (ตรวจสอบ) A : Act (ดำเนินการให้เหมาะสม) โดยปกติแล้วเราสามารถใช่วงจร PDCA ใน 2 ลักษณะ คือ

1. ทุกครั้งที่เริ่มต้นทำกิจกรรมอะไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการเรียนหรือการทำงาน PDCA จะช่วยให้กิจกรรมมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการตั้งเป้าหมายด้วยการวางแผน (P) และนำไปสู่การปฏิบัติ (D) หลังจากนั้นจึงต่อด้วยการตรวจสอบหรือประเมินผลการปฏิบัติตามแผน (C) ว่าผลที่ได้นั้นเป็นไปตามที่คิดไว้มากน้อยแค่ไหน และท้ายที่สุด นำผลที่ได้จากการประเมินไปดำเนินการต่อตามความเหมาะสม (A) หากผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามที่วางแผนไว้ ก็ให้จัดทำมาตรฐานวิธีการดำเนินการนั้น เพื่อกิจกรรมในลักษณะเดียวกันต่อไป แต่หากผลที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามแผน เราอาจจำเป็นต้องคิดปรับเปลี่ยนบางสิ่งบางอย่างซึ่งอาจเป็นการเปลี่ยนเป้าหมาย เปลี่ยนแผน หรือเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติก็ได้
2. เมื่อต้องการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเริ่มจากการระบุปัญหาและคิดค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยการกำหนดเป็นแผน (P) และลงมือแก้ปัญหตามแนวทางนั้น ๆ (D) ซึ่งในความเป็นจริงปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ อาจจะได้รับการแก้ไขเยียวยาได้สำเร็จหรือไม่สำเร็จก็ได้

จึงจำเป็นต้องตรวจสอบผลลัพธ์และประเมินวิธีการแก้ปัญหาที่ได้เลือกไว้ (C) และทำที่สุดเมื่อได้ผ่านการตรวจสอบและประเมินผลแล้ว หากวิธีการแก้ปัญหานั้น ๆ เป็นวิธีที่ถูกต้อง ให้นำวิธีนั้นใช้กับปัญหาในลักษณะเดียวกันในอนาคตต่อไป แต่หากวิธีการแก้ปัญหานั้นไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ ให้ลองหาทางคิดวิธีการใหม่หรือเริ่มต้นระบุปัญหาใหม่ (A)

2.4 ประโยชน์ของเครือข่ายการมีส่วนร่วม

อุทัย บุญประเสริฐ (2545: 49 – 51) ได้สรุปแนวคิดเห็นของนักวิชาการชาวต่างประเทศ ที่นำหลักการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้ ว่ามีประโยชน์ดังนี้

1. เป็นการระดมผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์มาร่วมกันจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้ครู เจ้าหน้าที่ และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของโรงเรียน
2. เป็นการระดมผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์มาร่วมกันจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้ครู เจ้าหน้าที่ และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของโรงเรียน
3. ขวัญและกำลังใจของครูดีขึ้น
4. เป็นการระดมทรัพยากรด้านการเงินและด้านวิชาการ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน
5. สร้างและสนับสนุนให้เกิดผู้นำทางการศึกษาใหม่ ๆ ในทุกระดับ
6. เพิ่มปริมาณและคุณภาพการติดต่อสื่อสาร
7. สร้างความยืดหยุ่นในการทำงาน ทำให้เกิดการริเริ่มการมีโครงการใหม่ ๆ ที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น
8. การที่ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ เกิดแนวทางการใช้งบประมาณโดยประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด
9. เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในโรงเรียนได้เสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงการศึกษา
10. ชุมชนมีส่วนร่วมและมีสิทธิในการบริหารและจัดการศึกษาของโรงเรียน
11. การบริหารและการตัดสินใจด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้
12. ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาหลักสูตรในการพัฒนาการเรียนการสอนและโครงการใหม่ ๆ ทางการศึกษาของโรงเรียน

อนันตชัย อุทัยพัฒนาชีพ (อ้างถึงใน ไพโรจน์ มินสาคร. 2550: 52) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่ามีประโยชน์ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทำให้เกิดความคิดได้มากกว่า เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ระดมความคิด และอภิปรายร่วมกัน

2. การมีส่วนร่วมในการบริหารมีผลในเชิงจิตวิทยา
3. การเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
4. ผู้ร่วมงานจะมีโอกาสได้ใช้ความสามารถ และทักษะในการทำงานร่วมกันเกิดความมีน้ำใจและความจงรักภักดีต่อองค์กรมากขึ้น

สุธรรม ภูมรินทร์ (2548: 21) กล่าวถึงประโยชน์ของการเข้ามีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษาจะเป็นไปด้วยดี ถ้าผู้เข้ามีส่วนร่วมเห็นประโยชน์ของการเข้ามีส่วนร่วมผู้บริหารสถานศึกษาต้องแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่ประชาชน ชุมชนท้องถิ่น จะได้รับจากการเข้าร่วมจัดการศึกษาดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชาวบ้านเองนั้น ชาวบ้านในฐานะเจ้าของการศึกษาจะทราบว่าเขาและบุตรหลานต้องการอะไรจากการศึกษาและไม่ต้องการอะไรในระบบที่เป็นอยู่ แล้วความต้องการเหล่านี้เกิดจากการต้องสัมผัสสภาพข้อเท็จจริงในการทำงานและการดำรงชีวิตทั่วไป

2) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการศึกษาจะก่อให้เกิดความรู้สึก การมีอำนาจและการได้มีส่วนร่วมในชุมชนจะนำไปสู่ความรับผิดชอบ และเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการพัฒนาประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน

3) การมีส่วนร่วมทำให้มีโอกาสดำเนินการด้านการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการควบคุมการดำเนินงานของระบบราชการให้รอบคอบสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

4) การมีส่วนร่วมทางการศึกษาเปิดโอกาสให้ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมากขึ้นเพราะเมื่อการปกครองท้องถิ่นพัฒนาถึงระดับหนึ่งแล้ว ชาวบ้านจะรู้ว่าเขาเองไม่ได้เป็นเพียงผู้พลอยได้รับประโยชน์จากการศึกษาเท่านั้น เขาจะต้องเป็นผู้ให้ด้วย

2.5 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการมีส่วนร่วม

ได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากเอกสารทางวิชาการของอุทัย บุญประเสริฐ(2542: ข – ง และ 2545: 47 – 49) และศิริพงษ์ เสาภายน(2550: 56 - 57) สรุปได้ดังนี้

1. ทฤษฎี X และทฤษฎี Y

McGregor ได้เสนอแนะให้เห็นข้อขัดแย้งของบุคคลในองค์กรที่ส่งผลต่อการบริหารแนวคิดนี้มุ่งจะนำมาใช้ให้เป็นมุมมองในการควบคุมบุคลากรในการปฏิบัติงานพร้อม ๆ กับพิจารณาในแง่โครงสร้างองค์กร McGregor ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับลักษณะคนไว้ดังนี้

ผู้บริหารที่มองว่าคนเป็นไปตามทฤษฎี X จะมีความคิดว่า

- โดยเฉลี่ยแล้วคนไม่ชอบทำงาน และจะพยายามหลีกเลี่ยงงาน
- เมื่อคนไม่ชอบทำงาน เขาจะต้องได้รับการขู่บังคับ ควบคุม ชี้นำ และบีบบังคับ
- โดยทั่วไปคนชอบให้ชี้นำและต้องมีคนคอยควบคุม
- ผู้บริหารที่มองว่าคนเป็นไปตามทฤษฎี Y จะมีความคิดว่า
- ธรรมชาติของงาน คือ การทำงานควบคู่กับการพักผ่อน
- การยอมรับการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ทำให้เกิดผล คือ ความสำเร็จของงาน
- ภายใต้อาณัติที่เหมาะสม คนจะยอมรับและมีความรับผิดชอบ

จากแนวคิดของ McGregor จะเห็นว่า ทฤษฎี X ไม่เหมาะสมกับองค์กรที่มีความเป็นประชาธิปไตยหรือการมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพราะมีความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับความต้องการเพิ่มเติมในการทำงานของแต่ละบุคคล McGregor จึงให้ความสนใจกับทฤษฎี Y ที่พฤติกรรมของบุคคลสอดคล้องกับองค์กรแบบใหญ่มากกว่า

ในส่วนของทฤษฎี Y นั้น เน้นที่โครงสร้างขององค์กรมากจนมีข้อโต้แย้งกับปรัชญาการบริหารจนทำให้ต้องพิจารณาโครงสร้างขององค์กรกันใหม่ ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมงานให้ดีขึ้นจำเป็นต้องเข้ามาแทนที่การกำหนดงานหรือแผนพิเศษ ขนาดของการควบคุมควรกว้างมากกว่าแคบเพื่อให้อิสระและโอกาสแก่บุคคลที่จะพัฒนางานและเป็นไปตามความต้องการ การเน้นย้ำลำดับชั้นการบริหารควรยกเลิกและให้การกระจายอำนาจและมอบหมายการตัดสินใจ อำนาจที่เป็นทางการและใช้เหตุผลอาจทำได้โดยการให้แนวทางการเพิ่มความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นต้น

2. เอกัตบุคคล/องค์กร

Chris Argyris กล่าวว่าระบบราชการซึ่งเข้มงวดขาดความสัมพันธ์ส่วนตัว ทำให้คนไม่สามารถแสดงสมรรถภาพของตนออกมาได้อย่างเต็มที่ ความเจริญของงานและพัฒนาการของบุคลิกภาพ และการอุทิศตนให้แก่องค์กรนั้น มักจะไม่ค่อยสอดคล้องกับความต้องการของบุคคล Argyris ศึกษาโดยวิเคราะห์คุณสมบัติเบื้องต้นของวุฒิภาวะของบุคคลและองค์กรรูปนัย พบว่ามีความไม่สอดคล้องกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งและความเครียดในกลุ่มผู้ปฏิบัติหน้าที่ โดยเสนอว่าบุคลิกภาพของคนจะเริ่มพัฒนาจากไม่มีวุฒิภาวะจนถึงมีวุฒิภาวะต่อเนื่องกันไป จากความไร้เดียงสาของเด็กทารกจนกระทั่งมีวุฒิภาวะในวัยผู้ใหญ่พัฒนาการเช่นนี้เป็นพัฒนาการทางจิตวิทยา มากกว่าจะเป็นพัฒนาการทางด้านร่างกาย

จากแนวคิดของ Argyris เกี่ยวกับความต่อเนื่องทางวุฒิภาวะของเอกัตบุคคลที่มีความต้องการปฏิบัติต่อกิจกรรมมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น ความต้องการเป็นอิสระ การปฏิบัติ

ด้วยวิธีการหลากหลาย ความสนใจการรับรู้ ตำแหน่งหน้าที่เมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อน รวมทั้งความตระหนักในการควบคุมตนเอง สิ่งเหล่านี้จะมีระดับความต้องการมากขึ้นเรื่อย ๆ ต่อเนื่องกันไป Argyris เชื่อว่า ครูและบุคลากรอื่น ๆ ต้องการได้รับเช่นเดียวกับบุคคลที่มีวุฒิภาวะสูง แต่องค์กรที่เป็นระบบราชการปัจจุบันมักจะกระทำกับบุคคลอื่น ๆ คล้ายกับว่าเขายังไม่มีความรู้วุฒิภาวะสูง ครูและบุคลากรอื่นจึงตอบสนองด้วยการแสดงความก้าวร้าวหรือความเฉื่อยชา ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องแสดงท่าทีรับฟังความเห็นมากขึ้น จึงนำไปสู่ความสำเร็จในการทำให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน จุดนี้เองที่เป็นเบื้องหลังความสำเร็จทั้งของบุคคลและองค์กร

การจะทำให้โครงสร้างโดยใช้ระบบราชการขององค์กร ประสบความสำเร็จ ควรจะลดความเข้มงวด กฎเกณฑ์หรือการดำเนินการต่าง ๆ ลง ลดการแบ่งชั้นของงานลงบ้าง มอบอำนาจเพิ่มขึ้น ให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และให้โครงสร้างขององค์กรมีความคล่องตัวมากขึ้น Argyris เชื่อว่าโครงสร้างที่ให้บุคคลในองค์กรมีส่วนร่วมนั้น จะมีผลต่อความเจริญและการพัฒนาบุคลิกภาพ นอกจากนั้นยังช่วยลดความขัดแย้งระหว่างเอกัตบุคคลและองค์กรลงได้

3. องค์กรที่ใช้ระบบ 4 (System 4 Organization)

Rensis Likert เสนอรูปแบบขององค์กรโดยพยายามตัดระบบราชการออกไป คล้ายกับ McGregor และ Argyris แต่ทฤษฎีของ Likert เป็นการเสนอรายละเอียดของประสิทธิภาพขององค์กรที่มีความชัดเจนและสมบูรณ์มากกว่า Likert เสนอส่วนประกอบ 3 ส่วนที่อยู่ภายใต้ 4 ระบบ โดยอาศัยผลจากการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ระบบที่ 1 ที่เริ่มคิดในตอนแรกเป็นการดำเนินการตามระบบราชการ หรือ โครงสร้างองค์กรแบบดั้งเดิม ซึ่งจำกัดความเป็นผู้นำ แรงจูงใจมาจาก ความกลัวและสถานภาพของผู้ใต้บังคับบัญชา การติดต่อสื่อสารใช้แบบทางเดียว การตัดสินใจมาจากส่วนกลาง การให้คำปรึกษาเป็นลักษณะการสั่งการ ไม่มีการจัดทีมงานให้ความร่วมมือกัน และเป้าหมายการบริหารอยู่ในระดับต่ำ ส่วนระบบ 2 จะพัฒนามาจากระบบ 1 และระบบ 3 มีการกำหนดการมีส่วนร่วมน้อยกว่าระบบ 4 สำหรับระบบ 4 ขององค์กรนั้น Likert เรียกระบบนี้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมของกลุ่มซึ่งมีการใช้ทีมงานมากขึ้น ผู้บริหารระดับสูงให้ความไว้วางใจและเชื่อมั่นมากขึ้น การติดต่อสื่อสารสามารถทำได้ทุกทิศทาง การตัดสินใจดำเนินการโดยผ่านองค์กรมีการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในทีมงาน

4. หลักการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management : SBM)

หลักการสำคัญของการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมี 5 ประการ คือ

4.1 หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจ จัดการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่า โรงเรียน

เป็นฐานสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของนักเรียน โรงเรียนจะเป็นฐานของการกระจายอำนาจ และการเปลี่ยนแปลง ซึ่งหัวใจของการดำเนินการเพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพก็คือการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา และบุคลากรในโรงเรียน ร่วมกันดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน กระจายไปสู่ผู้ปฏิบัติในรูปของคณะกรรมการหรือทีมงานอย่างทั่วถึง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่กำกับสนับสนุนและส่งเสริมผู้บริหารโรงเรียนซึ่งเป็นกรรมการและเลขานุการ ให้ผู้ตัดสินใจสั่งการอย่างมีเหตุมีผล เกิดจากการมีส่วนร่วมตามความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาจะทำให้เกิดความอิสระและคล่องตัวในการบริหารจัดการตนเอง มีความรับผิดชอบ รู้จักพึ่งตนเองและช่วยเหลือตนเองได้ สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนได้อย่างทันที่ และเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน ทำให้โรงเรียนมีความเข้มแข็ง

4.2 หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจและร่วมจัดการศึกษา ทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทำให้เกิดความรู้สึก เป็นเจ้าของและจะร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น

4.3 หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน(Return Power to People)ในอดีตการจัดการศึกษาจะทำกันหลากหลาย โดยครอบครัวและชุมชนบางแห่งให้วัดหรือองค์กรในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ ต่อมามีการรวบรวมการจัดการศึกษาให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและมาตรฐานทางการศึกษา เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาในส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัด เกิดความล่าช้าและไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างแท้จริง จึงมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาเองอีกครั้ง

4.4 หลักการบริหารตนเอง(Self-Management) ในระบบการศึกษาทั่วไปมักจะกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติตามนโยบายจากส่วนกลาง โรงเรียนไม่มีอำนาจอย่างแท้จริง สำหรับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการทำงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายของส่วนรวม แต่มีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นทำได้หลายวิธีการที่ส่วนกลางทำหน้าที่เพียงกำหนดนโยบายและเป้าหมายแล้วปล่อยให้โรงเรียนมีระบบการบริหารด้วยตนเองโดยให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบในการดำเนินงาน ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายแนวทางด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน แล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของ

โรงเรียน ผลที่ได้น่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมที่ทุกอย่างถูกกำหนดมาจากส่วนกลางไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

4.5 หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มืองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามข้อกำหนดและนโยบายของชาติ

5. การมีส่วนร่วมแบบจริงจัง

Lawler ได้เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่เป็นการมีส่วนร่วมในแบบที่จริงจังว่าเป็นการทำให้สมาชิกทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการกำหนดภารกิจในการปฏิบัติงาน ในการแก้ปัญหา และการสร้างความสำเร็จให้แก่องค์กรซึ่งต้องอาศัยการกระจาย (Decentralization) สิ่งต่อไปนี้อยู่ระดับล่างอย่างทั่วถึงทั้งองค์กร คือ

1. สารสนเทศ (Information) ซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารที่ทำให้พนักงานซึ่งมีส่วนร่วมและมีอำนาจในการตัดสินใจ ได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมองค์กร กลยุทธ์ ระบบงานระดับ และชนิดของผลงานที่ต้องการ

2. ความรู้และทักษะ (Knowledge and Skills) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประสิทธิผลของงานและความสำเร็จขององค์กร เป็นความรู้และทักษะในการบริหารและความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงาน

3. อำนาจ (Power) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานและการประเมินผลงาน

4. รางวัล (Rewards) เป็นสิ่งซึ่งช่วยสร้างแรงจูงใจแก่พนักงานที่ช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จ โดยการให้รางวัลนั้นขึ้นอยู่กับผลการปฏิบัติงานและความสำเร็จขององค์กร

การมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เป็นวิธีการที่ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจและเป็นแนวทางในการกระจายอำนาจหน้าที่ในองค์กร เป็นส่วนของการปรับโครงสร้างองค์กร (Restructure) และปรับกระบวนการสู่ระดับล่างตลอดทั่วทั้งองค์กร เมื่อเกิดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในโรงเรียนการทำงานที่เป็นไปตามความต้องการ (Needs) ของโรงเรียน โดยมีสมาชิกของโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการที่มาจากผู้บริหาร ตัวแทนครูตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนนักเรียน ฯลฯ มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการตัดสินใจ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการแก้ปัญหาและจัดกิจกรรมทางการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิผล และเพื่อการพัฒนาของโรงเรียนเอง ซึ่งจะตรงกันข้ามกับแนวคิดในการบริหารแบบเดิมที่มีการควบคุมมาจากภายนอก (External Control Management) ซึ่งเป็นลักษณะการบริหารที่โรงเรียนจะถูกควบคุมโดยหน่วยงานจากส่วนกลางนโยบาย

การบริหารก็มักจะไม่ตรงกับความต้องการหรือธรรมชาติของโรงเรียน อีกทั้งสมาชิกที่อยู่ในโรงเรียนก็ไม่มีบทบาทสำคัญหรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารงาน

2.6 เครือข่ายการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอัจฉริยภาพของนักเรียนโรงเรียนอำมาตย์พานิชนุกูล

ในการบริหารและการจัดการศึกษาโรงเรียนอำมาตย์พานิชนุกูล รวมทั้งการพัฒนาอัจฉริยภาพของนักเรียน ผู้วิจัยใช้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยกำหนดกลยุทธ์เครือข่ายการมีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ดังนี้

1. เครือข่ายการมีส่วนร่วมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการสมาคมศิษย์เก่า คณะกรรมการสมาคมผู้ปกครองและครู คณะกรรมการนักเรียน และเครือข่ายผู้ปกครอง

1.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนอำมาตย์พานิชนุกูล จำนวน 15 คน ดังนี้

1.1.1 ประธานกรรมการ (มาจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ) จำนวน 1 คน

1.1.2 กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 1 คน

1.1.3 กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวน 1 คน

1.1.4 กรรมการที่เป็นผู้แทนชุมชน จำนวน 1 คน

1.1.5 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน

1.1.6 กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน

1.1.7 กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ จำนวน 2 คน

1.1.8 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน

1.1.9 ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนอำมาตย์พานิชนุกูล กรรมการและเลขานุการ จำนวน 1 คน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2543 มีดังนี้

1. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษา

2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

4. กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนงานของสถานศึกษา

5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน

6. พิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการด้านงบประมาณ ด้านการบริหาร งานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

8. ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชาติ

9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน

11. แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรืออนุกรรมการเพื่อกำหนดดำเนินงานตามระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร

12. ปฏิบัติการอื่นที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด

1.2 คณะกรรมการบริหารโรงเรียนอำนวยการพานิชกุล ตามระเบียบโรงเรียนอำนวยการพานิชกุล ว่าด้วยการบริหารราชการ โรงเรียนอำนวยการพานิชกุล พ.ศ. 2547 ประกอบด้วย

1.2.1 ผู้อำนวยการโรงเรียนอำนวยการพานิชกุล เป็นประธานกรรมการ

1.2.2 รองผู้อำนวยการโรงเรียนอำนวยการพานิชกุล จำนวน 4 คน เป็นกรรมการ

1.2.3 ตัวแทนหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจำนวน 5 คน

เป็นกรรมการ

1.2.4 ผู้แทนลูกจ้างประจำ จำนวน 1 คน เป็นกรรมการ

1.2.5 ผู้แทนลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 1 คน เป็นกรรมการ

1.2.6 ประธานคณะกรรมการนักเรียน เป็นกรรมการ

1.2.7 กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการนักเรียน เป็นกรรมการ

1.2.8 รองผู้อำนวยการโรงเรียนอำนวยการพานิชกุลรับผิดชอบงานในกลุ่มงานบริหารทั่วไป เป็นกรรมการและเลขานุการ

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารโรงเรียนอมาตย์พานิชนุกูลมีดังนี้

1. เป็นที่ปรึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษาให้กับผู้อำนวยการโรงเรียน ทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานการเงินและงบประมาณ และการบริหารทั่วไป

2. ดำเนินวางแผนการบริหารและการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันปฏิบัติตามแผน ร่วมกันติดตามประเมินผล และร่วมกันปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาโดยเน้นผลประโยชน์สูงสุดเกิดกับนักเรียนโรงเรียนอมาตย์พานิชนุกูลทุกคน คณะครู และบุคลากรในโรงเรียน ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียน

1.3 สมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนอมาตย์พานิชนุกูล

สมาคมศิษย์เก่าอมาตย์พานิชนุกูล ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2482 นับว่าได้ก่อตั้งมาเป็นเวลาอันยาวนาน และทำคุณประโยชน์ให้กับโรงเรียนเป็นอย่างมากาย คณะกรรมการสมาคมศิษย์เก่าอมาตย์พานิชนุกูล ตามข้อบังคับสมาคมศิษย์เก่าอมาตย์พานิชนุกูล มีจำนวน 29 คน ประกอบด้วยนายกสมาคมศิษย์เก่าอมาตย์พานิชนุกูล จำนวน 1 คน อุปนายก จำนวน 2 คน เลขานุการ จำนวน 1 คน ผู้ช่วยเลขานุการ จำนวน 2 คน เภรัณยูิก จำนวน 1 คน ผู้ช่วย เภรัณยูิก จำนวน 1 คน ประชาสัมพันธ์จำนวน 1 คน ผู้ช่วยประชาสัมพันธ์ จำนวน 4 คน ปฏิคม จำนวน 1 คน นายทะเบียน จำนวน 1 คน ผู้ช่วยนายทะเบียน จำนวน 1 คน กิจกรรมพิเศษ จำนวน 1 คน ผู้ช่วยกิจกรรมพิเศษ จำนวน 2 คน ผู้ประสานงาน จำนวน 8 คน พัฒนาองค์กร จำนวน 1 คน ผู้ช่วยพัฒนาองค์กร จำนวน 1 คน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสมาคมศิษย์เก่า

1. เพื่อผดุงความสามัคคีธรรม แลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นระหว่างสมาชิก

2. เพื่อบำรุงการส่งเสริมการศึกษา การกุศลสาธารณประโยชน์และกีฬา

3. สนับสนุนและส่งเสริมความก้าวหน้าของโรงเรียนอมาตย์พานิชนุกูลจังหวัด กระบี่ และโรงเรียนในจังหวัดกระบี่

4. ช่วยเหลือสมาชิกในกรณีต่าง ๆ ตามสมควรแก่กรณี

1.4 สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนอมาตย์พานิชนุกูล

ข้อบังคับสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนอมาตย์พานิชนุกูล กำหนดให้มี คณะกรรมการสมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนอมาตย์พานิชนุกูล ประกอบด้วย นายกสมาคม อุปนายก เลขานุการ เภรัณยูิก ปฏิคม นายทะเบียน ประชาสัมพันธ์ และกรรมการตำแหน่งอื่น ๆ

ตามความเหมาะสม ซึ่งคณะกรรมการเห็นสมควรกำหนดให้มีขึ้น โดยมีจำนวนเมื่อรวมกับตำแหน่งข้างต้นแล้วจะต้องอย่างน้อย 15 คน แต่ไม่เกิน 25 คน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ มีดังนี้

1. ออกระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกได้ปฏิบัติ โดยระเบียบปฏิบัตินั้นจะต้องไม่ขัดต่อข้อบังคับฉบับนี้

2. แต่งตั้งและถอดถอนเจ้าหน้าที่ของสมาคม

3. แต่งตั้งกรรมการที่ปรึกษา หรืออนุกรรมการได้ แต่กรรมการที่ปรึกษาหรืออนุกรรมการจะสามารถอยู่ในตำแหน่งได้ไม่เกินวาระของคณะกรรมการที่แต่งตั้ง

4. เรียกประชุมใหญ่สามัญประจำปี และประชุมวิสามัญ

5. แต่งตั้งกรรมการในตำแหน่งอื่น ๆ ที่ยังมีได้กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้

6. บริหารกิจการของสมาคม เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตลอดจนมีอำนาจอื่น ๆ ตามที่ข้อบังคับได้กำหนดไว้ ซึ่งวัตถุประสงค์ของสมาคม มี 5 ข้อ คือ

6.1 เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครองกับสมาชิก อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือในการส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา ศิลธรรม วัฒนธรรมและสวัสดิภาพของนักเรียนและเยาวชน

6.2 เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหา และอบรมสั่งสอนนักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งการให้การแนะแนวในการศึกษาและอาชีพ และให้โอกาสผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

6.3 ร่วมมือกับรัฐบาล องค์กร สมาคมหรือคณะบุคคลในอันที่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีความประพฤติดี มีพลานามัยสมบูรณ์ และมีอาชีพในอนาคต เพื่อที่จะเป็นพลเมืองดีของชาติ

6.4 ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดที่เป็นประโยชน์ สนับสนุนการศึกษา สวัสดิการของนักเรียนและครู และการบริหารโรงเรียน

6.5 เพื่อที่จะให้สมาคมได้ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการศึกษา โดยตรงตามครรลองประชาธิปไตย ทั้งนี้ ต้องไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง และการดำเนินงานใด ๆ อันจะขัดต่อกฎหมายและศีลธรรมอันดีของสมาคมรับผิดชอบในกิจการทั้งหมด รวมทั้งการเงินและทรัพย์สินทั้งหมดของสมาคมจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญ ตามที่สมาชิกสามัญจำนวน 1 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมด เข้าชื่อร้องขอให้จัดประชุมใหญ่สามัญขึ้น ซึ่งการนี้จะต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญขึ้นภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับหนังสือร้องขอจัดทำเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ทั้งที่

เกี่ยวกับการเงิน ทรัพย์สินและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาคมให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและสามารถจะให้สมาชิกตรวจสอบได้เมื่อสมาชิกร้องขอ จัดทำบันทึกการประชุมต่าง ๆ ของสมาคม เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน และจัดส่งให้สมาชิกได้รับทราบ

7. มีหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ข้อบังคับได้กำหนดไว้

1.5 คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองโรงเรียนอมาตย์พานิชนุกูล

ระเบียบโรงเรียนอมาตย์พานิชนุกูลว่าด้วยคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง พ.ศ.2547 ประกอบด้วย คณะกรรมการต่าง ๆ ดังนี้

1. คณะกรรมการเครือข่ายระดับโรงเรียน จำนวน 13 คน ประกอบด้วยประธาน จำนวน 1 คน รองประธาน จำนวน 2 คน เลขานุการ จำนวน 1 คน ผู้ช่วยเลขานุการ จำนวน 1 คน ประชาสัมพันธ์ จำนวน 1 คน ผู้ช่วยประชาสัมพันธ์ จำนวน 1 คน ปฏิคม จำนวน 1 คน นายทะเบียน จำนวน 1 คน และกรรมการ จำนวน 4 คน

2. คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองระดับชั้นเรียน ทั้ง 6 ระดับชั้นแต่ละระดับชั้น ๆ ละ 5 คน รวม 30 คน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ นายทะเบียนและประชาสัมพันธ์

3. คณะกรรมการเครือข่ายระดับห้องเรียนห้องละ 5 คน ห้องเรียนทั้งหมด 67 ห้อง รวม 335 คน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ นายทะเบียนและประชาสัมพันธ์

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง

1. ร่วมสนับสนุนกิจกรรมสถานศึกษา โดยผ่านความเห็นชอบจากผู้บริหารสถานศึกษา

2. ร่วมสร้างสายใยสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและผู้ปกครอง

3. สนับสนุนการพัฒนาการเรียนการสอนของสถานศึกษา

4. ให้ข้อคิดเห็นและเสนอแนะต่อสถานศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียนและสถานศึกษา

5. จัดประชุมกรรมการและผู้ปกครองในห้องเรียนตามเหมาะสมอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

6. จัดทำทำเนียบนักเรียนและผู้ปกครองโดยละเอียดและส่งสำเนาให้เลขานุการเครือข่าย ผู้ปกครองในระดับชั้นเรียน และระดับโรงเรียน

7. กรรมการเครือข่ายผู้ปกครองในระดับโรงเรียนจะต้องรวบรวมข้อมูลและกิจกรรมของแต่ละระดับชั้นนำเสนอโรงเรียนเพื่อดำเนินการต่อไป คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองระดับโรงเรียนจัดประชุมใหญ่คณะกรรมการเครือข่ายทุกระดับ ตามความเหมาะสมอย่างน้อย 2 ครั้ง ต่อปี

1.6 คณะกรรมการนักเรียนโรงเรียนอำมาตย์พานิชนุกูล

ระเบียบโรงเรียนอำมาตย์พานิชนุกูล ว่าด้วยคณะกรรมการนักเรียนโรงเรียนอำมาตย์พานิชนุกูล พ.ศ. 2547 มีคณะกรรมการต่าง ๆ ประกอบด้วย

1. คณะกรรมการที่ปรึกษา จำนวน 11 คน ประกอบด้วย ประธานกรรมการ จำนวน 1 คน กรรมการ (รองผู้อำนวยการโรงเรียนทั้ง 4 กลุ่ม) จำนวน 4 คน กรรมการผู้แทนครู จำนวน 2 คน กรรมการผู้แทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1 คน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 คน เลขานุการ จำนวน 1 คน ผู้ช่วยเลขานุการ จำนวน 1 คน โดยมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1) ให้คำปรึกษาแนะนำแก่คณะกรรมการนักเรียนเพื่อให้ดำเนินการไปตามระเบียบ และการประชุมทุกครั้งให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษาเข้าร่วมประชุมอย่างน้อย 3 คน

2) สนับสนุนส่งเสริมให้คณะกรรมการนักเรียนจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

3) ให้คำปรึกษา แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยับยั้งการดำเนินการใด ๆ ของคณะกรรมการนักเรียนในกรณีที่เห็นว่าการดำเนินการนั้น ๆ นำมาหรืออาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่นักเรียน หรือโรงเรียน หรือการดำเนินการนั้น ๆ ขัดต่อระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ของกระทรวงศึกษาธิการหรือกฎหมายของบ้านเมือง

2. คณะกรรมการนักเรียน ประกอบด้วย ประธานนักเรียน จำนวน 1 คน รองประธานนักเรียน จำนวน 3 คน เลขานุการ จำนวน 1 คน ผู้ช่วยเลขานุการ จำนวน 1 คน ปฏิคม จำนวน 1 คน ผู้ช่วยปฏิคม จำนวน 1 คน สวัสดิการ จำนวน 1 คน ผู้ช่วยสวัสดิการ จำนวน 1 คน ประชาสัมพันธ์ จำนวน 1 คน ผู้ช่วยประชาสัมพันธ์ จำนวน 1 คน สาราณียกร จำนวน 1 คน ผู้ช่วยสาราณียกร จำนวน 1 คน กีฬา จำนวน 1 คน ผู้ช่วยกีฬา จำนวน 1 คน เจริญญิก จำนวน 1 คน ผู้ช่วยเจริญญิก จำนวน 1 คน ประธานคณะสี ๆ ละ 1 คน ตัวแทนห้อง ๆ ละ 2 คน โดยมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1) บริหารงานกิจกรรมนักเรียน

2) กรรมการทุกคนมีสิทธิเสนอ สนับสนุน หรือคัดค้านมติในที่ประชุมด้วยความบริสุทธิ์ใจ

3) รับฟังข้อเสนอแนะของนักเรียนทั่วไปและข้อเสนอแนะของโรงเรียน

4) ดำเนินการใด ๆ ให้เป็นไปตามมติของที่ประชุมนักเรียน

5) เสนอผลการประชุมหรือมติที่ประชุมต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อเสนอผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อโปรดทราบและพิจารณา

2. เครือข่ายการมีส่วนร่วมภายนอกโรงเรียน

ประกอบด้วย บุคคล องค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษาในประเทศ/ต่างประเทศ สถาบันอุดมศึกษา สถาบันทางศาสนา องค์กรระหว่างประเทศ เครือข่ายการมีส่วนร่วมภายนอกโรงเรียนที่มีส่วนร่วม ในการพัฒนาอัจฉริยภาพของนักเรียน โรงเรียนอามาศย์พานิชกุลในปีการศึกษา 2549 และปีการศึกษา 2550 โดยร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ/หาแนวทางร่วมกัน ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามแผน ร่วมทุนทรัพยากรและการเงินและร่วมรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น แต่ละเครือข่ายมีดังนี้

1. บุคคล ได้แก่ ประชาชนโดยทั่วไป ข้าราชการ ลูกจ้าง พ่อค้า นักธุรกิจ ศิษย์เก่า และผู้ปกครองนักเรียน

2. องค์กรภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานทางราชการ และองค์กรของทางราชการ เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ สำนักงานจังหวัดกระบี่ โรงพยาบาลกระบี่ กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดกระบี่ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา อุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา หมู่เกาะพีพี สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดกระบี่ แรงงานจังหวัดกระบี่

3. องค์กรเอกชน ได้แก่ บริษัท ห้างร้าน มูลนิธิ ชมรม สมาคม กลุ่มและองค์กรที่มีในองค์กรของทางราชการ เช่น หอการค้าจังหวัดกระบี่ สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว สมาคมโรงแรมจังหวัดกระบี่ สโมสรโรตารีกระบี่ สโมสรไลออนกระบี่ สถานีเคเบิลทีวี(KTV) สถานีวิทยุชุมชน โรงแรมเซราตันกระบี่ บีช โรงแรมเดอะทาบแจก สมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย สมาคมฝรั่งเศส เจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ เครือข่ายครูสอนภาษาญี่ปุ่นภาคใต้ เครือข่ายครูสอนภาษาญี่ปุ่นระดับอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ชมรมครูภาษาญี่ปุ่นแห่งประเทศไทย (JTAT : Japanese Teachers Association of Thailand)

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดองค์กรบริหารส่วนตำบล และเทศบาล เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ เทศบาลเมืองกระบี่

5. สถานศึกษาในประเทศ/ต่างประเทศ ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย และสถาบันการศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และจัดการศึกษาดำเนินการที่ต่ำกว่าปริญญาตรีทั้งของรัฐและเอกชน ในประเทศไทย และต่างประเทศ เช่น โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ โรงเรียนสตรีภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต โรงเรียนภูเก็ตวิทยาลัย จังหวัดภูเก็ต โรงเรียนที่เปิดสอนหลักสูตรภาคภาษาอังกฤษใน 14 จังหวัดภาคใต้ สถาบันสอนภาษา Coleman College ประเทศสิงคโปร์ สถาบันสอนภาษา Cambridge College ประเทศสิงคโปร์ โรงเรียน Masan Jeil Girl School เมืองมาซาน ประเทศเกาหลีใต้

6. สถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาอื่นในประเทศไทย ที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัย Saint John มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เครือข่ายข้อมูลเพื่อการเรียนการสอนภาษาจีน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สมาคมครูภาษาจีนแห่งประเทศไทย(ส.ค.จ.ท.) ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันทดสอบทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันขงจื้อ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต และสถาบันขงจื้อ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

7. สถาบันทางศาสนา ได้แก่ วัดในศาสนาพุทธ มัสยิดในศาสนาอิสลาม และโบสถ์ในศาสนาคริสต์ รวมทั้งพระ ผู้นำศาสนา นักบวช คณะกรรมการ หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ที่รับผิดชอบศาสนกิจของศาสนาต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการอิสลามจังหวัดกระบี่ มัสยิดบ้านคลองหิน ตำบลไสไทย อำเภอเมืองจังหวัดกระบี่ มัสยิดกลางจังหวัดกระบี่ และ หน่วยสอบครูสัมพันธที่ 64 โรงเรียนวิทยการอิสลาม อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

8. องค์กรระหว่างประเทศ ได้แก่ หน่วยงาน สถาบันและองค์กรระหว่างประเทศ เช่น สโมสรโรตารีสากล สำนักส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (Han ban) สาธารณรัฐประชาชนจีน องค์กร UNESCO American Field Service : AFS Amsum Youth Center : AYC The Japanese-Language Institute, Urawa The Japan Foundation 5-6-36 Kita-Urawa, Urawa-ku Saitama City และ The Japan Foundation Japanese-Language Institute, Kansai

3. การบริหารจัดการเชิงทฤษฎีระบบ (System Theory)

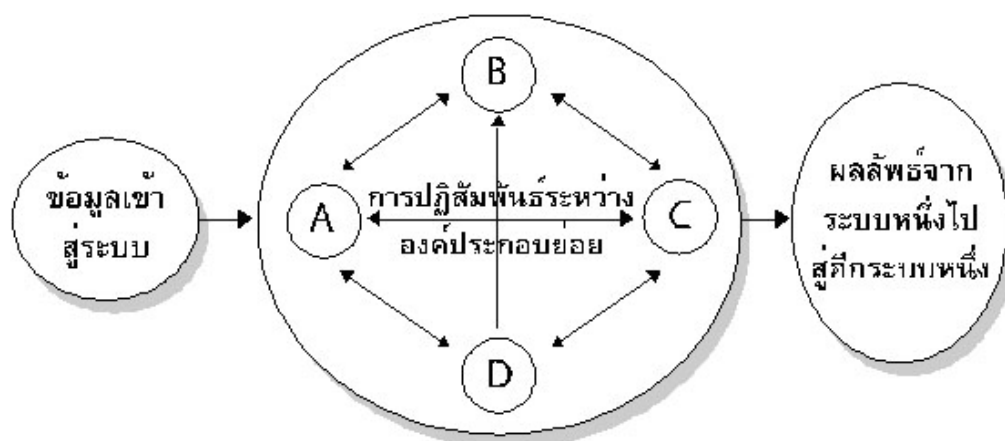
3.1 ความหมายของทฤษฎีระบบ

ศิริพงษ์ เสาภายน (2548: 42 – 46) ได้กล่าวถึงแนวความคิดที่จะทำให้เกิดประโยชน์ และมีความเข้าใจองค์การดีขึ้น คือ ระบบ (System) ระบบ หมายถึง ชุดของรายการต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน โดยมีหน้าที่เฉพาะของแต่ละรายการ

ทฤษฎีระบบ คือ วิธีการในการศึกษาโรงเรียนในฐานะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งองค์กรจะต้องมีการศึกษาในภาพรวม โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์กันภายในระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ รวมถึงความสัมพันธ์ภายในที่มีต่อสภาพแวดล้อมภายนอก

3.2 องค์ประกอบของทฤษฎีระบบ

การที่จะมีระบบใดระบบหนึ่งขึ้นมาได้จะต้องมีส่วนประกอบหรือสิ่งต่างๆ เป็นตัวป้อนโดยเรียกว่า "ข้อมูล" เพื่อดำเนินงานสัมพันธ์กันเป็น "กระบวนการ" เพื่อให้ได้ "ผลลัพธ์" ออกมาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้น ภายในระบบหนึ่งจะสามารถแบ่งองค์ประกอบและหน้าที่ได้ดังภาพ 8

ภาพ 8 องค์ประกอบของระบบ

1. ข้อมูล (Input) เป็นการตั้งปัญหาและวิเคราะห์ปัญหา การตั้งวัตถุประสงค์ หรือเป็นการป้อนวัตถุดิบตลอดจนข้อมูลต่างๆ เพื่อการแก้ปัญหานั้น
  2. กระบวนการ (Process) เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ป้อนเข้ามาเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
  3. ผลลัพธ์ (Output) เป็นผลผลิตที่ได้ออกมาภายหลังจากการดำเนินงานในขั้นของกระบวนการสิ้นสุดลง รวมถึงการประเมินด้วย
- นอกจากนี้ยังมีข้อมูลป้อนกลับซึ่งเป็นการนำเอาผลลัพธ์ที่ประเมินนั้นมาพิจารณาว่ามีข้อบกพร่องอะไรบ้าง เพื่อจะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในส่วนต่างๆ นั้นให้สามารถใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 การบริหารจัดการตามแนวคิดทฤษฎีระบบ

การบริหารจัดการตามแนวคิดทฤษฎีระบบ (<http://www.ripb.ac.th/elearn> เข้าถึง 23 กรกฎาคม 2546) นอกจากองค์ประกอบด้านข้อมูล ด้านกระบวนการ ผลลัพธ์ และข้อมูลป้อนกลับ ดังที่กล่าวแล้ว ยังจำเป็นต้องมีการควบคุม (Control) และสิ่งแวดล้อม (Environment)

ในการบริหารและการจัดการสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ (Goal) สิ่งที่จะต้องนำเข้าสู่ระบบ เช่น ครู นักเรียน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ เทคนิค วิธีการ เป็นต้น แล้วมีกระบวนการ (Process) ที่ดีในการบริหารจัดการ เกิดสิ่งนำออก หรือผลผลิต (Output) ที่ดี มีคุณภาพ แล้วพิจารณาว่าจากการบริหารจัดการมีปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะใดที่จะนำไปเป็นข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เพื่อปรับปรุงพัฒนาให้การบริหารและการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น แต่การบริหารและการจัดการศึกษามีคุณภาพได้จะต้องมีระบบการควบคุม (Control) ที่ดี และมีสภาพแวดล้อม (Environment) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หรือเอื้อต่อการปฏิบัติงาน อันส่งผลให้การบริหารและการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งในปัจจุบันนี้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จนั้น หากนำทฤษฎีระบบมาใช้ในการบริหารและการจัดการศึกษาแล้ว การประกันคุณภาพการศึกษาจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ความพึงพอใจ

4.1 ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (<http://www.vcharkarn.com/uploads/56/56921.doc> เข้าถึง 7 สิงหาคม 2546) เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จของงานที่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นผลจากการได้รับการตอบสนองต่อแรงจูงใจหรือความต้องการของแต่ละบุคคลในแนวทางที่เขาประสงค์ ความพึงพอใจ โดยทั่วไปตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Satisfaction และยังมีผู้ให้ความหมายคำว่า “ความพึงพอใจ” พอสรุปได้ดังนี้

ความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นความรู้สึก (feeling) ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความรู้สึกพอใจจะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลนั้นได้รับในสิ่งที่ตนเองต้องการ ได้รับความสำเร็จตามความมุ่งหมาย หรือเป็นไปตามเป้าหมายที่ตนเองต้องการ ซึ่งระดับความพึงพอใจจะแตกต่างกัน ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ต่างกันแล้วแต่บุคคล

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่เป็นการยอมรับ ความรู้สึกชอบ ความรู้สึกที่ยินดีกับการปฏิบัติงาน ทั้งการให้บริการและการรับบริการในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบใจซึ่งช่วยให้เกิดแรงจูงใจในการใฝ่เรียนใฝ่รู้

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลนั้น ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกับการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในเชิงประเมินค่าและก็ได้ได้รับการตอบสนองในความต้องการ

เป็นความรู้สึกในทางบวก แล้วทำให้เกิดความเป็นสุขและสามารถเพิ่มขึ้นหรือลดลงไปตามสภาพการณ์

จากความหมายของความพึงพอใจดังกล่าว สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งช่วยให้เกิดแรงจูงใจในการใฝ่เรียนใฝ่รู้

4.2 ความสำคัญของความพึงพอใจ

กระบวนการในการทำงานของบุคลากรขององค์การจะมีประสิทธิภาพเพียงใดและช่วยให้องค์การบรรลุเป้าหมายได้เพียงใดนั้น ผู้บริหารองค์การต้องสามารถเข้าใจความต้องการของบุคลากรในองค์การและผสมผสานความต้องการนั้นให้เข้ากับจุดมุ่งหมายขององค์การ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถทำให้บุคลากรมีความพึงพอใจในการทำงานซึ่งจะทำให้บุคลากร มีความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งจะทำให้เกิดความกระตือรือร้นและปรารถนาที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนทำงานสำเร็จ คนที่มีความพึงพอใจจะส่งผลให้งานนั้น ประสบผลสำเร็จ และได้ผลดีกว่าคนที่ไม่มีความพึงพอใจในการทำงาน ไม่ว่าปัจจัยนั้นจะมาจาก สาเหตุใด ความพึงพอใจจะก่อให้เกิดความร่วมมือ เกิดศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์การพร้อมที่จะทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดด้วยความเต็มใจ และมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์การที่จะต้องรับผิดชอบต่อความสำเร็จของงาน นอกจากนี้ความพึงพอใจจะเกื้อหนุนให้สมาชิกขององค์การเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การ ความสำคัญของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในองค์การหรือหน่วยงานใด หากสามารถจัดบริการต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงานได้ จะเกิดความพึงพอใจในการทำงาน รักงานและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าไม่สามารถจัดสนองความต้องการได้ ผลงานย่อมตกต่ำ ผู้ปฏิบัติงานจะเกิดความเบื่อหน่าย ทำให้งานขาดความมีประสิทธิภาพลงได้ ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ชัดเจนว่า ความพึงพอใจเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการปฏิบัติงาน เรามักพบเห็นอยู่เสมอว่า ผู้ปฏิบัติงานที่มีความพึงพอใจในงานของเขา จะคิดปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนให้ดีขึ้นเสมอ เป็นต้นว่า เขาจะปฏิบัติงานด้วยความขยันขันแข็ง ทำงานด้วยความสนุกสนานงานจะมีประสิทธิภาพสูงขึ้น จะมีเวลาปฏิบัติงานมากขึ้น ตั้งใจทำงานด้วยความกระตือรือร้นแสดงถึงความอุตสาหะ วิริยะ ในการทำงานไปอีกยาวนาน ตรงกันข้ามกับผู้ที่ไม่มีความพึงพอใจในงานของเขาที่ ทำ จะมีส่วนทำให้เกิดผลในทางตรงกันข้ามเช่นกัน คือ การปฏิบัติงานของเขาจะเสื่อมลง งานจะดำเนินไปโดยไม่ราบรื่น ความรับผิดชอบต่อผลสำเร็จของงานจะขาดไป ระดับการปฏิบัติงานจะต่ำลง การปฏิบัติหน้าที่จะเฉื่อยชาลงทุกที เช่นนี้เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ที่ไม่มีความพึงพอใจในงานมักจะขาดความภักดีต่อองค์การยอมผันแปรควมคู่ไปกับขนาดของความพึงพอใจในงานที่ทำด้วย

จากสาเหตุที่กล่าวมาแล้วอาจจะแสดงเพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความพึงพอใจที่มีต่อการปฏิบัติงานได้

4.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

4.3.1 ทฤษฎีความต้องการความสุขส่วนตัว (Hedonistic Theory) คณาจารย์จากภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้กล่าวถึงทฤษฎีความต้องการความสุขส่วนตัวในเรื่องแรงจูงใจไว้ว่า ในสมัยโบราณเชื่อกันว่ามูลเหตุสำคัญของมนุษย์ที่ทำให้เกิดแรงจูงใจก็เพราะใจมนุษย์ต้องการหาความสุขส่วนตัวและพยายามหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด

4.3.2 ทฤษฎีสัญชาตญาณ (Instinctual Theory) สัญชาตญาณ เป็นสิ่งที่ติดตัวบุคคลมาตั้งแต่เกิด ซึ่งทำให้บุคคลมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ โดยไม่จำเป็นต้องมีการเรียนรู้

4.3.3 ทฤษฎีการมีเหตุผล (Cognitive Theory) ทฤษฎีหลักการมีเหตุผลเป็นทฤษฎีที่มีความเชื่อมั่นในเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลในการมีเหตุผลที่จะตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ เพราะบุคคลทุกคนมักจะมีสติปัญญาที่แท้จริง นอกจากนั้น ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าบุคคลมีอิสระที่จะกระทำพฤติกรรมได้อย่างมีเหตุผล และสามารถตัดสินใจต่อการกระทำต่าง ๆ ได้มีความรู้ว่าจะต้องทำอะไร ประชวรณาลังใด และควรต้องตัดสินใจออกมาในลักษณะใด

4.3.4 ทฤษฎีแรงขับ (Drive Theory) โดยปกติแล้วพฤติกรรม และการกระทำต่าง ๆ ของบุคคลนั้นจะมีส่วนสัมพันธ์กับแรงขับภายในของแต่ละบุคคล แรงขับภายในแต่ละบุคคลนั้นเป็นภาวะความตึงเครียดนั้นได้ออกไป แรงขับมีลักษณะที่สำคัญ 2 ลักษณะ คือ แรงขับภายในร่างกาย และแรงขับภายนอกในร่างกาย หรือแรงขับทุติยภูมิ เป็นแรงขับที่เกิดจากความต้องการทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะมีผลทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป อันเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่สะสมไว้ในแต่ละบุคคล

4.3.5 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Theory of Need Gratification) เป็นทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของมาสโลว์ (Abraham H. Maslow) ซึ่งกล่าวไว้ว่ามนุษย์ทุกคนล้วนแล้วแต่มีความต้องการที่จะสนองความต้องการให้กับตนเองทั้งสิ้น และความต้องการของมนุษย์นี้มากมายหลายอย่างด้วยกัน โดยที่มนุษย์จะมีความต้องการในขั้นสูง ๆ ถ้าความต้องการในขั้นต่ำได้รับการตอบสนองอย่างพึงพอใจเสียก่อน

Bernard ได้กล่าวถึง สิ่งจูงใจที่ใช้เป็นเครื่องกระตุ้นบุคคลให้เกิดความพึงพอใจในงานไว้ 8 ประการ คือ

1. สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ ได้แก่ เงิน สิ่งของ หรือสภาวะทางกายภาพให้แก่ผู้ปฏิบัติงานเป็นการตอบแทน ชดเชย หรือเป็นรางวัลที่เขาได้ปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานนั้นมาเป็นอย่างดี

2. สิ่งจูงใจที่เป็นโอกาสของบุคคลที่มีใช้วัตถุ เป็นสิ่งจูงใจสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความร่วมมือในการทำงานมากกว่ารางวัลที่เป็นวัตถุ เพราะสิ่งจูงใจที่เป็นโอกาสนี้บุคคลากรจะได้รับแตกต่างกัน เช่น เกียรติภูมิ การใช้สิทธิพิเศษ เป็นต้น
3. สภาพทางกายที่พึงปรารถนา หมายถึง สิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ได้แก่ สถานที่ทำงาน เครื่องมือการทำงาน สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งอันก่อให้เกิดความสุขทางกายในการทำงาน
4. ผลประโยชน์ทางอุดมคติ หมายถึง สมรรถภาพของหน่วยงานที่สนองความต้องการของบุคคลด้านความภาคภูมิใจที่ได้แสดงฝีมือ การได้มีโอกาสช่วยเหลือครอบครัวตนเองและผู้อื่น ทั้งได้แสดงความภักดีต่อหน่วยงาน
5. ความดีใจในสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ฉันท์มิตร ถ้าความสัมพันธ์เป็นไปด้วยดีจะทำให้เกิดความผูกพันและความพอใจที่จะร่วมงานกับหน่วยงาน
6. การปรับสภาพการทำงานให้เหมาะสมกับวิธีการและทัศนคติของบุคคล หมายถึง การปรับปรุงตำแหน่งวิธีการให้สอดคล้องกับความสามารถของบุคลากร
7. โอกาสที่จะร่วมมือในการทำงาน หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในงานเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งของหน่วยงาน มีความรู้สึกเท่าเทียมกันในหมู่ผู้ร่วมงาน และมีกำลังใจในการปฏิบัติงาน
8. สภาพของการอยู่ร่วมกัน หมายถึง ความพอใจของบุคคลในด้านสังคมหรือความมั่นคงในการทำงาน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.1.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอัจฉริยภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2544) ศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไพฑูริย์ศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) โรงเรียนสาธิตบางนา โรงเรียนปราโมชวิทยารามอินทรา โรงเรียนเข้มสะอาดโรงเรียนราชดำริ โรงเรียนสารศาสตร์วิทยา และโรงเรียนอัสสัมชัญบางรัก (ฝ่ายประถม) ดำเนินการจัดการศึกษาพิเศษ 7 สาขา คือ 1) คณิตศาสตร์ 2) ทักษะความคิดระดับสูง 3) ภาษาไทย 4) ภาษาอังกฤษ 5) ทัศนศิลป์ 6) ดนตรี และ 7) เน้นแนวและจิตวิทยา พบว่า การบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อจัดให้มีระบบการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เป็นไปอย่างมี

ประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญ เช่น การปรับระบบ การจัดการการสอนเพื่อเอื้อต่อการจัดการศึกษาพิเศษ ผลจากการจัดการตารางเวลาเพื่อเอื้อให้มีการจัดการศึกษาพิเศษ อยู่ในระบบเวลาเรียนปกติได้ ทำให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษได้รับโอกาสที่จะพัฒนาจุดเด่นของตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามเด็กที่เข้าโครงการ ก็จะขาดโอกาสในการเข้ากิจกรรมปกติของเด็กส่วนใหญ่ ซึ่งเด็กบางคนอาจต้องการเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนมากกว่า เข้าโปรแกรมการศึกษาพิเศษ การพัฒนาบุคลิกภาพ การสร้างระบบวัดผลและประเมินผลที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการเรียนรู้เป็นรายบุคคล และงบประมาณพิเศษสำหรับโครงการ ผลการปรับโครงสร้างการบริหารจัดการ ทำให้เกิดสภาพการเรียนรู้ของเด็กเป็นไปอย่างธรรมชาติมากขึ้น เด็กมีความสุขมากขึ้น และสามารถสังเกตเห็นความสามารถพิเศษหรือความถนัด ความสนใจของเด็กได้มากขึ้นจากศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ การคัดเลือกเด็กเข้าโครงการโดยใช้หลักวิชาการและความพยายามที่จะใช้ข้อมูลหลายด้านประกอบกันพบว่า การคัดเลือกเด็กเข้าโครงการสามารถเชื่อถือได้ค่อนข้างสูง เครื่องมือที่จะตรวจสอบที่เป็นมาตรฐานของประเทศไทยยังไม่มีในทุกสาขานั้นหมายถึงว่าในโครงการที่คัดเลือกเด็กที่มีความสามารถพิเศษไม่ใช้การสอนหรือเครื่องมือทดสอบแต่เพียงอย่างเดียวหรือมีการให้ความสำคัญกับการทดสอบมากเกินไป ก็อาจไม่ได้ผู้มีความสามารถพิเศษที่โดดเด่นจริงเข้าโครงการข้อเสนอแนะในการคัดเลือกเด็กที่มีความสามารถพิเศษเข้าโครงการ คือ การพยายามใช้ข้อมูลหลายด้านประกอบกัน เช่น การสร้างแบบตรวจสอบและสรุปข้อมูล ตลอดจนการตัดสินใจโดย มีผู้เชี่ยวชาญดูแล จำนวนเด็กที่มีศักยภาพสูงพอที่จะพัฒนาเป็นผู้มีความสามารถพิเศษในสาขานั้น ๆ ได้ประมาณ 2-3 % ของแต่ละสาขา ซึ่งเป็นตัวเลขที่น่าสนใจและค่อนข้างจะสอดคล้องกับ การประกอบการในเชิงสถิติที่เป็นเกณฑ์หนึ่งสำหรับจำนวนรวมทั้งหมดของเด็กที่เข้าโครงการ แต่เป็นจำนวนที่ไม่ได้ทำการจัดการศึกษาให้ครบทุกสาขา หากทำครบทุกสาขาตัวเลขจะสูงกว่านี้ จึงพอสรุปได้ว่าปริมาณของเด็กกลุ่มนี้ในภาพรวมอาจสรุปได้ยาก เนื่องจากในระบบการศึกษาและระบบสังคมยังไม่สามารถจัดสรรกลไกที่เอื้อให้เด็กแสดงออกอย่างหลากหลาย พอเพียง ซึ่งการจัดทำวิจัยในครั้งนี้ทำกับโรงเรียนในกรุงเทพฯ ที่มีความพร้อมสูง หากกลุ่มตัวอย่างอยู่ในบริบทที่ด้อยโอกาสตัวเลขในเรื่องจำนวนอาจมีความแตกต่าง สำหรับการจัดการศึกษาพบว่า การจัดชั้นเรียนพิเศษในเวลาเรียนปกติ (Pull out Program) ส่งผลดีต่อการเรียนรู้ของเด็กที่เหมาะสมขึ้นในภาพรวม ซึ่งเมื่อดำเนินการสอนไประยะหนึ่งจะพบว่า มีเด็กบางคนโดดเด่นกว่ากลุ่ม เกินกว่าที่จะอยู่ในชั้นเรียนปกติได้อย่างมีความสุข จึงควรใช้การจัดการศึกษารูปแบบอื่น เช่น การลดระยะเวลาเรียน (Acceleration) หรือการใช้ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำ (Mentoring) ฯลฯ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี (2545) ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรขยายประสบการณ์ (Extension Program) สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลักการที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว ประกอบด้วย 1) การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน 2) การเน้นความต้องการของโรงเรียนและชุมชน 3) การนำทฤษฎีพหุปัญญาที่เชื่อว่ามนุษย์จะมีความสามารถได้หลายทาง โดยมุ่งพัฒนาเป็นองค์รวมทั้งทางด้านภาษา สติปัญญา อารมณ์ คุณธรรม ทักษะ 4) การเน้นกระบวนการกลุ่มและการใช้ความคิดสร้างสรรค์ 5) การสร้างโอกาสในการแสดงผลงาน 6) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การใช้เครือข่ายศิษย์เก่าที่เป็นผู้ชำนาญการมาให้ประสบการณ์ตรง ฯลฯ ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตร คือ 1) คุณสมบัติของผู้บริหาร (หัวหน้าหมวด ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ผู้อำนวยการ) และผู้สอน อันได้แก่ ทัศนคติ ความคิดยืดหยุ่นไม่ยึดติดกับกฎรูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิม และการสนับสนุนอย่างเต็มรูปแบบโดยการประกาศเป็นธรรมเนียมของโรงเรียน 2) ทัศนคติของครูและ ความต้องการเห็นความสำเร็จของศิษย์ ความเสียสละและความต้องการพัฒนาตนในด้านวิชาการ 3) การสนับสนุนที่ทำให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารหลักสูตรผ่านงบประมาณที่ให้กับนักวิจัย ส่วนปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหลักสูตร คือ 1) โครงสร้างหลักสูตรเดิมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่แบ่งนักเรียนออกเป็นสายต่าง ๆ โดยใช้คะแนนเฉลี่ยสะสมแทนที่จะดูคะแนนของแต่ละวิชาว่าผู้เรียนมีความสามารถทางด้านใดบ้าง แล้วให้นักเรียนสามารถเลือกพัฒนาได้มากกว่า 1 ด้านตามความสามารถ 2) ทัศนคติการสอบเข้ามหาวิทยาลัยและทัศนคติต่อวิชาชีพ 3) ข้อจำกัดของหลักสูตรทำให้ผู้เรียนต้องเลือกเรียนสายวิทยาศาสตร์ที่ให้อิสรภาพในการเลือกเรียนสาขาวิชาชีพที่กว้างกว่าในระดับอุดมศึกษา 4) วิธีการบริหารโรงเรียนแบบเดิม ได้แก่การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่รวมศูนย์ ขาดความคล่องตัวควรให้มีการจัดสรรงบประมาณเป็นโครงการ ในธรรมเนียมอันจะทำให้สะดวกต่อการประเมินโครงการส่วนในด้านการใช้เครือข่ายพ่อแม่ ปัจจุบันยังใช้ได้เพียงในระดับการขอให้ผู้ปกครองช่วยเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำและวิจารณ์ผลงานของลูก เพื่อนำมาปรับปรุงและผู้ปกครองในโรงเรียนเอกชนที่มีระบบการสื่อสารที่ดีกว่าจะให้ความสนใจในเรื่องนี้สูงกว่าผู้ปกครองในโรงเรียนของรัฐ เครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมและมีประโยชน์มากในโครงการ คือ เครือข่ายของศิษย์เก่าที่มีความชำนาญในด้านต่าง ๆ และมีวัยใกล้เคียงกับเด็ก ๆ ในอนาคตเครือข่ายพ่อแม่และศิษย์เก่าจะมีบทบาทสูงมากในการเป็นผู้เชี่ยวชาญ อุปถัมภ์ให้ลูกและหรือเพื่อนของลูก หรือรับนักเรียนไปฝึกงานเพิ่มเติมแสวงหาเวทีหรือโครงการ หรือโอกาสทางภาษาให้ลูกและเพื่อน ๆ ของลูกได้แสดง

ความสามารถและการนำผลงานของผู้เรียนที่มีคุณภาพระดับมืออาชีพไปผลิตเพื่อเผยแพร่ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้าง

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) (2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแบบชั้นเรียนพิเศษ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามแนวทางของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พบว่า มีจำนวนนักเรียน 24 – 30 คนต่อห้อง และยึดหลักการสร้างนักวิทยาศาสตร์ที่มีศักยภาพสูง เพื่อพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ และมุ่งเน้นการเรียนรู้ตามความสนใจอย่างเต็มตามศักยภาพพร้อมทั้งปลูกฝังให้นักเรียนมีเจตคติทางวิทยาศาสตร์และมีความเป็นนักวิจัยอย่างลึกซึ้ง ในการพัฒนา และส่งเสริมศักยภาพทางวิชาการ จัดหลักสูตรการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษบูรณาการ ในชั้นเรียนพิเศษ 4 วิธี คือ 1) การเพิ่มพูนประสบการณ์ (Enrichment Program) สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษแบบชั้นเรียนพิเศษในศูนย์โรงเรียน พสวท. จำแนกเป็นรายวิชาเพิ่มเติม โปรแกรมเสริม พสวท. และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ตรงที่ไม่มีในชั้นเรียนของระบบโรงเรียนเช่น การเข้าค่ายวิทยาศาสตร์ ภาคฤดูร้อน การนำเสนอการฝึกงาน และกิจกรรมเสริมประสบการณ์ทางวิชาการ เป็นต้น 2) การพัฒนารูปแบบขยายหลักสูตร (Extension) สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การจัดหลักสูตร ยึดหลักให้ผู้มีความสามารถพิเศษได้รับการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และออกแบบหลักสูตรเพิ่มเติมเป็นวิชาเลือกโดยเน้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อให้ตรงกับปรัชญาการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ สสวท. ดำเนินการ พร้อมทั้งเพิ่มเติมวิชาภาษาอังกฤษให้เข้มข้นมากขึ้นด้วย 3) วิธีลดระยะเวลาเรียน (Acceleration) สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษได้มีการวิเคราะห์ รายวิชาเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยลดระยะเวลาเรียนเพื่อจัดทำเป็น การขยายหลักสูตรตามวิธีที่ 2 4) การใช้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ เป็นผู้ให้คำปรึกษา (Mentoring) สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ยุวดี หิรัญญไพศาลสกุล (2544) ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษารายกรณีเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว พบว่า 1) คุณลักษณะและปัญหาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีพัฒนาการด้านร่างกายที่เจริญเติบโตได้เร็วกว่าเกณฑ์ปกติของเด็กทั่วไป ด้านอารมณ์จะมีความรู้สึกละเอียดลึกซึ้งและค่อนข้างไว มีความรู้สึกอึดอัดหรือคับข้องใจถ้าทำงานไม่สำเร็จ ด้านสังคมมีเพื่อนสนิทเพียง 1 – 2 คนและไม่ชอบทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมีความสามารถทางเชาวน์ปัญญาอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ปกติของเด็กทั่วไป มีความสามารถโดดเด่นอย่างชัดเจน

มีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงาน สามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว มีความจำที่ดีและมีความคิดสร้างสรรค์ในสิ่งที่ตนเองสนใจ มีการรับรู้ในความสามารถของตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง ชอบการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้จากการกระทำ มีความอยากรู้ตลอดเวลา สำหรับปัญหาทางสังคมและการปรับตัว เด็กจะแสดงอาการหงุดหงิดเวลาถูกบังคับหรือไม่มีอิสระในการเลือกและตัดสินใจหรือแสดงอารมณ์เป็นเด็กกว่าวัย เวลาทำอะไรไม่ได้ตามที่ตั้งใจ และขาดทักษะการสื่อสารด้านการเขียนหรือการพูดเพื่ออธิบายความ 2) บทบาทของบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมเด็กที่มีความสามารถพิเศษ โดยการแสดงออกถึงความรักความอบอุ่นตลอดเวลาให้กำลังใจและชมเชยเด็กทุกครั้ง เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น ส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ความสามารถช่วยเหลือตนเอง ให้คำปรึกษาแนะนำและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก สำหรับการส่งเสริมเด็กในด้านการเพิ่มความรู้และประสบการณ์จะพาเด็กไปทัศนศึกษาตามแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นประจำ จัดหาสถานที่เรียนตามความสนใจและสนับสนุนให้มีกิจกรรมที่เด็กชอบ จัดหาหนังสือและอุปกรณ์ตามความต้องการของเด็ก สนับสนุนให้ใช้อินเตอร์เน็ตในการค้นหาความรู้ นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการสร้างสรรค์ผลงานของบุตร และมีห้องหรือมุมส่วนตัวให้เด็กใช้ศึกษาหาความรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถพิเศษของตนเอง

ประยูทธ ไทยธานี (2546) ศึกษาวิจัย เรื่อง การสร้างและพัฒนาแบบสอบถามความถนัดทางดนตรีไทย พบว่า แบบสอบถามความถนัดทางดนตรีไทยที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาสำหรับนักเรียนอายุ 10 – 18 ปี ประกอบด้วยแบบสอบถามย่อย 12 ชุด ตามองค์ประกอบของความถนัดทางดนตรีไทย คือ 1) ความรู้สีกที่มีต่อดนตรีไทย 2) ความสามารถในการจำแนกเสียงสูง – ต่ำ 3) ความสามารถในการจำแนกเสียงสั้น – ยาว 4) ความสามารถในการจำแนกเสียงเบา – ดัง 5) ความสามารถในการจำแนกคุณลักษณะเฉพาะของเสียง 6) ความสามารถในการรับรู้ทำนองหลักกับทำนองแปล 7) ความสามารถในการรับรู้ความกลมกลืนของเพลงไทย 8) ความสามารถในการรับรู้ ความไพเราะของเพลงไทย และ 9) ความสามารถในการสังเกตรายละเอียดของวิธีการปฏิบัติดนตรีไทย

นางสาวกาญจนา วณิชรมณีย์และคณะ (2547) ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาคะแนนความสามารถทางสติปัญญา (IQ) เด็กไทย อายุ 6–16 ปี ด้วยแบบทดสอบความสามารถทางสติปัญญา WISC – III ฉบับภาษาไทย พบว่า คะแนนความสามารถทางสติปัญญา (IQ) เด็กไทย อายุ 6–16 ปี ในแบบทดสอบย่อยภาคภาษา (Verbal IQ) แบบทดสอบย่อยภาคการกระทำ (Performance IQ) แบบทดสอบความสามารถทางสติปัญญารวม (Full IQ) และคะแนนดัชนี 4 องค์ประกอบ คือ Factor I, Factor II, Factor III และ Factor IV เมื่อเทียบเกณฑ์ปกติเด็กไทย มีคะแนนเฉลี่ย 99.8, 100.5, 98.4, 100.3, 100.7, 100.4, 101.1 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.7, 14.4, 13.7, 13.6, 14.5,

14, 12.8 ตามลำดับ ลักษณะความสามารถทางสติปัญญารายด้านที่เป็นจุดแข็งของภาคภาษาและภาคการกระทำนั้น ไม่มีลักษณะเด่น ส่วนจุดอ่อน พบว่า ความสามารถทางสติปัญญาภาคภาษามีจุดอ่อนเล็กน้อยด้านความรู้ทั่วไป คำศัพท์ ความรู้ความเข้าใจและความเหมือนของคำสองคำ ภาคการกระทำมีจุดอ่อนเล็กน้อยในด้านการเรียงลำดับภาพ การลอกแบบ และการต่อรูปลูกบาศก์

5.1.2 งานวิจัยเกี่ยวกับเครือข่ายการมีส่วนร่วม

โรงเรียนอำนวยการพานิชกุล (2547) ศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการบริหารจัดการโรงเรียนอำนวยการพานิชกุลผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนโดยภาพรวมในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านงานกิจการนักเรียนอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านงานวิชาการ ด้านงานธุรการและด้านงานบริการอยู่ในระดับน้อย 2) ผู้ปกครองนักเรียนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนแตกต่างกัน

สุวรรณ วงศ์สิงห์ (2547) ศึกษาวิจัย เรื่อง บุคลากรทางการศึกษากับบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ผลวิจัยพบอุปสรรคปัญหา คือ บุคลากรในชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดองค์กร ภาวะผู้นำองค์กร และการติดตามตรวจสอบ การติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนและชุมชนทำได้ยาก และมีเวลาที่ว่างไม่ตรงกัน เป็นสาเหตุทำให้ชุมชนไม่สามารถมาประชุมวางแผนร่วมกับโรงเรียนได้

สุชน กันชู (2548) ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนที่จัดการศึกษาภาคบังคับ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในภาพรวมพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหานั้นในภาพรวมและรายด้าน พบว่ามีระดับปัญหา ของการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ผลการเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน จำแนกตามสถานะ พบว่า มีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการเปรียบเทียบปัญหาพบว่า มีระดับ ปัญหาการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันผลการเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า มีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการเปรียบเทียบ ปัญหาพบว่า มีระดับปัญหาการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน จำแนกตามอาชีพ พบว่า มีส่วนร่วม

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลของการเปรียบเทียบปัญหา พบว่ามีระดับปัญหาการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

อารี มั่นศิลป์ (2548) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนในเครือคณะภคินีพระหฤทัยของพระเยซูแห่งกรุงเทพฯ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน โดยรวมและรายด้านมีความต้องการในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีความต้องการในระดับปานกลาง เรียงลำดับความต้องการจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านงบประมาณ 2) ผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีความต้องการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยรวม รายด้านและรายข้อไม่แตกต่างกัน

จันทิมา พงษ์สมาน (2548) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านวิชาการ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมดำเนินการ ในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน การจัดแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งมีส่วนร่วมรับทราบและให้ข้อเสนอแนะในการจัดระบบและการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและการประเมินมาตรฐานคุณภาพการศึกษา เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ด้านงบประมาณ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบการจัดตั้งงบประมาณ มีส่วนร่วมรับทราบการใช้จ่ายเงินงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐและเงินนอกงบประมาณ มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวปฏิบัติในการบริหารการเงินที่ได้จากการบริจาค รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการบริหารการเงินให้มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ และให้ข้อเสนอแนะการพัฒนาบุคลากรครู เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ด้านการบริหารทั่วไป พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ ร่วมดำเนินการและให้ความเห็นชอบ การจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี

การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และมีส่วนร่วมรับทราบให้ความเห็น ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และการสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(2549) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 พบว่า 1) สภาพการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (1) ชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในระดับมากคือ สอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียน และในระดับปานกลาง 3 อันดับแรก คือ ติดตามและประเมินผลการเรียนของนักเรียน ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การเรียน เงิน และแรงงาน (2) โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดในระดับมาก คือกิจกรรมรณรงค์ เช่น การประหยัดพลังงาน การเลือกตั้ง และยาเสพติด เป็นต้น และกิจกรรมวันสำคัญ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น ในระดับปานกลาง คือ กิจกรรมตามประเพณี เช่น วันลอยกระทง วันสงกรานต์ เป็นต้น และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เช่น การทำความสะอาดบริเวณชุมชน การขุดลอกคูคลอง เป็นต้น (3) โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ สำหรับชุมชนมากที่สุด คือ เป็นที่ศึกษาค้นคว้าข้อมูล รongลงมา คือ เป็นที่ให้คำแนะนำด้านต่าง ๆ และอื่น ๆ (4) หลักสูตรสถานศึกษาที่ใช้ในปัจจุบันมีความเหมาะสม โดยสิ่งที่ควรปรับปรุงเรียงตามลำดับ คือ คุณลักษณะบุคลิกภาพของนักเรียน สภาพห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน การจัด การเรียนการสอน การให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วม โครงสร้าง เวลาเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน บุคลิกภาพของครู – ผู้บริหารและการบริหารจัดการของโรงเรียน (5) ผลการเรียนของนักเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 อยู่ในระดับดี รongลงมาคือ พอใช้ได้ และค่อนข้างอ่อน ตามลำดับ (6) คุณลักษณะของนักเรียนที่มีตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่พบในระดับมาก คือ เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและ การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม มีความรู้เป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีวิธีคิดและวิธีทำงานที่เหมาะสมกับสถานการณ์ มีทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค และมีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค

2) ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (1) ชุมชนมีความพึงพอใจในระดับปานกลางทุกด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ด้านการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและ

ด้านพฤติกรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน (2) ชุมชนมีความคิดเห็นว่าหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีจุดเด่น คือ จัด การเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และจัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ ด้วยตนเอง และมีจุดด้อย คือ นักเรียนมีพฤติกรรม ไม่เหมาะสม เช่น พุดจาไม่สุภาพ แต่งกาย ไม่เรียบร้อย เป็นต้น จัดการเรียนการสอนโดยเน้นวิชาการน้อยไป สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน มีไม่เพียงพอกับความต้องการของนักเรียน (3) สิ่งที่ชุมชนต้องการให้โรงเรียนปรับปรุง คือ เรื่อง พฤติกรรมของนักเรียน เช่น มารยาทการพุดจา ความมีระเบียบวินัย การจัดสภาพบรรยากาศใน โรงเรียน เช่น บริเวณโรงเรียน ห้องเรียน โรงอาหารและห้องน้ำ ให้สะอาดและสวยงาม และการจัด อาคารสถานที่ เช่น ห้องเรียน สนามเด็กเล่นสนามฟุตบอลให้เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน 3) แนวโน้มการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (1) ด้านหลักสูตรควรจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น มีการพัฒนาหลักสูตร อย่างต่อเนื่อง และให้นักเรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรจัดการ เรียนการสอน โดยเน้นความรู้ทางวิชาการให้มากขึ้น จัดหาสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนให้ เพียงพอกับความต้องการของนักเรียน และจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านบุคลากรควรจัดหาครูให้ครบทุกกลุ่มสาระและเพียงพอกับจำนวนนักเรียน ฝึกอบรม พัฒนาครู ให้มีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ และครูควรปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัด การเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนมากขึ้น จัดการประชุมเพื่อให้ผู้ปกครอง/ชุมชน ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ของโรงเรียน ให้ผู้ปกครอง ชุมชนทราบ เช่น ฝากผ่านนักเรียน เสียงตามสาย เป็นต้น (2) พฤติกรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในอนาคต พบว่า นักเรียนควรมีระเบียบวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความรับผิดชอบ เป็นคนดี มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ สุภาพเรียบร้อย กล้าแสดงออก นิสัยดี และพุดจาไพเราะ และมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

เปรมจิต กิจประสาน(2549) ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมใน การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัด เขตพื้นที่การศึกษาก่อเกิด ผลการวิจัยพบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในด้าน งานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณการเงินระบบบัญชี และงานบริหารทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านต่าง ๆ โดยภาพรวมของคณะกรรมการสถานศึกษาตามตัวแปร สถานภาพ วุฒิการศึกษา ความสัมพันธ์กับ โรงเรียนประสบการณ์การเป็นคณะกรรมการ สถานภาพทางเศรษฐกิจ การเข้าร่วมประชุมและ

กิจกรรมของ โรงเรียน ที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนสภาพปัญหาในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประสบปัญหามากที่สุด รองลงมา คือ งานบุคลากร งานงบประมาณ การเงินและระบบบัญชี และงานบริหารทั่วไป มีข้อเสนอแนะว่า ควรจัดอบรมหรือสัมมนาให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาได้รับทราบและเข้าใจในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ส่วนคณะกรรมการที่มาจากบุคคลภายนอกยังเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาน้อยควรเข้ามามีส่วนร่วมให้มากกว่านี้

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Barry Oreck และคณะ(2000) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถพิเศษด้านศิลปะสำหรับเยาวชนในเขตเมือง: ลักษณะที่ดี และ การทำลาย ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาพัฒนาการรายกรณีศึกษานี้ถึงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการพัฒนาความสามารถพิเศษด้านศิลปะและผลระยะยาวของเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษด้านศิลปะในเมืองนิวยอร์ก จำนวน 23 คน ซึ่งเคยมีประสบการณ์ด้านการเรียนเต้นรำหรือดนตรีเมื่อครั้งเรียนอยู่ใน โรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์นักเรียน ครอบครัว ครู ผู้ฝึกสอน และผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นศิลปิน สถานที่เล่น สถานที่ใช้ชีวิตอยู่ในวัยเด็ก ผู้วิจัยดำเนินการสังเกต บันทึกผลการเรียนและการประเมินผล โดยครูศิลปะ เพื่อศึกษาถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและ พัฒนาการทางด้านศิลปะและการเรียน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านศิลปะพบปัญหาอุปสรรคในเรื่องเศรษฐกิจ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ จำนวนหนึ่งเท่านั้นที่สามารถผ่านพ้นปัญหานี้ไปได้ การศึกษาวิจัยนี้จึงมีประโยชน์ต่อโรงเรียน สถาบันทางวัฒนธรรม องค์กรชุมชน และผู้ปกครอง ซึ่งได้ร่วมกันจัดทำโครงการเพื่อให้ความช่วยเหลือเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษ ที่มีพลังความใฝ่ฝันไปสู่ฝันที่เป็นจริงของเขาเหล่านั้น

Guadalupe Valdés (2002) ศึกษาวิจัย เรื่อง ความเข้าใจเกี่ยวกับอัจฉริยภาพของเยาวชนนักแปล ดำเนินการวิจัยกับเยาวชนนักแปล จำนวน 25 คน ซึ่งเข้าร่วมแสดงบทบาทสมมุติเป็นนักแปล การวิเคราะห์พฤติกรรมของเยาวชนนักแปลในขณะที่ปฏิบัติงาน พบว่า เยาวชนนักแปลสามารถปฏิบัติงานตามที่กำหนดท่ามกลางเงื่อนไขที่มีความตึงเครียดมาก แต่จากการให้เยาวชนนักแปลได้แสดงบทบาทดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าอย่างน้อยที่สุดบุคคลลักษณะ โดยทั่วไปที่บ่งบอกว่าจะเป็น นักแปลได้ในอนาคตก็คือ ความจำ ความสามารถในการวิเคราะห์ ความเร็วของการอ่านเอาเรื่องและการทำงาน และความอดทนต่อสถานการณ์ที่ตึงเครียดกดดัน

James H. Borland (2004) ศึกษาวิจัย เรื่อง การวางแผนและการปฏิบัติการในการจำแนก และการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีแววจังหวัดที่ขอบเก็บตัว ผู้วิจัยได้สนทนา

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักเรียนที่ชอบเก็บตัวและมีฐานะยากจน นักเรียนผิวสี นักเรียนชนกลุ่มน้อยที่ไม่ใช่คริสเตียน และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษต่ำ ซึ่งเป็นนักเรียนที่อยู่ในโครงการพัฒนาโครงการพัฒนาอัจฉริยภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้นักเรียนไม่กล้าแสดงออก ออกแบบการวิจัยและศึกษาทฤษฎีทางจิตวิทยา ทางสังคมศาสตร์ และการวิเคราะห์วิจารณ์ภาพรวมของการวิจัยในเชิงทฤษฎีต่าง ๆ ผู้วิจัยนำเสนอความคิดเห็นและการปฏิบัติที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่ดีเพื่อปรับปรุงแก้ไขความบกพร่องของผู้เรียนที่เกิดขึ้น สิ่งเหล่านี้รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมตามโครงการพัฒนาอัจฉริยภาพ (เช่น การจำแนกนักเรียน) และการเปลี่ยนนโยบายและการปฏิบัติที่สามารถให้การศึกษาแก่เด็กที่มีแว่อัจฉริยภาพให้แสดงออกซึ่งความรู้ความสามารถและความกดดันที่แฝงเร้นอยู่ในตัวนักเรียน ออกมาการดำเนินการดังกล่าวนี้เป็นไปตามทฤษฎีและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนที่มีแว่อัจฉริยภาพ

Trudy L. Clemons(2008) ศึกษาวิจัย เรื่อง นักเรียนที่มีแว่อัจฉริยภาพและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ: รูปแบบความรู้ความเข้าใจทางสังคม มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าใจตนเองของนักเรียน ทักษะคิดต่อโรงเรียน การเรียนและทักษะการจัดการ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พฤติกรรม เพศ ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง รายได้ และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง พฤติกรรมการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษารายงานการวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีแว่อัจฉริยภาพ และพัฒนารูปแบบที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตรวจสอบรูปแบบโดยใช้วิธีการสร้างรูปแบบสมการทางโครงสร้าง ประเมินระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เครื่องมือประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านคณิตศาสตร์ และภาษาศาสตร์ ตลอดระยะเวลา 3 ภาคเรียนติดต่อกัน เช่นเดียวกับผลการเรียนเฉลี่ยในวิชาคณิตศาสตร์และภาษาศาสตร์ ตัวแปรที่เหลืออยู่ใช้เครื่องมือแบบสำรวจมาตราส่วนประมาณค่าของ Likert กลุ่มตัวอย่างเลือกมาจาก 6 โรงเรียนประจำอำเภอในรัฐ Arkansas, Utah, และ Virginia จำนวน 369 คน เป็นนักเรียนในชั้นเรียนระดับ 6-9 ผลการวิจัยพบว่า ไม่มี ความแตกต่างทางด้านเพศในทุกค่าดัชนีของตัวแปร สำหรับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียน พบว่ามีความสัมพันธ์ขั้นสูงกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา รองลงมาคือ แรงจูงใจสู่ความสำเร็จ การเรียน ทักษะการจัดการ ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และความรับผิดชอบ ทักษะคิดของนักเรียนต่อโรงเรียนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม และส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การเรียน และทักษะการจัดการ นักเรียนที่เข้าใจในตนเอง ก่อนข้างจะมีความคิดเชิงบวกเกี่ยวกับความสามารถด้านคณิตศาสตร์และด้านการพูดสื่อสาร ความสัมพันธ์ของ

ผู้ประกอบการมีนัยสำคัญทางสถิติต่อทัศนคติต่อโรงเรียน สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และความเข้าใจตนเอง ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่ได้ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของผู้ปกครอง ลักษณะท่าทาง กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ลักษณะท่าทางของนักเรียน ไม่พบว่าส่งผลต่อการเรียนและทักษะการจัดการ